

**T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
JANDARMA VE SAHİL GÜVENLİK AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

DENİZ EMNİYETİ VE GÜVENLİĞİ ANA BİLİM DALI

**BİR DENİZ GÜVENLİĞİ TEHDİDİ OLARAK AÇIK
DENİZLERDE UYUŞTURUCU MADDE KAÇAKÇILIĞI**

**HAZIRLAYAN
MURAT ERDEM AYHAN**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AĞUSTOS - 2021

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
JANDARMA VE SAHİL GÜVENLİK AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BİR DENİZ GÜVENLİĞİ TEHDİDİ OLARAK AÇIK DENİZLERDE
UYUŞTURUCU MADDE KAÇAKÇILIĞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
DENİZ EMNİYETİ VE GÜVENLİĞİ ANA BİLİM DALI

HAZIRLAYAN
MURAT ERDEM AYHAN

TEZ DANIŞMANI
SG.Yb.Dr. Umut SÖNMEZ

ANKARA 2021

“Her Hakkı Saklıdır”

Murat Erdem AYHAN tarafından hazırlanan “BİR DENİZ GÜVENLİĞİ TEHDİDİ OLARAK AÇIK DENİZLERDE UYUŞTURUCU MADDE KAÇAKÇILIĞI” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Deniz Emniyeti ve Güvenliği Ana bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof.Dr. Elif ÇOLAKOĞLU

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Üye: Dr.Öğr.Üyesi Pelin BOLAT

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Danışman: SG.Yb.Dr. Umut SÖNMEZ

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Tarihi: 04.08.2021

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekliliklerini yerine getirdiğini onaylıyorum.

Tekin AVANER

ETİK BEYAN

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Murat Erdem AYHAN

04.08.2021

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
JANDARMA VE SAHİL GÜVENLİK AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BİR DENİZ GÜVENLİĞİ TEHDİDİ OLARAK AÇIK DENİZLERDE UYUŞTURUCU MADDE
KAÇAKÇILIĞI
(Yüksek Lisans Tezi)

Murat Erdem AYHAN
Ağustos 2021

ÖZET

Uyuşturucu kaçakçıları, dünyanın belirli bölgelerinde üretilen farklı türde yasadışı uyuşturucu maddeleri kaçırmak için birçok nedenden deniz yollarını tercih etmektedir. Dünyadaki deniz alanlarının büyük bölümünü açık denizler oluşturmaktadır. Açık denizlerde uluslararası hukukun öngördüğü seyrüsefer serbestisi ve bu deniz alanlarında seyreden gemilerin bayrağını taşıdığı devletlerin yargı yetkisi altında olması gibi kurallar bu alanların uyuşturucu kaçakçılığı gibi suç faaliyetlerinin sürdürülmesi için tercih sebebi olmasına yol açmıştır. Bu çalışmanın amacı, dünyada uzun yıllardır süregelen uyuşturucu probleminin kaçakçılık yönünü deniz güvenliği perspektifinden ele almaktır. Bu bağlamda çalışmanın odak noktası, uyuşturucu kaçakçılarının açık denizlerin özgür yapısını kötüye kullanarak faaliyetlerini devam ettirmesini engelleme noktasında verilen uluslararası mücadele ve uluslararası sözleşmelerle öngörülen müdahalelerin incelenmesidir. Üç bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde çalışmanın bütünü açısından önem arz eden uyuşturucu maddelerle ilgili genel bilgilere yer verilerek uyuşturucu sorununun kapsamı ortaya konulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde farklı türde uyuşturucu maddelerin kaçakçılığında kullanılan rotalar, konuya ilişkin detaylı veriler ve geçmişten günümüze uyuşturucu maddelerin kontrolü ve uluslararası mücadele incelenmiştir. Üçüncü bölümde uyuşturucu madde kaçakçılığı deniz güvenliği perspektifinden ele alınmıştır. Açık denizlerin odak noktası olduğu bu bölümde konuyla ilişkili tespit ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Sonuç olarak, gerek bir deniz güvenliği tehdidi olması gerekse sınıraşan bir suç niteliği taşıması sebebiyle deniz yoluyla gerçekleştirilen uyuşturucu madde kaçakçılığıyla mücadelenin önemi vurgulanmış ve konuya ilişkin öneriler sunulmuştur.

Bilim Kodu : 404789

Anahtar Kelimeler : Uyuşturucu Kaçakçılığı, Deniz Yoluyla Uyuşturucu Kaçakçılığı, Deniz Güvenliği, Açık Denizlerde Uyuşturucu Kaçakçılığı

Sayfa Adedi : 143

Tez Danışmanı : SG.Yb.Dr. Umut SÖNMEZ

T.R.
MINISTRY OF INTERIOR
GENDARMERIE AND COAST GUARD ACADEMY
SECURITY SCIENCES INSTITUTE

DRUG SMUGGLING ON HIGH SEAS AS A MARITIME SECURITY THREAT
(M.Sc. Thesis)

Murat Erdem AYHAN
August 2021

ABSTRACT

Drug smugglers prefer sea routes for many reasons to smuggle different types of illegal drugs produced in certain parts of the world. High seas make up most of the world's maritime areas. Rules such as the freedom of navigation stipulated by international law on the high seas and ships sailing in these maritime areas are under the jurisdiction of the states whose flag they fly, have led these areas to be preferred for the continuation of criminal activities such as drug smuggling. The aim of this study is to discuss the smuggling aspect of the drug problem, which has been going on for many years in the world, from the perspective of maritime security. In this context, the focus of the study is the international struggle to prevent drug smugglers from continuing their activities by abusing the free nature of the high seas and the examination of the interventions attributed by international conventions. In the first part of the study, which consists of three parts, the scope of the drug problem is revealed by giving general information about drugs, which are important for the whole study. In the second part of the study, the routes used in the smuggling of different types of drugs, detailed data on the subject and the control of drugs from past to present and international struggle are examined. In the third chapter, drug smuggling is discussed from the perspective of maritime security. In this section, where the high seas are the focal point, determinations and evaluations related to the subject are included. As a result, due to both being a maritime security threat and a transnational crime, the importance of combating drug smuggling by sea was emphasized and recommendations on the subject were presented.

Science Code : 404789

Keywords : Drug Smuggling, Drug Smuggling by Sea, Maritime Security, Drug Smuggling on High Seas

Page Number : 143

Supervisor : Ph.D. Umut SÖNMEZ

TEŞEKKÜR

Çalıőmalarım boyunca değerli yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren, kıymetli tecrübelerinden faydalandığım danışmanım SG.Yb.Dr. Umut SÖNMEZ ve Dr. Ejbel ÇIRA DURUER'e ayrıca manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan çok değerli anneme, babama, ablama ve arkadaşım Ecz. Ece TÜRKMEN'e teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ	xii
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	xiii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDELERİN TANIMI VE GENEL BİLGİLER

1.1. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kavramı.....	7
1.2. Uyuşturucuların Sınıflandırılması	8
1.2.1. Merkezi Sinir Sistemini Yavaşlatan Maddeler (Narkotikler).....	9
1.2.1.1. Doğal Narkotikler	9
1.2.1.1.1. Afyon (Opium).....	9
1.2.1.1.2. Morfin	10
1.2.1.1.3. Eroin.....	10
1.2.1.1.4. Kodein.....	11
1.2.1.2. Sentetik Narkotikler	11
1.2.1.2.1. Barbitüratlar	11
1.2.1.2.2. Trankilizanlar	12
1.2.1.2.3. Sedatifler	12
1.2.2. Uyarıcılar (Stimülantlar).....	12
1.2.2.1. Doğal Uyarıcılar	12
1.2.2.1.1. Kokain.....	12
1.2.2.1.2. Crack (Taş).....	13
1.2.2.2. Sentetik Uyarıcılar	14
1.2.2.2.1. Amfetaminler	14
1.2.2.2.2. Metamfetamin	14
1.2.2.2.3. Ekstazi (MDMA)	15

1.2.2.2.4. Captagon	15
1.2.3. Halüsinojenler (Hayal Gördürenler)	16
1.2.3.1. Doğal Halüsinojenler	16
1.2.3.1.1 Esrar	16
1.2.3.1.2 Marihuana	17
1.2.3.1.3 Meskalin ve Peyote	17
1.2.3.1.4 Psilosibin (Sihirli Mantar).....	18
1.2.3.2. Sentetik Halüsinojenler	18
1.2.3.2.1. LSD	18
1.3. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Yasadışı Üretimi ve Tüketimi.....	18
1.3.1. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Üretimi	19
1.3.1.1 Opiyatlar (Afyon ve türevleri)	19
1.3.1.2. Kokain ve Türevleri	20
1.3.1.3. Kenevir ve Türevleri.....	21
1.3.1.4. Psikotrop Maddeler	22
1.3.1.5. Yeni Nesil Psikotrop Maddeler (NPS).....	22
1.3.2. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Tüketimi.....	23
1.3.2.1 Opiyatlar (Afyon ve Türevleri).....	23
1.3.2.2 Kokain ve Türevleri	23
1.3.2.3 Kenevir ve Türevleri	24
1.3.2.4 Psikotrop Maddeler	24
1.3.2.5. Yeni Nesil Psikotrop Maddeler (NPS).....	25

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI UYUŞTURUCU MADDE KAÇAKÇILIĞI

2.1. Kavramsal Olarak Uyuşturucu Kaçakçılığı	27
2.2. Sınır Aşan Suç Olarak Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı.....	30
2.3. Uluslararası Uyuşturucu Kaçakçılığının Nedenleri ve Küresel Uyuşturucu Pazarı.....	32
2.4. Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı Rotaları.....	34
2.4.1. Küresel Opiyat Kaçakçılığı Rotaları.....	34
2.4.1.1. Afganistan Kaynaklı Opiyat Kaçakçılığı Rotaları	36
2.4.1.1.1. Balkan Rotası	36
2.4.1.1.2. Kuzey Rotası	36
2.4.1.1.3. Güney Rotası.....	36

2.4.1.2. Güney Doğu Asya Kaynaklı Opiyat Kaçakçılığı Rotaları	37
2.4.1.3 Latin Amerika Kaynaklı Opiyat Kaçakçılığı Rotaları	37
2.4.2. Küresel Kokain ve Türevi Uyuşturucu Maddelerin Kaçakçılık Rotaları	38
2.4.2.1. Kuzey Amerika Rotası	41
2.4.2.2. Güney ve Orta Avrupa Rotası	42
2.4.2.3. Afrika Rotası	42
2.4.2.4. Asya Rotası	43
2.4.2.5. Okyanusya Rotası	43
2.4.3. Küresel Kenevir ve Türevi Uyuşturucu Maddelerin Kaçakçılık Rotaları	43
2.4.4. Psikotrop Maddelerin Küresel Kaçakçılık Rotaları	45
2.4.5. Yeni Nesil Psikotrop Maddelerin Küresel Kaçakçılık Rotası (NPS)	47
2.5. Uyuşturucu Maddelerin Kontrolü ve Uluslararası Mücadele	49
2.5.1. Uluslararası Sözleşmeler	50
2.5.1.1. 1909 Şanghai Afyon Sözleşmesi	51
2.5.1.2. 1912 Lahey Afyon Sözleşmesi	51
2.5.1.3. 1914 Lahey Afyon Konferansı	51
2.5.1.4. 1925 Cenevre Afyon Sözleşmeleri	52
2.5.1.5. 1931 Cenevre Afyon Sözleşmesi	52
2.5.1.6. 1931 Bangkok Sözleşmesi	53
2.5.1.7. 1936 Cenevre Sözleşmesi (Zararlı İlaçların Gayrı Meşru Ticaretinin Önlenmesine Dair Sözleşme)	53
2.5.1.8. 1948 Sentetik Uyarıcı Maddelere İlişkin Paris Protokolü	53
2.5.1.9. 1953 New York Afyon Protokolü	54
2.5.1.10. Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi	54
2.5.1.11. 1971 Psikotrop Maddelere İlişkin Sözleşme	55
2.5.1.12. 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi	55
2.5.2. Uluslararası Kuruluşlar	56
2.5.2.1. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (CND)	56
2.5.2.2. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC)	57
2.5.2.3. Dünya Gümrük Örgütü (WCO)	57
2.5.2.4. Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı (INTERPOL)	58
2.5.2.5. Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu (INCB)	59
2.5.2.6. Dünya Sağlık Örgütü (WHO)	60

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DENİZ YOLUYLA UYUŞTURUCU MADDE KAÇAKÇILIĞI

3.1. Uyuşturucu Madde Kaçakçılığında Deniz Ortamının Kullanılması	63
3.1.1. Bir Deniz Güvenliği Tehdidi Olarak Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı	65
3.1.2. Deniz Yoluyla Uyuşturucu Madde Kaçakçılığında Kullanılan Yöntemler	68
3.2. Uluslararası Deniz Hukukuna Göre Deniz Alanları; Açık Denizlerin Kapsamı.....	71
3.2.1. 1958 tarihli Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmeleri	72
3.2.2. 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS).....	72
3.2.3. Uluslararası Deniz Hukukuna Göre Deniz Yetki Alanları	73
3.2.3.1. Bir Kıyı Devletinin Egemenliği Altındaki Deniz Alanları	74
3.2.3.1.1. İç Sular	74
3.2.3.1.2. Kara Suları	74
3.2.3.2. Bir Kıyı Devletinin Bazı Yargı Yetkilerinin Olduğu Deniz Alanları	75
3.2.3.2.1. Bitişik Bölge	75
3.2.3.2.2. Münhasır Ekonomik Bölge	76
3.2.3.3. Bir Kıyı Devletinin Yetki Alanı Dışındaki Deniz Alanları	77
3.2.3.3.1. Açık Denizler	77
3.3. Açık Denizlere İlişkin Kurallar ve Açık Denizlerde Devletlerin Yetkileri	79
3.3.1. Bayrak Yasası	79
3.3.2. Uyuşmaz Gemiler.....	80
3.3.3. Bayrak Yasasının İstisnaları	81
3.3.3.1. Kesintisiz Takip Hakkı	81
3.3.3.2. Ziyaret Hakkı	82
3.3.4. Devletlerarası Sözleşmeler ile Devletlerin Açık Denizlerde Paylaştığı Yetkiler	83
3.4. Açık Denizlerde Uyuşturucu Madde Kaçakçılığının Önlenmesine İlişkin Hukuki Çerçeve	84
3.4.1. 1982 BMDHS'ye Göre Açık Denizde Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı.....	84
3.4.2. 1988 Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Göre Açık Denizde Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı	86
3.4.3. Diğer Sözleşmeler.....	89
3.5. Açık Denizlerde Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı Güncel Vaka Takdimi.....	90
3.5.1. Türkiye'nin Açık Denizlerde Uyuşturucu Madde Kaçakçılığına Müdahalede Bulunduğu Güncel Vakalar	91

3.5.1.1.Albatros Harekâtı (2016)	93
3.5.1.2.Şehit Alper Al Operasyonu (2017)	95
3.5.1.3.Birlik Operasyonu (2019)	97
3.5.1.4.Onur Operasyonu (2021)	98
3.5.2. Dünyada Açık Denizlerde Uyuşturucu Madde Kaçakçılığına Müdahale Edilen Bazı Vakalar.....	100
3.5.2.1.REMUS (2018)	100
3.5.2.2.KARAR (2020).....	101
3.5.2.3.NAJLAN (2021)	102
SONUÇ VE ÖNERİLER	105
KAYNAKÇA	109
ÖZGEÇMİŞ	119

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 3.1. Uyuşturucu Madde Kaçakçılığında Kullanılan Yöntemlerinin Derecelendirilmesi.....	71
Çizelge 3.2. Deniz Alanlarının Genişliği.....	78
Çizelge 3.3. 1988 Sözleşmesinin 17'nci Maddesi Gereğince Uyuşturucu Kaçakçılığı Yaptığından Şüphelenilen Gemilere Çıkma.....	88

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1.1. Başlıca Afyon/Eroin Üretim Alanları.....	20
Şekil 2.1. Uluslararası Uyuşturucu Kaçakçılığında Birbirini İzleyen Basamaklar.....	29
Şekil 2.2. Kokain ve Eroin Üretim ve Dağıtım Zincirindeki Katılımcılar.....	33
Şekil 2.3. 2019 Yılında Türüne ve Kaçakçılık Yöntemine Göre Yakalanan Opiyat Miktarı ve Yakalama Sayısı	35
Şekil 2.4. Uluslararası Eroin Kaçakçılığı Rotaları 2014-2018.....	38
Şekil 2.5. Uluslararası Kokain Kaçakçılığı Rotaları 2014-2018.....	39
Şekil 2.6. 2019 Yılında Türüne ve Kaçakçılık Yöntemine Göre Yakalanan Kokain Türüvi Uyuşturucu Madde Miktarı ve Yakalama Sayısı.....	40
Şekil 2.7. 2019 Yılında Türüne ve Kaçakçılık Yöntemine Göre Yakalanan Kenevir Türüvi Uyuşturucu Madde Miktarı ve Yakalama Sayısı.....	44
Şekil 2.8. 2019 Yılında Türüne ve Kaçakçılık Yöntemine Göre Yakalanan Psikotrop Madde Miktarı ve Yakalama Sayısı.....	45
Şekil 2.9. Kenevir ve türevlerinin küresel kaçakçılık akışı 2019.....	46
Şekil 2.10. Psikotrop Maddelerin Küresel Kaçakçılık Akışı 2019.....	47
Şekil 2.11. 2019 Yılında Türüne ve Kaçakçılık Yöntemine Göre Yakalanan NPS Miktarı ve Yakalama Sayısı 2019.....	48
Şekil 2.12. Yeni Psikotrop Maddelerin Küresel Kaçakçılık Akışı 2019.....	49
Şekil 2.13. Birleşmiş Milletler Sistemi ve Uyuşturucu Kontrol Organları.....	60
Şekil 3.1. Ocak 2017 – Nisan 2020 Arası Dünyada Farklı Kategorilerde Yakalanan Uyuşturucuların Kaçakçılığında Kullanılan Kaçakçılık Yöntemleri.....	64
Şekil 3.2. Deniz Güvenliği Matrisi.....	67
Şekil 3.3. Ülkelerin Denizlerde Belirleyebilecekleri Yetki Alanları.....	73
Şekil 3.4. Kısmetim-1.....	92
Şekil 3.5. Lucky-S.....	93
Şekil 3.6. Albatros Harekatı Operasyon Mevkii.....	94
Şekil 3.7. Albatros Harekatına İlişkin Detaylar.....	95
Şekil 3.8. Şehit Alper Al Operasyonu.....	96
Şekil 3.9. Birlik Operasyonu.....	97

Şekil 3.10. Onur Operasyonu.....	99
Şekil 3.11. REMUS Gözlem ve Araştırma Gemisi.....	100
Şekil 3.12. Açık Deniz Tedarik Gemisi KARAR.....	101
Şekil 3.13. NAJLAN İsimli Kargo Gemisi ve Müdahalenin Gerçekleştiği Konum.....	103

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

Bu çalışmada kullanılmış simgeler ve kısaltmalar açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklama
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AIDS	<i>Acquired Immune Deficiency Syndrome</i> , Kazanılmış Bağışıklık Yetersizliği Sendromu
AIS	<i>Automatic Identification System</i> , Otomatik Tanıma Sistemi
ATS	<i>Amphetamine type stimulants</i>
BM	Birleşmiş Milletler
BMDHS	Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi
CEN	<i>Customs Enforcement Network</i>
UNCND	Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu
CNS	<i>Central Nervous System</i> , Merkezi sinir sistemi
DEA	<i>Drug Enforcement Administration</i> , Uyuşturucu ile Mücadele Dairesi
ECOSOC	<i>United Nations Economic and Social Council</i> , Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi
EMCDDA	<i>European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction</i> , Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi
EUROPOL	<i>The European Union Agency for Law Enforcement Cooperation</i> , Avrupa Polis Teşkilatı
FARC	<i>Revolutionary Armed Forces of Colombia</i> , Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri
GBL	<i>Gamma Butyrolactone</i>

IMO	<i>International Maritime Organization</i> , Uluslararası Denizcilik Örgütü
INCB	<i>International Narcotics Control Board</i> , Uluslararası Narkotik Kontrol Kurulu
INTERPOL	<i>The International Criminal Police Organization</i> , Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı
IRA	<i>Irish Republican Army</i> , İrlanda Cumhuriyet Ordusu
İŞİD	<i>Islamic State of Iraq and the Levant</i> , Irak ve Şam İslam Devleti
İHA	İnsansız Hava Aracı
KBBS	1958 Cenevre Kara suları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi
LSD	<i>Liserjik Asit Dietilamid</i>
MDMA	<i>Methylenedioxyamphetamine</i>
MEB	Münhasır Ekonomik Bölge
MEK	Metil Etil Keton
NPS	<i>New Psychoactive Substances</i> , Yeni Nesil Psikotrop Maddeler
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	Türk Ceza Kanunu
THC	<i>Tetrahydrocannabinol</i>
UNODC	<i>United Nations Office on Drugs and Crime</i> , Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi
UNTOC	<i>United Nations Convention against Transnational Organized Crime</i> , Sınır Aşan Organize Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
VMS	<i>Vessel Monitoring System</i> , Gemi İzleme Sistemi

WCO

World Customs Organization, Dünya G m r k  rg t 

WHO

World Health Organization, Dünya Sağlık  rg t 

GİRİŞ

Uyuşturucu sorununun tarihi oldukça eskiye dayanmaktadır. Tarih boyunca birçok devlette ve imparatorlukta uyuşturucu kullanımının bir problem olduğu görülmektedir. Geçmişte uluslararası çerçevede çok fazla önemsenmeyen ve genel olarak bölgesel nitelikte bir problem olarak algılanan uyuşturucu sorunu küreselleşmenin etkisiyle dünyaya yayılarak ciddiyetini açıkça göstermiştir. Uyuşturucu maddelerin bir sorun olduğunun farkına varan devletler durumu kontrol etmek amacıyla çeşitli önlemler almış ve yasaklamalar getirmiştir. Bu türde maddelerin yetiştirilmesi ve tüketimini kapsayan yasaklamalar sonucunda dünyada yasadışı üretim, tüketim ve bunların doğal bir sonucu olarak yasadışı uyuşturucu ticareti ortaya çıkmıştır. Yasadışı uyuşturucu ticareti yetiştirilen ve üretimi yapılan yasadışı uyuşturucu maddelerin kaçırılması, dağıtılması ve tüketimini kapsayan genel bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ticaretin oluşturduğu farklı faaliyet ve eylemleri önlemek için getirilen yasaklar zaman içerisinde etki ve tepkiye bağlı şekilde detaylandırılarak günümüze kadar gelmiştir.

Uyuşturucu maddelerin üretimini kontrol altına almayla başlayan yasaklar zaman içerisinde kaçakçılığı ve yasadışı uyuşturucu ile alakalı diğer suçları da kapsamıştır. Uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadelede ortaya çıkan sözleşmeler arasında en kapsamlısı 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'dir. Bu sözleşme ile yasadışı uyuşturucu ticareti kapsamında birçok eylem ve bu ticaretin önemli bir unsuru olan deniz yoluyla uyuşturucu kaçakçılığıyla ilgili yasaklar düzenlenmiştir.

Günümüzde kamu idarelerinin, çeşitli organizasyonların ve kuruluşların paylaştığı raporlar ve çalışmalar doğrultusunda uyuşturucu kaçakçılığıyla ilgili bilgilere ulaşılmaktadır. Dünyanın farklı yerlerinden elde edilen verilerle oluşturulan raporlar ışığında dünya üzerinde uyuşturucu kaçakçılığının yapıldığı rotalar belirlenmektedir. Bu rotalar üzerinde neredeyse her devletin yasadışı uyuşturucu madde ticareti suçlarından farklı şekilde etkilendiği anlaşılmaktadır.

Çalışmada detaylı olarak açıklanan farklı etkilerde ve farklı bölgelerde üretilen uyuşturucu maddeler, dünyada çeşitli güzergâhlar üzerinden uyuşturucu pazarlarına kaçırılmaktadır. Çok sayıda kişinin katılımıyla gerçekleşen uyuşturucu kaçakçılığı kara, hava ve deniz yolu kullanılarak yapılmaktadır. Kara ve hava yoluyla yasadışı uyuşturucu maddeler devletlerin sınırlarından çeşitli yöntem ve tekniklerle geçirilmektedir. Bu yasadışı faaliyetin

önlenmesi için devletlerin sınırlarında ve gümrük kontrol noktalarında çeşitli önlemler alınmaktadır. Olası bir uyuşturucu kaçakçılığı durumunda olayın gerçekleştiği devletin sınırlarında yapılacak olan müdahale o devletin yasalarına uygun şekilde gerçekleşmektedir. Kara ortamında sınır aşan suçlarla mücadelede etkili olan kontrol noktaları ve sınır çizgileri denizde bulunmamaktadır. Bununla birlikte deniz ortamının genişliği ve gemilerin büyük yapısı da deniz ortamının zafiyetini göstermektedir.

Denizler dünya ticaretinin %90'ından fazlasının yapıldığı oldukça geniş alanlardır. Bu alanların büyük kısmını açık denizler ve uluslararası sular oluşturmaktadır. Devletlerin yetkisi dışında olan bu deniz alanlarında herhangi bir devlete ait bir gemi özgür şekilde seyredebilmektedir. Açık denizlerde uluslararası hukukun öngördüğü seyrüsefer serbestisi ve gemilerin bayrağını taşıdığı devletlerin yargı yetkisi altında olması açık denizlerde suç faaliyetlerinin sürdürülmesi için tercih sebebi olmasına yol açmıştır.

Uyuşturucu kaçakçıları açık denizlerin serbestisini kötüye kullanmak için çeşitli stratejiler geliştirmiştir. Ana gemi olarak tabir edilen uyuşturucu yüklü gemilerle mümkün olduğunca uzun süre açık denizde kalırlar. Bu gemiler genellikle uyruksuz veya hedef devletten farklı bayrak altında seyreden gemilerdir. Bu gemilerle kaçakçılar, hedeflerindeki devletin karasularına girmeden ufak ve hızlı olan teknelere yükleme yaparlar. Ana gemiden dağıtılan uyuşturucu maddeler tespiti daha zor olan küçük tekne ve botlarla hedeflenen devletin karasularına girerek dağıtımını gerçekleştirmektedir (Bennett, 2012, s.440). Ana gemi stratejisi olarak isimlendirilen bu yöntem, uyuşturucu kaçakçılarının deniz yoluyla uyuşturucu madde kaçakçılığı faaliyetlerinde kullandığı yöntemlerden sadece bir tanesidir. Bu ve daha farklı yöntemler ile uyuşturucu kaçakçıları, açık denizlerin özgürlüğünü kötüye kullanarak faaliyetlerini devam ettirmektedir.

Deniz yoluyla uyuşturucu kaçakçılığının incelenmesi için 1988 sözleşmesinin yanı sıra denizlerin hukuki durumunun ve denizde işlenen suçlarla ilgili sözleşmelerin değerlendirilmesi gerekmektedir. Denizlerin hukuki durumunu belirleyen en önemli sözleşme 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS)'dir. Sözleşme deniz alanlarının hukuki rejimini, denizlerin kullanımı ve deniz alanlarıyla ilgili diğer hususlarla ilgili genel bir sözleşmedir. Sözleşmede denizlerde işlenen bazı suçlara da yer verilmiştir. Uyuşturucu kaçakçılığına da yer veren sözleşme genel olarak devletlerin işbirliği yapmasını öngörmektedir. 1988 sözleşmesi ve BMDHS deniz yoluyla uyuşturucu madde kaçakçılığı kapsamında işbirliğine ve yapılacak olan müdahaleye yönelik hükümler içermektedir.

Literatürde yapılan çalışmalar açık denizlerde uyuşturucu kaçakçılığıyla ilgili yapılacak olan müdahaleyi ABD'nin çevre devletlerle yaptığı ikili sözleşmeler ve Avrupa Birliğine ait birimler kapsamında incelemektedir. Bu çalışmada ise açık denizlerde uyuşturucu kaçakçılığı, küresel uyuşturucu probleminin önemli bir bileşeni olarak değerlendirilecek ve deniz güvenliği perspektifinden ele alınacak olup bu kapsamda yapılan uluslararası sözleşmeler ve yargı yetkisinin geldiği nokta bir devlet veya topluluk açısından değil genel bir bakış içerisinde değerlendirilecektir.

Bu araştırmada amaç, dünyada uzun yıllardır süregelen uyuşturucu probleminin kaçakçılık yönünün deniz güvenliği perspektifinden ele alınması, bu bağlamda uyuşturucu kaçakçılarının açık denizin özgür yapısını kötüye kullanarak faaliyetlerini devam ettirmesi noktasında verilen mücadelenin ve ilgili bölgenin hukuki yapısına uygun şekilde öngörülen müdahalenin incelenmesidir.

Çalışmanın temel varsayımları şunlardır:

- Deniz yoluyla uyuşturucu madde kaçakçılığı uyuşturucu sorununun önemli bir parçasıdır.
- Uyuşturucu madde kaçakçılığı birçok devleti etkileyen uluslararası karakterde bir suç olmakla birlikte günümüzde deniz güvenliği kapsamında değerlendirilmesi gereken bir güvenlik tehdididir.
- Uyuşturucu maddelerin kaçakçılık yöntemi uyuşturucu maddelerin türüne göre değişmektedir.
- Uluslararası hukuka göre belirlenen deniz alanlarının bazıları uyuşturucu kaçakçıları tarafından hedef haline gelmiştir. Açık denizlerin hukuki durumu ve bu alanlarda geçerli kurallar uyuşturucu madde kaçakçıları tarafından suiistimal edilmektedir.
- Deniz yoluyla uyuşturucu madde kaçakçılığının önlenmesinde uluslararası işbirliği ve çabalar önem taşımaktadır.
- Deniz yoluyla uyuşturucu madde kaçakçılığını önlenmesi için uluslararası yasal çerçevenin belirsiz olarak bıraktığı bazı hususların gözden geçirilmesi ve tekrar ele alınması uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadeleye önemli katkı sağlayacaktır.

Açık denizler her devletin hak sahibi olduğu alanlardır. Bu sebepten açık denizle ilgili yapılan her çalışma uluslararası açıdan önem taşımakla birlikte açık denizlerde işlenen bir suça karşı yapılacak olan müdahale uluslararası hukuka uygun şekilde gerçekleştirilmelidir.

Aksi takdirde müdahaleyi gerçekleştiren devlete ait gemi, yapılan eylemden sorumlu tutulacak olması bu çalışmanın önemini vurgulamaktadır. Açık denizlerde işlenen bir suça yapılacak olan müdahale işlenen suça göre değişmektedir. İşlenen bir suçun karakteri uluslararası sözleşmelerle belirlenmektedir.

Bu çalışmada uyuşturucu kaçakçılığına küresel yasadışı uyuşturucu madde ticaretinin bir parçası olarak yaklaşılmaktadır. Uyuşturucu kaçakçılığı genel olarak uyuşturucu maddeleri bir devletten başka bir devlete kaçırma faaliyeti olsa da birbirinden farklı etkiye ve çeşide sahip uyuşturucuların yetiştirildiği farklı bölgeler ve tüketim alanları bu suçu etkileyen ve bu bağlamda incelenmesi gereken önemli konulardır. Açık denizlerde uyuşturucu kaçakçılığı ise uyuşturucu kaçakçılığı suçunun farklı bir hukuki ortamda gerçekleştiği bu bakımdan karada veya bir devletin yargı yetkisi altında olan bir bölgedeki uyuşturucu kaçakçılığına göre farklı şekilde değerlendirilmesi gereken bir problemdir. Uyuşturucu sorununa karşı uluslararası çapta mücadelenin önemli bir parçası olan açık denizlerde uyuşturucu kaçakçılığı konusunun bir problem olarak ele alınmasında gereken veriler, çalışmanın içerisinde geçen raporlardan ve akademik çalışmalardan alınmıştır. Yasadışı bir eylem olması itibariyle uyuşturucu madde kaçakçılığına ilişkin veriler tartışılabilir olarak görülse de bu çalışmada büyük ölçüde uluslararası kuruluşlar tarafından paylaşılan istatistikler kullanılmıştır. Bu bakımdan çalışmada kullanılan veriler çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Bu çalışma nitel araştırma yöntemiyle yapılmıştır. Çalışmanın konusunu oluşturan açık denizler araştırılması zor olan ortamlardır. Bu sebepten çalışmada veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Veriler konuyla alakalı sözleşmeler, raporlar, kitaplar ve akademik çalışmalar incelenerek toplanmıştır. Bu çalışmayı oluşturan bölümlerin her birinde öncelikli olarak çalışma açısından önem arz eden tanımlara yer verilmiştir. Çalışma deniz ortamında gerçekleşen uyuşturucu kaçakçılığını tüm deniz alanları açısından ele almak yerine sadece açık denizler açısından sınırlandırmıştır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde küresel bir problem olan uyuşturucu maddeler hakkında genel bilgilere yer verilmiştir. Bu bölümde öncelikle uyuşturucu madde kavramının tanımı daha sonra bu türde maddelerin etkilerine ve elde edildikleri kaynağa göre sınıflandırılması yapılmış ve son olarak üretim ve tüketim yerleri ve miktarları incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde uluslararası uyuşturucu madde kaçakçılığının kapsamı, karakteri, küresel yasadışı uyuşturucu ticaretinin ve pazarının nedenleri, küresel uyuşturucu kaçakçılığı rotaları ve uyuşturucu maddelerin kontrolü ve uluslararası mücadele alt başlıklarına yer verilerek uyuşturucu kaçakçılığı detaylı şekilde incelenmiştir.

Üçüncü bölümde ise ilk olarak uyuşturucu madde kaçakçılığında deniz ortamının kullanılması başlığı altında uyuşturucu madde kaçakçılığı, deniz güvenliği kapsamında ele alınmış ve deniz yoluyla uyuşturucu madde kaçakçılığında kullanılan yöntemler incelenmiştir. Daha sonra uluslararası deniz hukukuna göre deniz yetki alanları ve açık denizler, açık denizlerle ilgili kurallar ve devletlerin bu alanlardaki yetkileri ve açık denizlerde uyuşturucu kaçakçılığına ilişkin hukuki çerçeve incelenmiş, güncel vakalar takdim edilmiştir.

Sonuç bölümünde çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilmiş, sonuç ve öneriler sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDELERİN TANIMI VE GENEL BİLGİLER

1.1. Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kavramı

Uyuşturucu maddeler kavramının doğrudan bir tanımı bulunmamaktadır. Kullanıldığı bilimsel alana bağlı olarak farklı tanımlamalar yapılmıştır. Tıpta bazı hastalıkların tedavisinin gerçekleştirilmesinde ya da zihnen ve bedenen kişilerin sağlığına fayda sağlayabilecek potansiyelde olan maddeler olarak tanımlanmıştır. Farmakolojide ise dokuların ve organizmaların biyokimyasal ya da fizyolojik sürecini değiştiren herhangi kimyasal maddeye karşılık gelmektedir (Van Der Kruit, 2007, s.8).

Genel olarak tıbbi anlamda karakterize edilen, hastalıkların tedavilerinde veya rahatsızlıkların giderilmesinde kullanılan uyuşturucu maddeler bir tedavide öngörülen dozun üzerinde keyfi ve üstünkörü olarak amacı dışında kullanıldığı, yani suiistimal edildiği durumlarda hukuksal olarak değerlendirilmektedir. Hukuksal olarak uyuşturucunun toksik etkisi, kişinin bağımlılığıyla ilgili durumlar, kullanılan doz ve yüksek dozun yarattığı sonuçlar önem arz etmektedir (Akbulut, 1997, s.113).

İngilizce’de “*Narcotics*” olarak adlandırılan uyuşturucu kavramının kökeni Yunanca bir kelime olan “*Narke*” (Uyku) den gelmektedir. Uyuşturucu maddeler önceleri afyon kaynaklı üretilen maddeleri ancak daha sonra benzer şekilde uyuşturucu etkisi olan diğer maddeleri de aynı tanımlamanın içerisine alan genel bir kavram halini almıştır (Dönmezer, 1975, s.1).

Uyuşturucu maddeler tüketildiğinde bağımlılık yaratmakta ve kişilerin hayatını birçok açıdan etkilemektedir. Kullanan kişinin sinir sistemini etkisi altına alarak, zihninde bulanıklık, dikkat dağınıklığı, uyku durumu, uyuşukluk gibi etkilere sebep olmaktadır. Çoğunlukla yapay olarak elde edilen uyarıcı maddeler ise merkezi sinir sistemini uyararak insana dirilik, enerji, uyanıklık vermektedir. Günlük kullanımda eskiden beri uyarıcı maddeler tıpkı uyuşturucu maddeler gibi alışkanlık yapma özellikleri olduğundan dolayı uyuşturucu kavramının içerisinde kullanılmıştır. Fakat farklı etkilere sahip olan bu maddeler karışıklık yaratması sebebiyle “uyarıcı madde” kavramı ortaya çıkmıştır (Altıntaş, 2018, s.17).

Geçmişte uyuşturucu maddeler çoğunlukla bitkilerden üretilmekteydi. Koka yaprağından kokain, afyondan eroin ve kenevirde esrar ve marihuana üretmek en yaygın

bitkisel üretim örnekleridir. Günümüzde ise çeşitli kimyasallar ile laboratuvar ortamında ekstazi, LSD gibi sentetik uyuşturucular üretilmektedir (Van Der Kruit, 2007, s.8).

Literatürde çeşitli uyuşturucu ve uyarıcı madde tanımlaması bulunmaktadır. Genel olarak, akıl ve ruh sağlığı yerinde normal düşünebilen ve hareket edebilen bir insanın uyuşturucu maddeleri kullandıktan sonra uyuşarak duygu ve düşüncelerinin yavaşlaması, uyarıcı maddeleri kullandıktan sonra ise uyarılarak duygu ve düşünce durumunun hızlanması şeklinde normal durumunun dışına çıkmasından yola çıkılarak tanımlama yapılabilmektedir. Buradan yola çıkılarak uyuşturucu ve uyarıcı maddeler normal düşünen ve hareket eden bir insanın duygu, düşünce ve algısını enerji vererek ya da pasifize ederek değiştiren bir tedavi veya zorunluluk durumu olmaksızın kullanılmaması gereken bu yüzden kanunlar ile düzenlenmiş maddelerdir.

Tüketildiğinde insan üzerinde farklı etkiler meydana getiren uyuşturucu maddeler ve uyarıcı maddeler günlük hayatta özellikleri fark etmeksizin uyuşturucu maddeler olarak bilinir ve bu şekilde genel bir kavram altında kullanılırlar. Öyle ki tüketildiğinde uyuşturan, uyarıcı hatta halüsinasyonlara yol açan maddeler uyuşturucu madde kavramının içerisinde fark etmeksizin kullanılmaktadır. Çalışmanın devamında da uyuşturucu madde terimi benzer şekilde kapsayıcı bir terim olarak kullanılacaktır.

1.2. Uyuşturucuların Sınıflandırılması

Uyuşturucuların sınıflandırılması, kullanılacak olan yaklaşıma göre farklılık göstermektedir. Hukuki olarak, farmakolojik olarak ve insan vücuduna yaptığı etkiler bakımından uyuşturucular sınıflandırılabilir.

Farmakolojik olarak baktığımızda uyuşturucu maddeleri şu şekilde sınıflandırmamız mümkündür:

- 1) Uyarıcılar (*Stimulants*)
- 2) Yatıştırıcılar (*Depressants*)
- 3) Analjezikler (*Analgesics*)
- 4) Halüsinojenler (*Hallucinogens*)

Bu sınıflandırmanın içerisinde esrar yoktur. Esrar bazen halüsinojenler içerisinde geçer ki esrarın bu şekilde sınıflandırılması büyük ihtimalle yanlıştır fakat nihayetinde doğrudan farmakolojik sınıflandırılmanın içerisinde bulunmazlar (Newburn, 2017, s.515).

ABD uyuşturucu yasası olan 1971 Kontrollü Maddeler Yasası'nda¹ uyuşturucu maddeler 5 sınıfa ayrılmıştır. Bunlar;

- 1) Narkotikler
- 2) Depresanlar
- 3) Uyarıcılar
- 4) Halüsinojenler
- 5) Anabolik asitlerdir (DEA, 2020, s.45).

İngiltere ve Galler uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri A, B ve C tipi olarak sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırma şekli uyuşturucuların algılanan zararlarına göre yapılmıştır. A sınıfı uyuşturucular en zararlı olarak belirlenmiştir. Böyle bir sınıflandırmaya gitmenin sebebi yasal olan maddeler ile yasadışı olanları ayırt etmektir (Newburn, 2017, s.515).

Çalışmanın ilerleyen bölümünde uyuşturucu maddeler elde edildiği kaynağa göre ve tüketildikten sonra insan üzerinde yarattıkları etkiye göre genel bir sınıflandırılmayla anlatılmıştır. Doğal (tabii) ve yapay (sentetik) olmak üzere iki farklı şekilde üretilen uyuşturucu maddeler insan vücuduna yaptığı etkiye göre ise merkezi sinir sistemini yavaşlatanlar, merkezi sinir sistemini uyarıcılar ve hayal gösterenler olarak üç farklı şekilde sınıflandırılmıştır.

1.2.1. Merkezi Sinir Sistemini Yavaşlatan Maddeler (Narkotikler)

Çok eski zamanlardan beri insanlar özellikle opiyatlar (afyon ve türevleri) başta olmak üzere narkotikler başlığı altında toplanan bir grup kimyasal maddeyi kullanmaktadır. İyi amaçlarla kullanıldığında fayda sağlayan, özellikle ağrı kesmede oldukça etkili olan bu maddeler yanlış veya keyfi olarak kullanıldığında bağımlılık oluşturan ve kişinin hayatını negatif yönde değiştiren maddelerdir (Walker ve Wood, 2003, s.8).

1.2.1.1. Doğal Narkotikler

1.2.1.1.1. Afyon (Opium)

Afyon, haşhaş kapsüllerinin üzerine çentik atılmasıyla ortaya çıkan beyaz, sıvı maddenin toplanıp kurutulması ile elde edilen afyon sakızından üretilen uyuşturucu maddedir. Ciddi derecede bağımlılık yapan tabii bir narkotik olan afyon morfin, eroin ve kodeinin

¹ The Controlled Substances Act (CSA)

üretmesinde temel kaynaktır. Farklı biçimlerde tüketilebilmesinin yanında diğer uyuşturucular ile birlikte alınarak da kullanılmaktadır. “Black” olarak isimlendirilen içerisinde marihuana, afyon ve metamfetamin olan karışım ve marihuana ile afyonun başka bir çeşit kombinasyonu olan “Buddha” gibi karışımlar halinde farklı kullanımlar mevcuttur. Tarihte kullanılan en eski narkotik madde olan afyon M.Ö. 5000 tarihinde Akdeniz bölgesinde daha sonra da dünyanın çeşitli bölgelerinde yetiştirilmiştir (DEA, 2020, s.58).

1.2.1.1.2. Morfin

Morfin kuvvetli ağrı kesici özelliği olan tabii bir uyuşturucu maddedir. Morfini ilk defa 1803 senesinde bir eczacı olan Friederich Serturner afyon üzerinde çalışmalar yaptığı esnada ayırtmıştır. İsmi Yunan rüya tanrısı Morpheus’tan alan morfin, moleküllerinde yapılan ufak değişiklikler ile kodein ve eroine dönüştürülebilmektedir. Morfinden elde edilen uyuşturucu maddelere Opiate denilmektedir (Tanol, 2015, s.7).

Morfinin ağrıyı kesme, açlığı azaltma ve öksürüğü kesme gibi etkileri vardır fakat uzun süreli kullanımında tolerans gelişmesine ve kişinin maddeye bağımlı olmasına sebebiyet verir. Önerilen dozun üzerinde kullanıldığında soğuk ve nemli cilt, düşük kan basıncı, uyku hali, yavaş nefes alma, yavaş nabız, koma ve ölüm gibi durumlar ortaya çıkmaktadır (DEA, 2020, s.57).

1.2.1.1.3. Eroin

Eroin afyon ailesinden gelen bir uyuşturucudur. İlk olarak 1898 yılında bir Alman ilaç firması olan Bayern tarafından üretilmiştir. Tüberküloz tedavisi ve morfin bağımlılığı tedavisi için piyasa sürülmüştür (Sharma, 2020, s.27).

Eroin, tartışmasız dünyanın en sorunlu uyuşturucusudur. Her yıl eroin kullanımıyla ilgili sorunlardan daha fazla insan hayatını kaybetmektedir. Kullanıcılarda hem tolerans hem de fiziksel bağımlılık gelişmektedir. Kullanıcıların beyinleri eroin varlığına uyum sağladığı için zamanla daha fazla miktarda eroine ihtiyaç duymaktadır. Eğlence için ya da denemek için alınan tek doz bile ölümcül sonuçlara neden olmaktadır. Bunlara ek olarak eroin, HIV / AIDS ve Hepatit C gibi kanla bulaşan hastalıkların bulaşması da dâhil olmak üzere bir dizi akut ve kronik sağlık sorununa yol açan ciddi bir problemdir (UNODC, 2010, s.109).

Eroin diğer maddelerle kıyaslandığında çok daha etkili ve bağımlılık yapma potansiyeli oldukça yüksek olan bir maddedir. Morfinle kıyaslandığında eroin saflığına göre 2 ila 10 kat

arası daha etkili bir maddedir. Ağrı kesici ve öksürük giderici özellikleri vardır. Eroin kullanıcılarının göz bebekleri normalden büyük, ten renkleri sararmış, burunları morarmış, koku duyuları azalmış ve vücutları çelimsiz kalmıştır (Akbulut, 1997, s.120-121).

Beyaz ve koyu kahverengi arasında birçok renkte ve farklı formlarda bulunmaktadır. Bağımlılar genellikle enjeksiyon yoluyla kullansalar da burundan teneffüs ederek ya da ağız yolu ile de kullanırlar. Damardan alındığında 4 ila 6 saat arasında etkisi devam etmektedir. Aşırı derecede bağımlılık yapmasıyla bilinen bu maddeye bağımlı olan bir kişi günde 3-4 kez kullanmaktadır (Sezer, 2010, s.9).

1.2.1.1.4. Kodein

Afyonun içerisinde düşük oranda görülmektedir. Bir analjezik olarak morfinin yaklaşık olarak %20'si kadar etkilidir bu yüzden bir analjezik olarak etkili olması için morfine dönüştürülmesi gerekmektedir. Genel olarak öksürük ve ağrı kesme amaçlı kullanılmaktadır (Karch, 1987, s.570).

Eroin ya da afyon bağımlısı gibi doğrudan kodein bağımlısı olarak değerlendirilecek kişilerin varlığı çok fazla rastlanan bir durum değildir. Genellikle eroin bağımlısı kişiler eroin bulamadıklarında kodein kullanmaktadır. (Akbulut, 1997, s.122).

1.2.1.2. Sentetik Narkotikler

1.2.1.2.1. Barbitüratlar

Barbitüratlar sakinleştirici ve uyutucu amaçla kullanılan barbitürik asit türevleridir. Barbitürik asit ilk olarak 1964 yılında Alman kimyager A. Bayer tarafından sentezlenmiştir. Tıbbi olarak ilk defa 1903 yılında kullanılmıştır. Tıbbi amaçlarla üretilen bu maddenin yanlış kullanımı veya suiistimali sarhoşluğa yol açabilmektir. Barbitüratlardan dolayı kendini kaybetmiş kişi düşünme ve karar verme yetisini kullanmakta zorluk çekmekte, duygusal olarak dengesizlik yaşamakta, yürürken sallanmakta ve konuşurken gevelemektedir. Sürekli olarak kötüye kullanıldığında merkezi sinir sistemi üzerinde birikerek kullanıcının hayatını tehdit etmektedir. Büyük dozlarda alındığında veya diğer merkezi sinir sistemi yatıştırıcılarıyla birlikte alındığında ölüme sebep olmaktadır. Yanlış veya kötüye kullanımı sonucunda kaza ve intihar kaynaklı ölümler meydana gelmektedir (Hanson, Vanturelli ve Fleckenstein, 2009, s.150).

1.2.1.2.2 Trankilizanlar

Trankilizanlar anksiyete ve diğerk ruhsal sıkıntılarının tedavisinde kullanılmaktadır. Kullanıldığında merkezi sinir sistemini yatıştırır fakat uyku hali meydana getirmezler. Barbituratlar gibi uzun süreli kullanımda bağımlılık yapan bu yatıştırıcılar etki bakımından da benzerlik göstermektedir. Mebrobamete, Chlordiazepoxide ve Diazepamlar en çok suiistimal edilen trankilizan çeşitleridir (Akbulut, 1997, s.130).

1.2.1.2.3 Sedatifler

Sedatifler merkezi sinir sistemi genel depresanı olarak bilinmektedir. Kullanıldığında uyuşukluk, letarji ve baş ağrısı gibi yan etkiler oluştururlar. Doz aşımında koma ve solunum durmasına bağılı ölüm ortaya çıkabilmektedir. Uzun süreli kullanım sonucu tolerans gelişebilir ve fiziksel bağımlılığa yol açabilirler. Sedatif etki gösteren ilacın aniden bırakılması şiddetli yoksunluk sendromlarına yol açabilmektedir. Bromür, 1857 yılında Locock tarafından ilk defa bir sedatif olarak kullanılmıştır (Çalış, 2000, s.232).

1.2.2. Uyarıcılar (Stimülantlar)

Kahvenin içerisinde bulunan kafein ile koka yaprağından elde edilen kokain kimyasal olarak aynı aileden gelmektedir. Uyarıcı maddeler adı altında, günlük hayatta sıklıkla kullanılan kafein ve nikotin gibi maddeler ve bunun yanında kullanımı yasal olmayan amfetamin, kokain ve crack olarak adlandırılan maddeler bulunmaktadır. Bu maddeler merkezi sinir sistemini uyararak insana enerji ve canlılık vermekte ve ruh durumunda değişime yol açmaktadır. Ancak doğal olarak veya laboratuvarlarda yapay olarak elde edilebilen uyarıcı maddeler etki bakımından farklılık göstermektedir. Bu fark neden bazılarının toplum tarafından kabul edilirken diğerklerinin edilmediğini ortaya koymaktadır (Walker ve Wood, 2004, s.8).

1.2.2.1. Doğal Uyarıcılar

1.2.2.1.1 Kokain

Kokain, koka ağacının (*Erythroxylon coca*) yapraklarında bulunan aktif bir bileşenden yapılmaktadır. Güney Amerika'da bulunan yerli bir bitki türü olan koka ağacı, bölgedeki insanlar tarafından M.Ö. 2500 yılından beri yetiştirilmekte ve kullanılmaktadır. Koka yaprağı daha çok işçi sınıfı tarafından kullanılmıştır. Yerli işçiler genellikle fiziksel olarak zorlu

görevleri yerine getirirken enerji ve kuvvet kazanmak amacıyla koka yaprağı kullanmıştır (Walker ve Wood, 2004, s.23).

Günümüzde koka bitkisi And Dağları çevresinde yaşayan yerel topluluklar tarafından halen kullanılmaktadır. Koka bitkisinin Avrupa'ya getirilmesinden sonra üzerinde çalışmalar yapan kimyacılarından biri olan Albert Niemann 1860 yılında “cocaine hydrochloride” ı izole etmiştir. Kokain ilerleyen senelerde alkolizm ve depresyon gibi hastalıkların tedavi edilmesinde kullanılmıştır. Dönemin ünlü psikologlarından olan Sigmund Freud tarafından sıkça övülmüştür. Ayrıca geçmişte Coca Cola gibi içeceklerin yapımında da kullanılmıştır. Kokain çoğunlukla burundan teneffüs edilerek ve sigara gibi içilerek kullanılmaktadır. Nadiren enjeksiyon ile alınmaktadır. Kullanıldıktan sonra uyanıklık, canlılık (euphoria), özgüven artışı ve kalp ritminde artış gibi etkiler ortaya çıkmaktadır (Fleetwood, 2012, s.53).

Kokain genellikle beyaz ve kristalimsi yapıda olan bağımlılık yapma potansiyeli yüksek bir maddedir. Kullanıcıların eline ulaşana kadar geçen sürede daha çok kazanma amacıyla olan satıcılar ve dağıtıcılar tarafından içerisine şeker veya lokal anestetik gibi maddeler katılarak saflığı bozulmaktadır. Kokainin bazen farklı uyuşturucularla birleştirilerek de alındığı gözlemlenmiştir. “Speedballing” olarak adlandırılan karışım kokain ile eroinden yapılan uyuşturucu örneklerindedir. Kokain kullanıcıları genellikle bitkin düşene kadar veya ellerindeki kokain tükenene kadar kullanıma devam ederler. Kokaine karşı çok hızlı tolerans gelişmesi kısa sürede kullanılan dozun artmasına neden olmaktadır. Yüksek dozda kullanılan kokain paranoyaya sebep olmaktadır (DEA, 2020, s.63).

1.2.2.1.2 Crack (Taş)

Kokain 1970'lerde popüler bir uyuşturucu haline gelmiştir. Fakat kokainin pahalı olması ve toz formunda olması çeşitli problemleri meydana getirmiştir. Bunun sonucunda crack isminde kokain türevi bir madde keşfedilmiştir. Kokainin aksine daha kolay satılabilir, ucuz ve pratik olması ayrıca sigara gibi içilebilir olmasının verdiği psikolojik doyum gibi sebepler bu uyuşturucunun kısa sürede kokain ve diğer uyuşturucuları gölgede bırakmasına neden olmuştur (Fryer, Heaton, Levitt ve Murphy, 2005, s.8).

Crack suda çözülmüş kokaine eklenen sodyum bikarbonat ile amonyağın birlikte pişirilmesi ile elde edilmektedir. Bu karışımın sonucu ortaya çıkan kristallerin soğurken çıkarttıkları çatırtı sesi uyuşturucuya ismini vermiştir. Crack kullanıldığında ilk olarak 3 ila 5 dakika süren güçlü bir canlılık hissi vermektedir. Daha sonrasında 10 ila 15 dakika boyunca

orta düzeyde canlılık hissi vermektedir. Etkisinin kısa sürmesi sebebiyle crack kullanıcıların doz sıklığı kokain kullanıcılarına göre çok fazladır (Walker ve Wood, 2004, s.37).

1.2.2.2. Sentetik Uyarıcılar

1.2.2.2.1 Amfetaminler

Amfetaminler ilk olarak 1930’larda burun tıkanıklığını tedavi etmekte kullanılan bir ilaç olarak Benzedrine ismiyle piyasaya sürülmüştür. İlerleyen yıllarda tablet halinde çeşitli hastalıkların tedavisinde kullanılmak üzere reçeteyle verilmiştir. Daha sonra amfetaminler suiistimal edilmeye başlanmıştır. Laboratuvarlarda gizlice üretilen bu uyarıcıların kullanımı yaygınlaşarak bir problem haline gelmiştir. Amfetaminler toz veya tablet şeklinde bulunmaktadır. Etkisi kokaininkine benzerdir fakat kokainin aksine etki etme hızı daha yavaş, etki süresi ise daha uzundur. Genellikle ağız yoluyla veya enjeksiyon ile tüketilmektedir. Kullanıldığında kan basıncı ve nabızda artış, uykusuzluk, iştahsızlık ve halsizlik gibi etkiler meydana gelmektedir. Kronik amfetamin kullanıcılarında şizofreniye benzeyen psikoz durumu oluşmakta, şiddet ve düzensiz davranışlar ortaya çıkmaktadır (DEA, 2020, s.62).

Amfetaminler “canlılık hapi” olarak da bilinmektedir. Genel olarak sınava hazırlanan öğrenciler, uzun yola giden şoförler tarafından uzun süre uyanık kalmak için veya bazı atletler tarafından enerji ve canlılık kazanmak amacıyla gereksiz ve yanlış şekilde kullanılarak ciddi zehirlenmelere hatta ölümlere sebep olmaktadır (Akbulut, 1997, s.131).

1.2.2.2.2. Metamfetamin

Japonya’daki bilim adamları amfetamin üzerinde alternatif ilaçlar bulmak amacıyla çeşitli deneyler yaparken amfetaminin daha etkili formu olan metanfetamini üretmişlerdir. Tıpkı amfetamin gibi ağızdan alınabilen metanfetamin suda çözülebildiği için enjeksiyonla da alınabilmektedir. Nasıl kullanılırsa kullanılsın kan dolaşımına girdiğinde birkaç saniye içerisinde beyne ulaşmaktadır. Metamfetamin tüketildiğinde kişinin iştahını azaltmakta, enerji vermekte ve beynin ödül merkezini uyatarak sahte bir coşku ortaya çıkartmaktadır (Walker ve Wood, 2004, s.20).

Yüksek derecede bağımlılık yapan metamfetamin uzun süreli kullanımda beyne büyük zararlar vermektedir. Bağımlılarda genellikle paranoya, saldırganlık, görsel ve işitsel halüsinasyonlar, duygu durum bozuklukları ve deri üzerinde veya altında sürünen böcek hissi gibi durumlar gözlemlenmektedir. Araştırmalar düşük dozlarda da olsa uzun süreli

metamfetamin kullanımı sonucunda kişilerin beyin hücrelerinin yarısının zarar gördüğünü tespit etmişlerdir (DEA, 2020, s.67).

Metamfetamin tıpkı amfetamin gibi katı ve toz halinde bulunabilmektedir. Görünüş olarak iki maddenin ayırt edilmesi kolay değildir. Bu sebepten iki uyuşturucu türü içinde kimi zaman amfetaminler olarak genel bir isim tercih edildiği görülmektedir (EMCDDA, 2019a, s.154).

1.2.2.2.3 Ekstazi (MDMA)

MDMA kullanıldığında enerji veren ve algıda değişiklik yapan sentetik bir maddedir. Hem uyarıcı hem halüsinojen grubuna girmektedir. Belli bir doza kadar uyarıcı etkisi göstermekte, fazlası kullanıldığında ise halüsinojik etki ortaya çıkartmaktadır. Çeşitli renklerde tablet ve kapsüller halinde bulunmaktadır. Şekilleri ve renkleri devamlı değişmektedir. Genelde gece kulüplerinde ve gençler arasında kullanılan, MDMA'nın en çok kullanılan tablet hali olan "ekstazi" ve "molly" isim olarak da en popüler olanlarıdır. Ekstazi ismiyle sokaklarda satılan bu hapların içerisinde MDMA maddesi dışında toksik etkisi olan başka tehlikeli maddeler de bulunmaktadır. Kullanıldığında enerji artışı, algıda bozukluk, istemsiz diş sıkma, vücut ısısı artışı ortaya çıkmaktadır. Etkisi 3 ila 6 saat arasında değişmektedir (National Institute on Drug Abuse, 2020, s.1-4).

Ekstazi kullanıldığında utangaçlık ve güvensizlik gibi kişisel iletişim engellerini ortadan kaldırmaktadır. Kullanıcılar genellikle ekstazi kullandıktan sonra karşısındakilere duygu ve düşüncelerini daha rahat bir şekilde aktarabildiklerinden ve yabancılarla konuşurken daha rahat hissettiklerinden bahsetmişlerdir. Pek çok insana karşı cazip gelen bu durum, birçok insanın uyuşturucuyu kullanmasındaki ana sebep olmuştur. Bu etkiden dolayı ekstazi "kucaklaşma uyuşturucusu" (*hug drug*) olarak da bilinmektedir (Barter, 2002, s.61).

1.2.2.2.4. Captagon

Captagon aslında sentetik bir uyarıcı olan fenetylline maddesini içeren yasal olarak piyasaya sürülen tıbbi bir ürünün markasıdır. Günümüzde görünüşte benzer ancak bileşim açısından tıbbi amaçlar doğrultusunda üretilen ilk sürümlerinden farklı olan bu yasadışı uyuşturucular hap veya tablet halinde görülmektedir. İçeriğinde kafein gibi diğer maddelerinde bulunduğu captagonun ana maddesi metamfetamindir (INCB, 2016, s.82).

1.2.3. Halüsinojenler (*Hayal Gördürenler*)

Binlerce yıldır dini törenlerde, ilhama ihtiyaç duyan sanatçılar tarafından, ilaç olarak ve keyfi olarak kullanılan halüsinojenlerin yapay ve doğal olarak düzinelerce farklı çeşidi bulunmaktadır. Bu uyuşturucular kullanıldığında kişide önceden tahmin edilemeyen tuhaf hisleri tetiklerler. Halüsinojenler duyu organlarının algısını değiştirerek, normalde rüyalarda, duygusal ve fiziksel stresin yoğun olduğu dönemlerde ya da şizofreni gibi hastalıklarda yaşanan deneyimlere yol açmaktadır (Barter, 2002, s.11).

1.2.3.1. Doğal Halüsinojenler

1.2.3.1.1 *Esrar*

Esrar kenevir bitkisinden elde edilen bir uyuşturucudur. Kenevir çok eski zamanlardan beri Avrupa ve Asya'da yetiştirilmiş ve kullanılmıştır. Kenevirin tarihi M.Ö 5000 tarihine kadar dayanmaktadır. İnsanoğlunun kültür tarihine etkisi en fazla olan bitkinin kenevir olduğu söylenebilmektedir. Günümüzde esrar yapımı dışında bazı ülkelerde dini törenlerde, büyüçülükte ve özel günlerde hala kullanılmaktadır. Kenevire “haşiş” ve kenevir kullanıcılarına “haşşaşın” ismi verilmiştir. Haşiş kelimesi Türkçe’de sıklıkla en az kendisi kadar popüler uyuşturucu özellikte başka bir bitki olan haşhaş ile karıştırılmaktadır. Fakat ikisi tamamen farklı bitkilerdir (Arslan, 2018, s.23).

Kenevir bitkisi boyu 1 ila 3 metre arasında değişen, yapraklarının kenarları testere gibi tırtıklı olan ve şekil olarak palmyeye benzer bir yapıdadır. Esrarın etkin maddesi olan Tetra Hidro Cannabiol (THC) Hint kenevirinden elde edilmektedir. Esrar yapmak için bitkinin yaprakları ve tepeleri kullanılmaktadır. Reçineden elde edilen esrar, yaprakların üst kısımlarının kesilmesi ile elde edilen esrardan 10 kat daha güçlüdür. Genellikle Orta Doğudaki ismi olan haşişinin içerisinde yaprakların ve reçinenin karışımı bulunmaktadır. Daha farklı formları da mevcuttur. Genelde blok veya düz plaka şeklinde sıkıştırılmış halde rastlanmaktadır. Yağ haline getirilmiş hali olan likit esrar formunu görmekte mümkündür (Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü, 2003, s.7).

Esrar, alkol ve tütünden sonra dünyadaki en popüler keyif verici maddedir. Günümüzde tıpta kullanılması amacıyla çalışmalara konu olmuş esrar yasadışı olarak en fazla kullanılan uyuşturucu maddedir. Temel etken maddesi olan THC ile birlikte içerisinde 421 farklı kimyasal madde bulunmaktadır. Genellikle sigara gibi içilerek kullanılmaktadır. Bu şekilde

kullanıldığında 10 ila 30 dakika içerisinde etki etmektedir. Kullanıldığında kalp çarpıntısı, ağızda kuruma, gözlerde kızarıklık ve iştah artışı gibi durumlar meydana gelmektedir. Kullanıcı, renk, ses ve zaman algısının değiştiğini tecrübe etmektedir. Öfori ve gevşeme gibi durumlar ortaya çıkmaktadır. Ayrıca koordinasyon ve konsantrasyonun bozulması ve kabuğa çekilme, panik, korku ortaya çıkabilmektedir. Esrarın uzun süreli kullanımı sonucu solunum yolları rahatsızlıklarının gelişme ihtimali düzenli sigara kullanımına oranla 5 kat fazladır. Yüksek dozlarda kullanıldığında toksik deliryum gözlemlenmiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2011, s.141-142).

1.2.3.1.2 Marihuana

Hint kenevirinden elde edilmektedir. Toplanan hint kenevirinin yaprakları marihuana yapmak üzere kurutulmaktadır. Marihuana yapılırken esrar yapımındaki gibi Hint kenevirinin tepelerinde toplanan reçine kullanılmamaktadır. Daha hafif özellikte olan yapraklar kullanılmaktadır. İçerisinde esrarın esas bileşimi olan THC maddesi %6 ila %10 arasında bulunmaktadır (Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü, 2003, s.9).

Genellikle diğer uyuşturucu ve uyarıcı maddelere başlamak için bir geçiş uyuşturucusu olarak değerlendirildiği için kontrol altında tutulan marihuana ile ilgili farklı değerlendirmeler mevcuttur. Bazı araştırmalara göre marihuana kullanımının AIDS ve kanser hastaları üzerinde iştahsızlığı gidermede, ağrıyı azaltmada fayda sağlayıcı sonuçlar gösterdiği iddia edilmiştir. Fakat bu çalışmalara rağmen hala çoğu ülkede yasak veya kontrol altında tutulmaktadır (Howard, 2003, s.7).

1.2.3.1.3 Meskalin ve Peyote

Meskalin peyote kaktüsünden ve buna benzer birkaç bitkiden üretilmektedir. Bunların yanı sıra sentetik olarak da üretilmektedir. Peyote kaktüsü çok eski zamanlardan beri Kuzey Meksika ve ABD'nin güney kesimlerindeki bazı yerliler tarafından dini ayinlerde kullanılmaktadır. Çok çeşitli kullanımları vardır. Meskalin kullanıldığında halüsinasyonlar, yer zaman ve mekân algısı değişikliği ve öfori gibi etkiler göstermektedir. Bulantı, kusma, göz bebeklerinde genişleme, kan basıncı ve vücut ısısı artışı, terleme, baş ağrısı, koordinasyon bozukluğu gibi yan etkileri vardır (DEA, 2020, s.83).

1.2.3.1.4 Psilosibin (Sihirli Mantar)

Psilosibin bazı mantarların taze veya kurutulmuş hallerinden elde edilen bir kimyasal maddedir. Genellikle Meksika ve Orta Amerika'da bulunan bu mantarlar, kullanıldığında halüsinasyonlara sebep olarak kişinin gerçek ile hayali algılayamamasına sebep olur. Yüksek dozlarda panik atak gibi durumlar ortaya çıkmaktadır. Aşırı dozlarda ise psikoz ve ölümlerle sonuçlanabilmektedir. Genellikle ağız yolu ile alınmaktadır. Çaylara veya yemeklere katılarak tüketilmektedir (DEA, 2020, s.84).

1.2.3.2. Sentetik Halüsinojenler

1.2.3.2.1. LSD

Migren tedavisi için çalışmalar yapan bir kimyacı tarafından 1943 yılında çavdar küfünün içerisinde bulunan liserjik asitten üretilmiştir. Bunun yanı sıra daha farklı yöntemler ve maddelerle de üretilebilmektedir. Genellikle ağız yoluyla alınır ancak enjeksiyonla kullanılmaktadır. Tadı ve kokusu yoktur. 20'den fazla çeşidi bulunmaktadır. Toz, çeşitli boyutlardaki hap ya da sıvı halde görülebilmektedir. Genellikle etiket, posta pulu, fotoğraf ve kâğıtlara emdirilmiş halde saklanmakta ve satılmaktadır. Kullanıldığında ortalama yarım saat içerisinde etkisi başlamakta, doza ve kişiye göre 6 ila 36 saat arasında bu etki devam edebilmektedir. Bu maddenin etkisinde olan bir kişi halüsinasyonlar ile kendini gerçek olmayan bir dünyada hissetmektedir. Etkisi bittiğinde baş dönmesi, göz kararması, yorgunluk, kusma ve uykusuzluk gibi belirtiler ortaya çıkmaktadır (Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü, 2003, s.15).

1.3. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Yasadışı Üretimi ve Tüketimi

Yasadışı uyuşturucuların üretim alanlarından başlayan yolculuğu, gizli laboratuvarlarda çeşitli işlemlere tabi tutulduktan sonra uluslararası uyuşturucu kaçakçıların aracılığıyla uyuşturucu pazarlarında son bulmaktadır. Uyuşturucu kaçakçılığı uyuşturucu maddelerin üretim ve tüketim yeri arasında taşınmasıdır. Bu yüzden yasadışı uyuşturucu maddelerin üretim süreci ve tüketimin yapıldığı uyuşturucu pazarıyla ilgili edinilen bilgi uyuşturucu kaçakçılığının incelenmesi için gereklidir. Bu bilgiler bazı uyuşturucu rotalarının ortaya çıkış nedenlerinin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır (Unal, 2009, s.15).

Uyuşturucu maddeler tıpkı dünya üzerinde yetiştirilen ticari ürünler gibi farklı kıtalarda, bölgelerde, ülkelerde hatta şehirlerde yetiştirilmekte ve tüketilmektedir. Özellikle kokain gibi

doğal uyuşturucu maddeler iklim ve bölgesel özelliklere bağlı olarak belli başlı yerlerde üretilmektedir. Bunun yanı sıra başarısız devletler olarak isimlendirilen bazı devletler uyuşturucu üretim yerleri haline gelmiştir. Fakat uyuşturucu maddelerin üretildiği ve tüketildiği yerler tıpkı yasal ticari ürünler gibi değişiklik göstermektedir.

1.3.1. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Üretimi

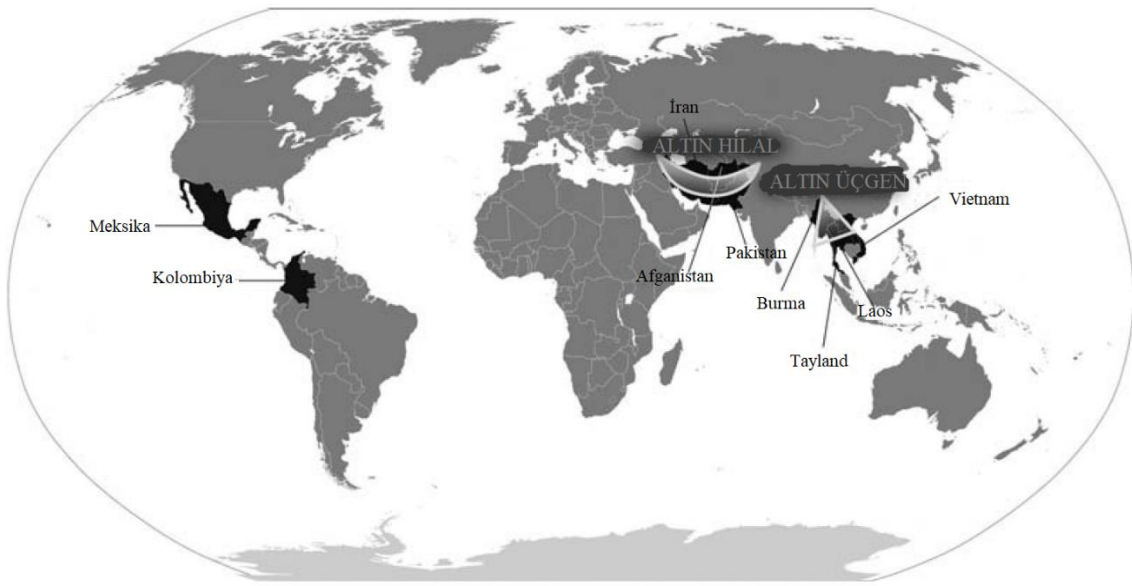
1.3.1.1 Opiyatlar (Afyon ve türevleri)

Afyonun kendisi ve afyondan üretilen eroin, morfin ve kodein gibi uyuşturucu maddelerin ana kaynağı olan haşhaş bitkisi dünyada ılıman, az nemli ve sıcak bölgelerde yetişmektedir. Haşhaş bitkisinin yetişmesi için gereken toprak türü ise killi ve kumlu topraklardır. Dünyada haşhaş bitkisini yasal olarak yetiştiren başlıca devletler Hindistan, Türkiye, Avustralya ve Tazmanya'dır. Myanmar, Tayland, Çin, Vietnam, Pakistan, Meksika, Afganistan, Kolombiya, İran, Lübnan ve Laos gibi devletlerde ise yasadışı olarak ekim yapılmaktadır (Sharma, 2020, s.27).

Afyonun dünya genelinde 50 ülkede yasadışı üretimi vardır. Fakat son beş yılda dünya genelinde yasadışı olarak üretilen afyonun %97'si sadece 3 ülke tarafından üretilmiştir. Dünyada en çok afyon üretimi yapan ülke, son beş yılda üretilen toplam afyonun yaklaşık %84'ünde pay sahibi olan Afganistan'dır. Oldukça geniş üretim kapasitesine sahip olan Afganistan, kendisine komşu olan ülkeler dışında Avrupa, Yakın ve Orta Doğu, Güney Asya, Afrika ve küçük çapta olsa da özellikle Kanada başta olmak üzere Kuzey Amerika ve Okyanusya'nın uyuşturucu pazarlarına afyon tedarik etmektedir. Dünyadaki afyon üretiminin %7'sini üreten Myanmar, hemen hemen %1'lik üretim yapan Loas Demokratik Halk Cumhuriyeti ile birlikte Doğu Asya, Güneydoğu Asya ve Okyanusya pazarlarına tedarik sağlamaktadır. Diğer önemli üreticiler Latin Amerika'da bulunan Meksika, Kolombiya ve Guatemala'dır. Meksika küresel üretimin %6'sından sorumludur. Kolombiya ve Guatemala ise %1'den azını üretmektedir. Meksika başta olmak üzere bu üç ülke ABD'deki eroin pazarlarına ve küçük çapta olan Güney Amerika eroin pazarlarına kaynak sağlamaktadır (UNODC, 2020c, s.9).

Küresel yasadışı afyon üretimi son yıllarda hep yükseliş halinde giderken 2017 yılında 10.270 tonluk üretimle pik yapmıştır. 2018 yılında %28'lik küçülmeye 7.620 ton, 2019'da ise 7.610 tonluk üretim ile büyük oranda sabit kalmıştır. 2019 yılındaki üretilen afyon miktarı ile 472-722 ton arasında eroin üretilmektedir (UNODC, 2020c, s.10).

Eroin dünyada dört farklı bölgede üretilmektedir. Bunlar Altın Üçgen, Altın Hilal, Meksika ve Güney Amerika'dır. Güneydoğu Asya'da bulunan Altın Üçgen, geçmişte dünyanın en büyük eroin tedarik bölgesidir. Bu bölgedeki üretici devletler Tayland, Myanmar, Laos ve Vietnam'dır. Şu anda en büyük eroin kaynağı Pakistan, Afganistan ve İran'ının oluşturduğu Altın Hilal'den gelmektedir. Bir diğer tedarik bölgesi olan Meksika, üçüncü sırada yer almaktadır. Üretimde en az pay sahibi olan Güney Amerika bölgesinde ana eroin üreticisi ise Kolombiya'dır (Rivolta, 2012, s.115). Şekil 1.1'de başlıca afyon/ eroin üretim alanları verilmiştir.

Şekil 1.1. Başlıca Afyon/ Eroin Üretim Alanları (Hawley, 2012, s.173)

1.3.1.2. Kokain ve Türevleri

Dünyada belirli bir coğrafyada yetiştirilen koka bitkisi kokain üretimi için en önemli unsurdur. Bunun yanında kokain üretimi için potasyum permanganat, sodyum metabisülfid, kalsiyum klorür, amonyak, etil eter ve dietil eter, toluen, diklorometan (metilen klorür), metil etil keton, hidroklorik asit, sülfürik asit ve benzin gibi çeşitli kimyasal maddeler gereklidir. Elde edilen ürün, üretimin yapıldığı yere ve üreticilerin elinde bulunan gerekli kimyasal maddelere göre değişim göstermektedir. Kokain üretiminde kullanılan çoğu kimyasal maddenin satışı kontrol altına alınarak yasal tedarikten uzaklaştırılmıştır. Ancak, özellikle Kolombiya'daki kokain üreticileri, bazı önemli maddeleri kendileri üreterek kendi kendine yeterliliği sağlamayı hedeflemektedir (UNODC, 2020c, s.21).

1970'lerden beri Kolombiya dünyada en önde gelen kokain üreticisi konumundadır. Kolombiya topraklarında yetiştirilen ve diğer Güney Amerikalı yetiştiricilerden gelen koka bitkileri bölgedeki laboratuvarlar tarafından kokaine dönüştürülmektedir. İlgili kuruluşlar tarafından kontrolü yeteri kadar yapılamadığından bölgede çok sayıda laboratuvar bulunmaktadır. Uyuşturucu endüstrisi Kolombiya için oldukça önemlidir. Ana ürün olan kokainin yanı sıra büyük ölçüde eroin ve kenevirde üretilmektedir. DEA (*Drug Enforcement Administration*) Kolombiya uyuşturucu endüstrisinin yıllık 1,5 milyar dolar değerinde olduğunu tahmin etmektedir (Wright, 2006, s.83).

2000 yılında dünyada yetiştirilen koka ağacı ekiminde yaşanan pikten sonra 2013 yılına kadar % 45 azalma meydana gelmiştir. 2013-2017 döneminde ise koka ağacı sayısında 2 kat artış yaşanmıştır. 2017 yılında dünyada toplamda 245.400 hektarlık alanda yapılan ekim ile tüm zamanların en yüksek ekimi gerçekleşmiştir. Tahmini küresel kokain üretimi 1.976 ton ile 2017'de tüm zamanların en yüksek seviyesine ulaşarak 2013'te üretilen kokainin iki katından fazlası kadar olmuştur (UNODC, 2019a, s.13).

1.3.1.3. Kenevir ve Türevleri

Üretimi belli başlı ülkelerle sınırlı olan diğer doğal uyuşturucu maddelerin aksine, kenevir üretimi dünya üzerinde neredeyse her ülkede yapılmaktadır. 2010-2018 yılları arasındaki dönemde dünya nüfusunun yaklaşık olarak %96'sını oluşturan 151 ülkede doğrudan ve dolaylı göstergeler ile kenevir bitkisinin ekimi yapıldığı tespit edilmiştir (UNODC, 2020c, s.67).

Kenevir ekimi, bazı ABD eyaletleri, Meksika, Kolombiya, Kanada, Afganistan, Fas ve Jamaika'da milyarlarca dolarlık nakit mahsul endüstrisidir. Kenevir, genellikle ulusal parklar ve çevre koruma altındaki alanlar dâhil büyük arazilerde yetiştirilmektedir. Kenevir bitkisi ekildiği arazide mısır, şeker kamışı gibi uzun boylu bitkilerin veya ağaçların arasında ekilerek gizlenmektedir (McNicholas ve Draughon, 2016, s.211).

Dünyadaki ülkelerin çoğunun kenevirin yasadışı olarak yetiştirilmesini tespit edecek ve takip edebilecek kapsamlı bir sistemden mahrum durumda olması dolayısıyla küresel yasadışı kenevir ekimi yapılan alanlarla ilgili bilimsel olarak doğru tahmin yapılması pek mümkün değildir. UNODC'ye rapor edilen tahmini veriler çoğunlukla katı bilimsel standartları karşılayacak nitelikte değildir ve çok dikkatli yorumlanmalıdır. Ancak kenevirin ekildiği ve üretildiği yerleri belirlemek için bazı göstergeler mevcuttur (UNODC, 2019c, s.10).

1.3.1.4. Psikotrop Maddeler

Amfetamin türevleri, psikotrop maddeler arasında en çok suiistimal edilenlerdir. Kokain, eroin gibi uyuşturucu maddelerin elde edildikleri bitkiler dünyada belirli iklimlerde yetişmektedir. Bu yüzden üretim alanları da elde edildikleri bitkiye göre değişiklik göstermektedir. Ancak amfetamin türevleri başta olmak üzere psikotrop maddeler gerekli kimyasallar ve koşullar olduğu sürece herhangi bir yerde kolayca ve düşük bütçelerle üretilebilmektedir (UNODC, 2012).

Psikotrop maddelerin üretimi endüstriyel ölçekli fabrikalardan küçük mobil laboratuvarlara hatta mutfaklarda bile gerçekleştirilebilmektedir. Dünyanın birçok yerinde hala kolayca bulunabilen efedrin veya psödoefedrin ana bileşen olarak kullanılmaktadır. Keza bu iki madde mevcut değilse bile alternatif olarak kolayca bulunabilecek kimyasal maddeler kullanılarak üretim yapılabilmektedir (Organization of American States, 2013, s.29).

Dünyanın farklı yerlerinde gizli laboratuvarlar tarafından üretilen psikotrop maddelerin yaklaşık %95'ini metamfetaminler oluşturmaktadır. En fazla sayıda laboratuvar bildiren ülkeler arasında ABD, Çek Cumhuriyeti, Avustralya, Çin, Slovakya, Yeni Zelanda, Hollanda, Kanada ve Meksika bulunmaktadır (Rivolta, 2012, s.116).

1.3.1.5. Yeni Nesil Psikotrop Maddeler (NPS)

Yeni nesil psikotrop maddeler terimi, uluslararası kontrole tabi olmayan ancak kontrollü maddelere benzer etkilere sahip olan ve suiistimal edilen maddelerdir. NPS kavramı, modifiye ilaçlar, bitkisel uyuşturucular (*herbal highs*), araştırma kimyasalları ve yasal uyuşturucular olarak tabir edilen, suiistimal edilen çeşitli maddeler için kullanılan genel bir kavramdır. Bu kavram yalnızca yeni ortaya çıkan maddeleri değil bununla birlikte son zamanlarda giderek daha fazla suiistimal edilen maddeleri de içermektedir. Bu maddelerin en yaygın kategorileri sentetik kannabinoidler, sentetik katinonlar, piperazinler ve fenetilaminlerdir (INCB, 2012, s.47).

En çok Avrupa ve Kuzey Amerika'da yaygın olmakla birlikte, NPS'nin günümüzde esas olarak Asya'da (Doğu ve Güney Asya), özellikle de gelişmiş kimya ve ilaç endüstrileriyle tanınan ülkelerde ortaya çıktığı görülmektedir. Yerli üretim ayrıca Avrupa, Amerika ve Asya'daki ülkeler tarafından da rapor edilmiştir (UNODC, 2013).

1.3.2. Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddelerin Tüketimi

Küresel uyuşturucu kullanımı, hem genel sayılar hem de uyuşturucu kullanan dünya nüfusunun oranı açısından artış göstermektedir. 2009'da tahmin edilen 210 milyon uyuşturucu kullanıcısı, 15-64 yaş arası küresel nüfusun %4,8'ini temsil etmektedir. 2018'de ise 269 milyon uyuşturucu kullanıcısı olduğu tahmin edilmektedir ve bu sayı 15-64 yaş arası dünya nüfusunun %5,3'üne tekabül etmektedir (UNODC, 2020a, s.7).

1.3.2.1 Opiyatlar (Afyon ve Türevleri)

2018 yılında dünya genelinde 57,8 milyon kişinin opiyat kullanıcısı olduğu tahmin edilmektedir. Bu toplamın 27,4 milyonu morfin gibi tedavi amaçlı üretilen farmasötük opiyatları suiistimal etmektedir. Bu da demektir ki 2018'de dünyada 15 ila 65 yaş aralığındaki insanların %1,2'si opiyat bağımlısıdır. Dünya çapında kullanılan opiyatın 3'te 1'i Güney Asya'da kullanılmaktadır. Kuzey Amerika'nın %3,6'sı, Avusturalya ve Yeni Zelanda'nın %3,3'ü, Yakınoğu, Orta Doğu ve Güney-Batı Asya'nın %2,6'sı ve Güney Asya'nın %2'si afyon ve türevlerini kullanmaktadır (UNODC, 2020b, s.15).

88 tonluk tüketim yapan Batı Avrupa ile 70 ton tüketim yapan Rusya dünyadaki en büyük iki eroin pazarını oluşturmaktadır. Bu iki pazardaki toplam tüketim, dünyadaki toplam eroin tüketiminin neredeyse yarısını oluşturmaktadır. Diğer önemli eroin tüketicileri 45 ton ile Çin, 24 ton ile Afrika, 22 ton ile Kuzey Amerika, 19 ton ile Pakistan, 17 ton ile Hindistan, 17 ton ile İran ve 17 ton ile diğer Güneydoğu Asya ülkeleridir (Rivolta, 2012, s.115).

1.3.2.2 Kokain ve Türevleri

Dünya genelinde yaklaşık olarak 19 milyon kişi yani 15 ila 65 yaş arasındaki nüfusun %0,4'ü 2018 yılında kokain kullanmıştır. En önemli kokain pazarları Kuzey Amerika ve Batı ve Orta Avrupa'dır. Kuzey Amerika nüfusunun %2,1'i, Avrupa'nın ise %1,4'ü kokain kullanıcısıdır. Genel nüfusun %2,2 si ile Avusturalya ve Yeni Zelanda, %0,7 ile Orta Amerika ve %1 ile Güney Amerika genel ortalamanın üzerinde tüketim yapan bölgelerdir (UNODC, 2020b, s.25).

Kuzey Amerika kokain pazarı, yıllık yaklaşık 200 tonluk talep ile küresel tüketici toplamının %40'ını oluşturmaktadır. UNODC, bu talebin karşılanabilmesi için Güney Amerika'daki üretici ülkelerden 300 tondan fazla kokainin Kuzey Amerika'ya gönderildiğini tahmin etmektedir (Rivolta, 2012, s.115).

2017’de tahmini minimum değeri 9,1 milyar avro olan kokain pazarı Avrupa’nın en büyük ikinci uyuşturucu pazarıdır. Yapılan anketler sonucunda 2018’de Avrupa’da yaklaşık 4 milyon kişinin kokain kullandığı tahmin edilmektedir (EMCDDA, 2019a, s.17).

Avrupa içinde en büyük talebi %23 ile İngiltere oluşturmaktadır. Peşinden sırasıyla %21 ile İspanya, %19 ile İtalya, %9 ile Almanya, %5 ile Fransa ve %23’lük talep ile diğer Avrupa ülkeleri gelmektedir. Avrupa pazarında tüketilen 120 ton kokaini tedarik etmek için Güney Amerika'daki üretici ülkelerden yaklaşık 212 ton kokainin gönderildiği tahmin edilmektedir (Rivolta, 2012, s.115).

1.3.2.3 Kenevir ve Türevleri

Dünya genelinde en çok kullanılan uyuşturucu türü kenevir ve türevleridir. 2018’de dünyada tahmini olarak 192 milyon kenevir kullanıcısı vardır. Bu da 15 ila 65 yaş arasındaki toplam nüfusun %3,9’unun bağımlı olduğu anlamına gelmektedir. Küresel ortalamanın oldukça üzerinde olan Kuzey Amerika’nın %14,6’sı, Avusturalya ve Yeni Zelanda’nın %10,6’sı ve Batı ve Orta Afrika’nın %9,3’ünün esrar kullanıcısı olduğu tahmin edilmektedir (UNODC, 2020b, s.11).

Avrupa’nın en büyük uyuşturucu pazarı kenevir pazarıdır. Ayrıca büyük oranda üretim de Avrupa sınırları içerisinde gerçekleşmektedir. Senelik yaklaşık 25 milyon kullanıcısı olan Avrupa kenevir pazarının 11,6 milyar avro değerinde olduğu tahmin edilmektedir ve bu pazar gittikçe daha karmaşık bir hal almaktadır. 2018’de Avrupa’daki gençlerin yaklaşık 7 de 1’inin kenevir kullandığı rapor edilmiştir. Bitkisel kenevir tüketimi reçine esrara göre daha çok tercih edilmektedir. Bitkisel ve reçine esrar hala baskın olsa da başka ürünler de mevcuttur (EMCDDA, 2019a, s.15).

1.3.2.4 Psikotrop Maddeler

2018 yılında dünya genelinde toplam yetişkin nüfusun %0,5’ine tekabül eden yaklaşık 27 milyon kişi amfetamin, metamfetamin ve tedavi amaçlı kullanılan farmasötik uyarıcıları kullanmıştır. Toplam kullanımın %60’ı, 12,7 milyon kullanıcı sayısı ile Güney Asya’da bulunmaktadır. Genel ortalamanın üzerinde olan bölgeler %2,3 ile Kuzey Amerika, %1,3 ile Avusturalya ve Yeni Zelanda’dır (UNODC, 2020b, s.18-19).

2017’de Avrupa’da 62 ton metamfetamin ve 60 milyon tablet ekstazi tüketildiği tahmin edilmektedir. Avrupa’da 15 ila 65 yaş arasındaki bireylerin %4’ünün yani 12,4 milyon

Avrupalı yetişkinin hayatı boyunca amfetamin veya metamfetamin denediği ve 2018’de ise 1,7 milyon kişinin bu maddeleri kullandığı tahmin edilmektedir. MDMA yani bilinen ismiyle ekstaziyi hayatı boyunca 13,7 milyon Avrupalının denediği tahmin edilmektedir. 2018’de Avrupa’da ekstazi kullanan 15 ila 65 yaş arasındaki bireylerin ise 2,7 milyon olduğu tahmin edilmektedir (EMCDDA, 2019a, s.155).

1.3.2.5. Yeni Nesil Psikotrop Maddeler (NPS)

NPS'nin küresel kullanımının kapsamı bilinmemektedir. şimdiye kadar, genel nüfusta NPS kullanımının yaygınlığına ilişkin tahminler bulunmamakla birlikte, yalnızca belirli maddeler ve alt nüfusla ilgili olarak birkaç ülkede sınırlı veriler toplanmıştır (UNODC, <https://www.unodc.org/LSS/Page/NPS/Use>).

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI UYUŞTURUCU MADDE KAÇAKÇILIĞI

2.1. Kavramsal Olarak Uyuşturucu Kaçakçılığı

İngilizcede “*Drug Trafficking*” ve “*Drug Smuggling*” kavramları, Türkçeye uyuşturucu kaçakçılığı olarak çevrilmektedir. “*Trafficking*” ve “*Smuggling*” kavramlarının tanımlandıkları uluslararası bir belge bulunmamaktadır. İki kavramın tanımını yapmak için kullanılabilecek başlıca uluslararası belge Sınır Aşan Organize Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (UNTOC) ve protokolleri olarak kabul edilebilir. UNTOC’de geçen “*trafficking*” ve “*smuggling*” kavramları belirli kelimelerin yanına gelerek tanımlanmıştır. Örneğin “*trafficking*” kelimesi insan kaçakçılığı (*human trafficking*), silah kaçakçılığı (*arm trafficking*) gibi durumlarda “*smuggling*” ise göçmen kaçakçılığında (*smuggling of migrant*) kullanılarak tanımlanmıştır. UNTOC’da belirtilen bu suçlar sınır aşan suçlardır. Benzer şekilde 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin 1’inci maddesinde “*illicit traffic*” tanımı uyuşturucuyla ilgili olarak yapılmıştır. Uluslararası belgelerin “*smuggling*”, “*trafficking*” ve hatta “Sınır Aşan Organize Suç” için genel tanımları mevcut olmasa da, UNTOC ve 1988 Sözleşmesi gibi belgelerde bulunan tanımlar, hangi eylemlerin “*Trafficking*” ve “*Smuggling*” olarak nitelendirilebileceği konusunda yol göstermektedir (Bruwer, 2020, s.51-52).

Genel olarak aynı anlamda kullanılan bu iki kavramın arasında bazı farklar vardır. “*Drug Trafficking*” kavramı içerisinde uyuşturucuyu yasadışı bir şekilde taşıma, tedarik etme ve satma suçları bulunmaktadır. Bu suç içerisinde kişinin uyuşturucu maddeye bilerek sahip olması ve satma niyetinde olması önemli bir etkidir. “*Drug Smuggling*” kavramı ise bir uyuşturucuyu bir ülkeden başka bir ülkeye veya bir eyaletten diğerine taşıma hareketidir. Kaçırılan madde yasadışı olmalı veya eylem sırasında gümrük kurallarına uyulmasından kaçınılması gerekmektedir (Cohen, 2017).

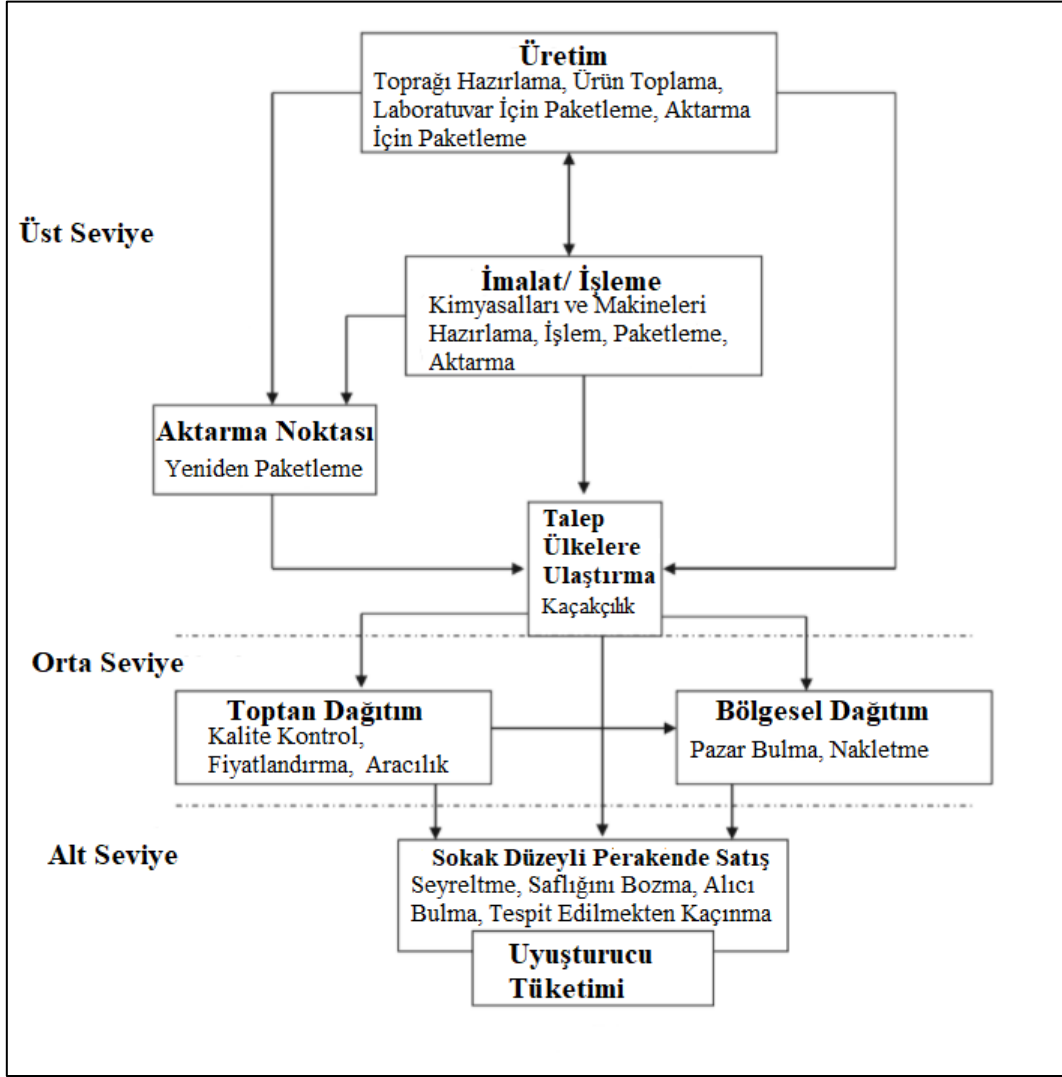
Bununla birlikte, bu konudaki BM uzmanlık kuruluşu olan UNODC, “*Drug trafficking*” kavramını uyuşturucu yasağı kanunlarına tabi olan maddelerin yetiştirilmesi, üretimi, dağıtımı ve satışını içeren küresel bir yasadışı ticaret olarak tanımlamıştır (UNODC, <https://www.unodc.org/unodc/en/drug-trafficking/index.html>).

1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (1988 *United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances*) Türkçeye çevrilirken “*illicit traffic*”, kaçakçılık olarak çevrilmiştir. Sözleşmede “kaçakçılık” ise herhangi bir uyuşturucu ve psikotrop maddenin üretimi, imalatı, hazırlanması, arzı, satışa çıkarılması, dağıtımı, satışı, hangi koşulda olursa olsun teslimi, simsarlığı, şevki, transit şevki, nakli, ithali veya ihracı gibi suçları kapsayacak şekilde tanımlanmıştır.

1982 BMDHS'nin 108'inci maddesi denizde uyuşturucu kaçakçılığıyla ilgilidir. Yukarıda geçen sözleşmeler ve UNODC'nin yaptığı tanımlara göre uyuşturucu kaçakçılığının kapsamının tam olarak belirlenmediği görölmektedir. Genel olarak yasadışı uyuşturucu ticaretinin uyuşturucu kaçakçılığını kapsadığı görölmektedir. Sonuç olarak dilimizde uyuşturucu kaçakçılığı hem yasadışı uyuşturucu ticareti (uyuşturucuları yetiştirmeden tüketime kadar tüm suçlar) hem de bu tür ticaretin bir aşaması (ithal ve ihrac) olarak kullanılmaktadır.

Uyuşturucu kaçakçılığı birbirini takip eden şu dağıtım aşamalarından oluşmaktadır;

- Yetiştirme ve Üretim
- İmal Etme
- İthalat veya Kaçakçılık
- Toptan Dağıtım
- Bölgesel Dağıtım
- Sokak Düzeyinde Satış (Natarajan, 2019, s.5).

Şekil 2.1. Uluslararası Uyuşturucu Kaçakçılığında Birbirini İzleyen Basamaklar
(Natarajan, 2019, s.6)

Natarajan (2019) uyuşturucu kaçakçılığındaki aşamaları üst, orta ve alt seviye olarak üç aşamada gruplandırmaktadır. Şekil 2.1’de görüldüğü üzere uyuşturucu maddeler üretildiği veya imal edildiği ilk aşamadan sonra talep olan ülkelere kaçırılmak üzere yola çıkmaktadır. Bu aşamaların tamamı yüksek seviye dağıtımını oluşturan parçalardır. Kaçakçılığın gerçekleştirilmesinden sonra belirli noktadaki gruplar tarafından toptan ve bölgesel olarak dağıtılmaktadır. Bu dağıtım biçimleri orta seviye dağıtımını oluşturmaktadır. Daha sonra sokak seviyesine ulaşan uyuşturucu maddeler perakende olarak tüketicilere ulaştırmaktadır. Bu dağıtım alt seviye dağıtımını oluşturmaktadır. Yasadışı uyuşturucu ticaretindeki aşamaları değerlendirmek uyuşturucu kaçakçılığının, ne olduğu, amacı ve kapsamı gibi konuların incelenmesi için oldukça önemlidir.

Uyuşturucu üretmek için gerekli olan bitkilerin toprağa ekiminden veya sentetik uyuşturucuların laboratuvarlarda üretiminden, kullanıcılar tarafından tüketilmesine kadar geçen süreçte işlenen suçların her biri tehlikeli ve karmaşıktır. Ancak uyuşturucu maddeleri taşımak sürecin en riskli parçasıdır (Ismail ve Jaafar, 2015, s.44).

2.2. Sınır Aşan Suç Olarak Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı

Yetiştirmeyle ve üretim ile başlayan uyuşturucu kaçakçılığı son aşama olan tüketime kadar birçok devleti etkilemektedir. Bu süreç içerisinde devletler kaynak, üretim, transit ve pazar devleti gibi roller üstlenmektedir. Uyuşturucu kaçakçılığı devletlerin bu süreçte hangi rolü oynadıkları fark etmeksizin uluslararası düzeyde istikrar bozucu bir etkide bulunmaktadır (Kar ve Spanjers, 2017, s.3).

Uluslararası güvenliğe karşı, geleneksel güvenlik tehditlerinden çok daha karmaşık ve ciddi bir problem olan uyuşturucu kaçakçılığı, ABD ve Batı Avrupa gibi tüketici devletlerin, hatta kendi ürünlerinin tüketicisi haline gelen uyuşturucu üreticisi birçok devletin toplum yapısına karşı en ciddi tehditlerden birini oluşturmaktadır (Williams, 1994, s.107).

Uyuşturucu madde kaçakçılığı günümüzde yalnızca ulusal yasaları ve uluslararası sözleşmeleri ihlal eden bir suç olmakla kalmamaktadır. Aynı zamanda organize suç, rüşvet, kamu görevlilerine boyun eğdirme ve sindirme, vergi kaçırma, bankacılık mevzuatının ihlali, kara para aklama, ithalat ve ihracat yönetmeliklerinin ihlali, ateşli silah suçları ve şiddet suçları gibi toplum düzenini bozan yasa dışı faaliyetlerin ortaya çıkmasına da sebep olmaktadır (García-Llave, Piniella ve Acosta-Sánchez, 2015, s.77).

Her ne kadar neredeyse tüm devletleri ilgilendiren ciddi bir problem olsa da uyuşturucu madde kaçakçılığı uluslararası bir suç değil, uluslararası karakterde bir suçtur. Bu karışıklığın önüne geçmek için öncelikle uluslararası suçların ne olduğunu bilmek gerekmektedir. Uluslararası suçlar küresel güvenliği tehdit etmektedir. Soykırım, savaş suçları ve insanlığa karşı işlenen suçlar küresel güvenliği tehdit eden uluslararası suçlardan bazılarıdır.

Sınır aşan suçlar ise uluslararası toplumun tamamına zarar vermemektedir. Ancak planlama, uygulama ve etki bakımından birden fazla devleti ilgilendirmektedir (Albanese, 2009).

Uluslararası suçlar uluslararası hukuka aykırı temel suçları kapsayan, uluslararası hukuka göre cezai sorumluluk gerektiren eylemlerdir. Bu türden suçlara çekirdek suçlar (*Core*

Crimes) da denilmektedir. Sınır aşan suçlar ise uluslararası önem taşıyan suçlar ya da antlaşma suçları olarak bilinmektedir. Sınır aşan suçlar temel olarak uluslararası sözleşmeler ile belirlenmiştir (<https://www.unodc.org/e4j/en/firearms/module-5/key-issues/international-public-law-and-transnational-law.html>).

Sınır aşan suç kavramı ilk defa 1975 yılında Beşinci Birleşmiş Milletler (BM) Suç Önleme ve Suçlulara Muamele Kongresi'nde BM Suç Önleme ve Ceza Adalet Şubesi tarafından kullanılmıştır. Çok sayıda farklı suç faaliyetini kapsayan genel bir kavram olarak kullanılan sınır aşan suç terimi yaygın olarak kullanılmaktadır. Sürekli gelişmekte olan bu olgu karmaşık ve birden fazla aktörü içermektedir. Kölelik, kaçakçılık ve deniz haydutluğu gibi sınır aşan suçlar geçmişte de var olmuşlardır. 1980'lerde daha farklı suç faaliyetlerini kapsayarak genişlemiştir. Böylelikle sınır aşan suç kavramının tanımı, bu suçların karmaşıklığını ve uluslararası karakterde oluşunu yansıtacak şekilde değişmiştir. Tanım olarak, sınır aşan bir suç, birden fazla devletin kanunlarını ihlal eden suçtur (Öner, 2014, s.59-60).

Mueller (2001) Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi tarafından 1976 yılında yayınlanan 5'inci Suç Önleme ve Suçlulara Muamele Kongresi raporuna atfen sınır aşan suçları 18 başlık altında sınıflandırmıştır. Bunlar;

- Kara para aklama,
- Uyuşturucu kaçakçılığı
- Yolsuzluk ve kamu görevlilerine rüşvet
- Yasal işlere sızma
- Hileli iflas
- Sigorta sahteciliği
- Bilgisayar suçları
- Fikri mülkiyet hırsızlığı
- Yasadışı silah ticareti
- Terörist eylemler
- Hava araçlarının kaçırılması
- Deniz haydutluğu
- Karada araç kaçırma
- İnsan kaçakçılığı

- Organ ticareti
- Sanatsal ve kültürel nesnelerin hırsızlığı
- Çevresel suçlar
- Organize suç grupları tarafından işlenen diğer suçlardır. (s.14)

Başta uyuşturucu madde kaçakçılığı olmak üzere, sınır aşan organize suçlar, devletlerin güvenliği ve istikrarı için bir tehdit oluşturmakta, hukukun üstünlüğünü baltalamakta ve dünyadaki toplum ve topluluklara zarar vermektedir (Öner, 2014, s.58).

2.3. Uluslararası Uyuşturucu Kaçakçılığının Nedenleri ve Küresel Uyuşturucu Pazarı

Uyuşturucu madde kaçakçılığı, en kapsamlı ve kârlı yasadışı işlerden bir tanesidir. Tahminlere göre yıllık 500 milyar doların üzerinde kazanç sağlamaktadır. Yasa dışı uyuşturucu ticareti 40 yılı aşkın süredir sürdürülen uluslararası bir ticarettir (Jenner, 2011, s.902).

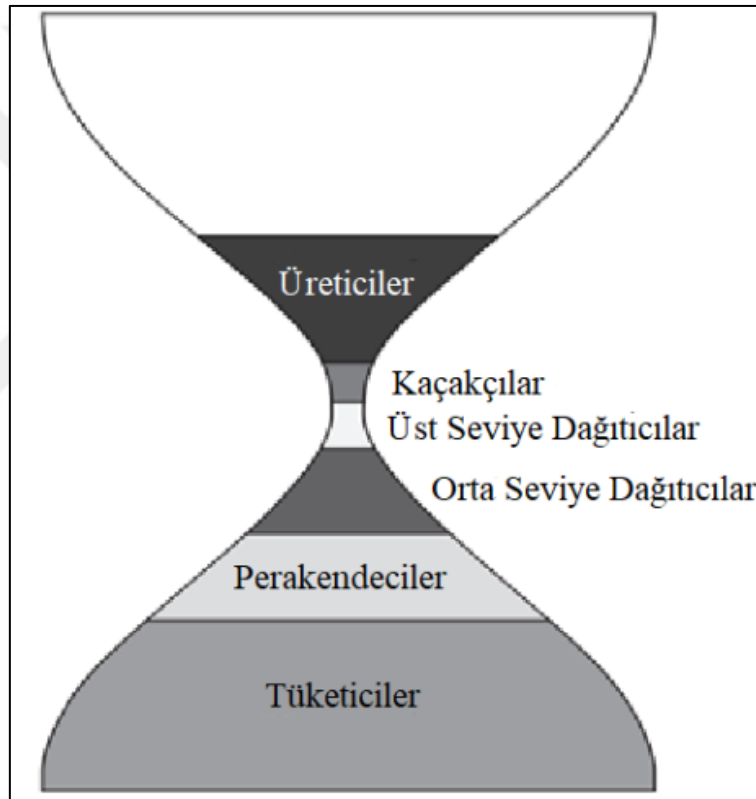
Esrar, kokain ve afyon türevi uyuşturucu maddeler satış fiyatlarından çok daha az bir maliyetle üretilebilmektedir. Üretimi yapılan uyuşturucu maddeler, uyuşturucu pazarında zorlanmadan alıcı bulmaktadır. Bunun nedeni uyuşturucu bir maddeyi herhangi bir nedenden tüketmek isteyen kişinin isteğini bir şekilde gerçekleştirecek ve sonucunda elde edecek olmasıdır. Yasadışı olması bu ticareti riskli fakat finansal getirisi yüksek bir işe dönüştürmüştür. Bu suçtan elde edilecek maddi kazancın büyüklüğü dolayısıyla riski göze alan kişiler daima olacaktır. Bu durum her zaman bir uyuşturucu pazarının var olacağını işaret etmektedir (Trocki, 2015, s.101).

Uyuşturucu satıcılarının ürünleri yasal olmamasına rağmen, mevcut talep dolayısıyla alıcı bulma konusunda zorluk yaşamamaktadır. Talebin ortaya çıkması uyuşturucu pazarının sürekli var olmasına sebep olmuştur. Ancak uyuşturucu pazarının varlığı kullanıcıların taleplerinin yanı sıra satıcıların kazanç isteğinden de kaynaklanmaktadır. Bu yüzden yasadışı uyuşturucu madde ticaretinin nedenleri incelenirken bu suçun iki yönlü olduğu dikkate alınmalıdır (Wright, 2006, s.74).

Uluslararası uyuşturucu ticaretinin büyümesi, kökenleri Avrupa, ABD, Uzak Doğu ve Güney Amerika arasındaki uluslararası ticarete dayanmaktadır. Uyuşturucuya yönelik artan tüketici talebi ve bunun organize suç gruplarına sağladığı fırsatlar, dünyada büyük ölçekte bir pazar ortaya çıkartmıştır. Uluslararası suç grupları, perakende pazarını beslemek için daha

büyük miktarlarda uyuşturucunun üretilmesini ve kaçakçılığını kolaylaştırmıştır. Buna ek olarak uyuşturucu satışı yapan küçük grupların veya bireysel satıcıların yerel ve ulusal düzeyde hızlı büyümesi, tüketicilerin taleplerine daha kolay erişebilmesine olanak sağlamıştır (Wright, 2006, s.75).

Yetiştirmeden tüketim noktasına ulaşana kadar bir çok eylemi kapsayan yasadışı uyuşturucu madde ticaretinde milyonlarca bireyin katılımı vardır. Şekil 2.2’de görüldüğü üzere, yetiştirme ve üretimden sonra diğer aşamalarda bulunan katılımcılara oranla kaçakçılık yapan kişi ve grupların sayısı daha azdır. Daha sonraki aşamalarda ise katılımcı sayısının arttığı gözlemlenmektedir (Reuter, 2014, 362-363).

Şekil 2.2. Kokain ve Eroin Üretim ve Dağıtım Zincirindeki Katılımcılar (Reuter, 2014, s.362)

Genellikle üretim gelişmemiş ülkelerde gerçekleştirilerek çeşitli aşamalardan geçerek tüketiciye ulaştırılmaktadır. Ancak bu durum yasadışı maddelerin türüne göre değişim göstermektedir. Eroin, kokain maddelerin aksine kenevir ve türevleri maddeler tüketimin yapıldığı ülkelerde yetiştirilmektedir. Sentetik uyuşturucuların ise çok karmaşık bir ticaret zinciri vardır. Ekstazi gibi maddelerin üretimi, tüketim yapan gelişmiş ülkelerde yapılırken amfetamin türevlerinin gelişmemiş ülkelerde üretilip kaçakçılığı yapılmaktadır. Bu yüzden

küresel uyuşturucu pazarının yapısıyla ilgili genel bir yargıda bulunmak zordur (Reuter, 2014, 362-363).

2.4. Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı Rotaları

2.4.1. Küresel Opiyat Kaçakçılığı Rotaları

Afyon ve türevlerinin dünya üzerinde üretiminin yapıldığı 3 ana bölge vardır. Bu bölgelerin her biri farklı bölgelerdeki uyuşturucu pazarını beslemektedir. Bu bölgeler:

- Afganistan
- Güney Doğu Asya
- Latin Amerika'dır.

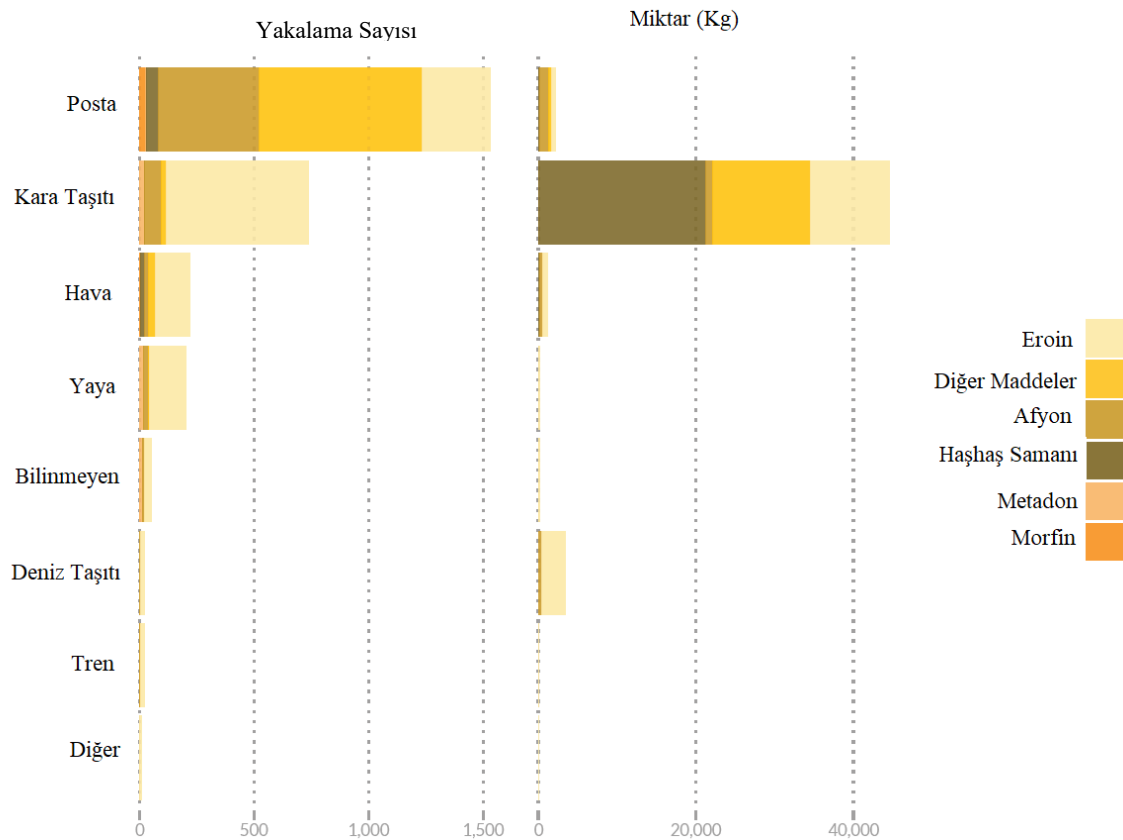
Bunlardan Afganistan, özellikle İran başta olmak üzere Pakistan, Güney Kafkasya ve Hindistan gibi komşu devletlerdeki pazarlara afyon tedarik etmektedir. Ancak bu devletler dışında, üretilen afyon Avrupa, Yakın ve Orta Doğu, Güney Asya, Afrika, Güney Doğu Asya, Kuzey Amerika ve Okyanusya dâhil olmak üzere neredeyse dünyanın her yerine taşınmaktadır. Bir diğer üretici bölge Myanmar ve Laos'un oluşturduğu Güney Doğu Asya bölgesi ise Güney Doğu Asya ve Okyanusya'daki uyuşturucu pazarlarını beslemektedir. Son olarak Latin Amerika'da çoğunlukta Meksika olmak üzere Kolombiya ve Guatemala, Kuzey Amerika uyuşturucu pazarlarında bulunan bir afyon türevi olan eroinin tedarik edilmesinden sorumludur (UNOD, 2020c, s.15).

Güney Doğu Asya'da bulunan afyon üretim bölgesi Altın Üçgen (*Golden Triangel*) olarak isimlendirilmektedir. Myanmar, Laos ve Tayland'ın oluşturduğu üçgen, Afganistan'ın afyon üretiminde Myanmar'ı geçmeden önceki 1950'lerin sonundan 1990'a kadarki dönemde, dünya afyon üretiminin çoğunun yapıldığı bölgedir. Yıllarca süren yaygın üretimden sonra bölgedeki üretim kademeli şekilde azalmıştır. Altın Üçgen' deki afyon üretimi, 1990'larda Tayland'da, 2000'lerde Laos'ta neredeyse sona ermiş, 1998'den sonra ise Myanmar'da ciddi şekilde azalmıştır (Chouvy, 2013, s.1-2).

Altın Üçgen' deki eroin üretimi bölgedeki hükümetlerin getirdiği programlar sayesinde 2000'lerde düşmüştür. Kuzey Tayland'da afyon yetiştirilen tarlalar çay tarlaları haline getirilmiştir. Bu sırada Afganistan, Pakistan ve İran'ın oluşturduğu Altın Hilal (*Golden*

Crescent) olarak isimlendirilen bölge eroin ticaretinin merkezi haline gelmiştir (Trocki, 2015, s.100).

Afyon ve türevleri üretildikleri bölgelerden çoğunlukla kara taşıtlarıyla kaçırılmaktadır. Dünya Gümrük Örgütü'nün (WCO) verilerine göre 2019'da yakalanan toplam afyon ve türevi maddenin %54,8'i postayla, %26,3'ü kara taşıtlarıyla, %7,8'i hava yoluyla, %7,2'si yaya halde kaçırılırken gerçekleşmiştir. Posta yoluyla en çok yakalama gerçekleşse de yakalanan miktar olarak değerlendirildiğinde toplam miktarın %86,1'i kara taşıtlarıyla taşınırken yakalanmıştır. Toplam yakalama sayısında oldukça düşük pay sahibi olan deniz taşıtları ise yakalanan toplam miktarın %6,6'sını oluşturmaktadır. Sayı olarak en fazla olan posta yoluyla kaçakçılıkta yakalanan toplam miktar hava yoluyla yakalanan ile birlikte genel toplamın ancak %2,2'sini oluşturmaktadır (WCO, 2019, s.85).

Şekil 2.3. 2019 Yılında Türüne ve Kaçakçılık Yöntemine Göre Yakalanan Opiyat Miktarı ve Yakalama Sayısı (WCO, 2019, s.85)

Şekil 2.3'te görüldüğü üzere, afyon ve türevi uyuşturucuların kaçırılmasında en etkili vasıtanın kara taşıtları olduğu görülmektedir. Deniz taşıtlarının yakalama sayısında az pay sahibi olmasına rağmen, yakalanan miktarın fazla olması deniz taşıtlarının büyük yük

kapasitesini göstermektedir. Ayrıca şekil 2.3'ten açıkça anlaşılacağı üzere deniz taşıtlarıyla kaçırılan opiyatlar arasında en fazla pay sahibi maddenin eroin olduğu görülmektedir. Oluşturulan bu şeklin dünyanın farklı yerlerinde meydana gelen yakalamalar sonucunda oluşmuş olması, yetkililer tarafından tespit edilemeyen ve grafiğe yansımayan başarılı kaçakçılığın ancak yorumlanabileceği anlamına gelmektedir.

2.4.1.1. Afganistan Kaynaklı Opiyat Kaçakçılığı Rotaları

2.4.1.1.1. Balkan Rotası

Afganistan'da üretilen opiyatların çoğu Balkan rotası üzerinden geçerek İran, Türkiye, Balkan ülkeleri ve Avrupa'nın çeşitli bölgelerine sevk edilmektedir. 2018 yılında Afganistan'da yapılan yakalamalar haricinde Balkan rotası üzerindeki devletlerde yakalanan eroin ve morfin küresel toplamın %58'ini oluşturmaktadır. Balkan rotası üzerinde eroin ve morfin en fazla 46 ton ile İran'da, 19 ton ile Türkiye'de, 3 ton ile Balkan ülkelerinde ve 9 ton ile Batı ve Orta Avrupa'da ele geçirilmiştir (UNODC, 2020c, s.17).

Opiyatların bu rota üzerinden Avrupa ve Rusya pazarlarına kaçırılmasında genellikle nispeten güvenlik sorunları olan bölgeler tercih edilmektedir. Kaçakçılık yöntemi olarak en çok kara yolu tercih edilmektedir ancak Karadeniz üzerinden belirli miktarda opiyatın deniz yolu ile de kaçırıldığı bilinmektedir (UNODC, 2010, s.111).

2.4.1.1.2. Kuzey Rotası

Afganistan'da üretilen opiyatlar Kuzey rotası üzerinden Orta Asya'ya, Batı Avrupa'ya ve Güney Kafkasya'ya kaçırılmaktadır. Kuzey rotası üzerinden Rusya'ya kaçırılan opiyatların sayısında düşüş yaşanırken bu rota üzerinden Batı Avrupa'ya yapılan kaçakçılıkta artış tespit edilmiştir. 2008'de küresel eroin ve morfin yakalamalarının %10'unun meydana geldiği Kuzey rotasında 2018'de yakalanan eroin ve morfin oranı %1'e düşmüştür (UNODC, 2020c, s.17-18).

2.4.1.1.3. Güney Rotası

Güney rotası Afganistan'dan gelen morfin ve eroinin Güney Asya, Körfez Devletleri, Yakın Doğu, Orta Doğu ve Afrika üzerinden kaçakçılığı yapıldığı rotadır. Pakistan'ın ötesinde Güney rotası boyunca devletler 2018'de küresel eroin ve kokain yakalamalarının %6'sını gerçekleştirmiştir (UNODC, 2020c, s.18).

Afganistan'da üretilen eroin Pakistan'ın liman şehri olan Karachi gibi liman şehirlerine götürülmektedir. Bu bölgelere ulaştırılan eroin, dünyanın farklı bölgelerine kaçırılmak üzere, limanda bekleyen balıkçı gemilerine dağıtılmaktadır. Balıkçı gemileri aldıkları eroini Güneydoğu Asya, Japonya ve Okyanusya'ya ulaştırmak için yola koyulurlar (Phillips ve Kuhns, 2018, s.11).

Güney rotası üzerinden kaçırılan eroinin çoğunluğunun yasal olan gemi konteynırlarının içerisinde saklandığı tahmin edilmektedir. Doğu Afrika'ya taşınacak olan belli miktar eroin ise Pakistan açıklarında bekleyen Dhov²'lara yüklenerek götürülmektedir. Pakistan'dan yola çıkan deniz araçları Süveyş Kanalı'ndan geçerek İtalya ve Güney Avrupa'daki diğer limanlara, doğrudan Kanada'ya, Okyanusya'ya, Güney Afrika'ya ve Afrika kıyılarının Doğusunda bulunan Kenya ve Tanzanya'ya taşınmaktadır. Güney ve Doğu Afrika devletlerine gelen eroinin çoğu, Kuzey Batı Avrupa, İngiltere ve Kanada'daki limanlara taşınmaktadır (McNicholas ve Draughon, 2016, s.214).

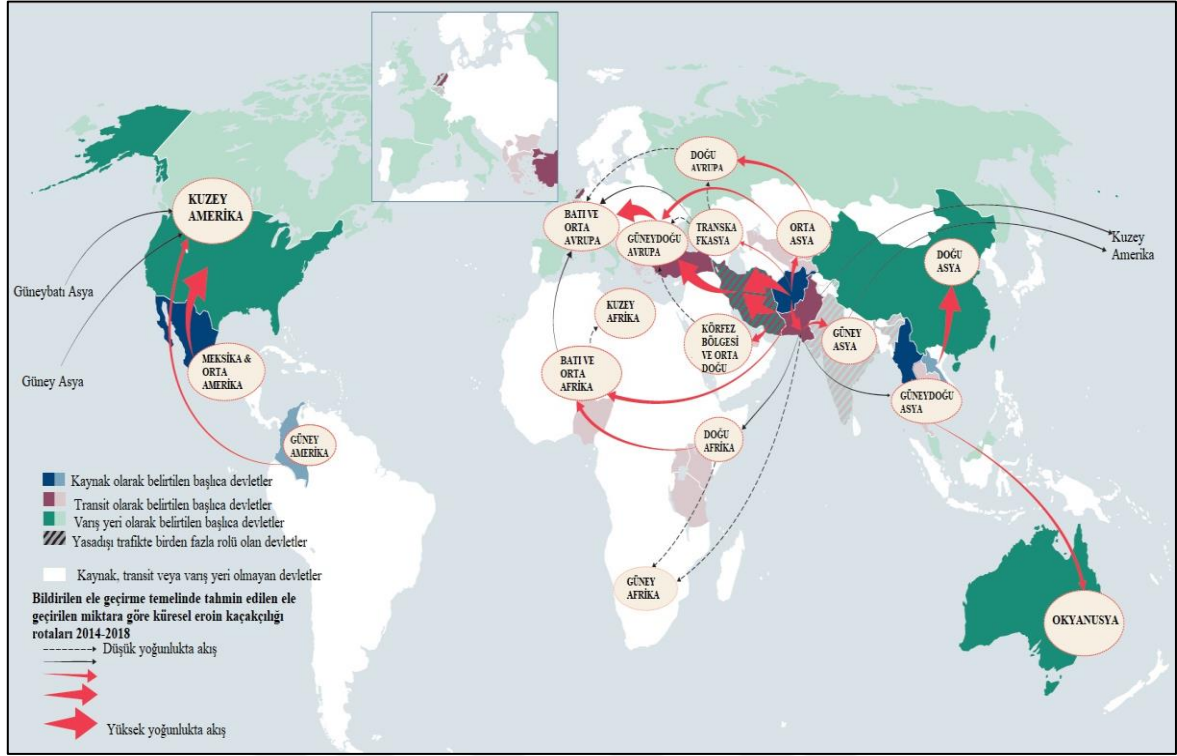
2.4.1.2. Güney Doğu Asya Kaynaklı Opiyat Kaçakçılığı Rotaları

Güney Doğu Asya bölgesinde çoğunluğu Myanmar'da üretilen afyon ve türevi uyuşturucu maddeler ilgili rota üzerinden Çin ve Tayland gibi Doğu ve Güney Doğu Asya devletlerindeki pazarlara ve Okyanusya'da Avusturalya pazarlarına kaçırılmaktadır. 2018'de bu rota üzerinden kaçırılan afyon ve türevi uyuşturucu maddeler küresel yakalama miktarının %11'ini oluşturmaktadır (UNODC, 2020c, s.19).

2.4.1.3 Latin Amerika Kaynaklı Opiyat Kaçakçılığı Rotaları

Son on yıldaki yakalama verilerine göre Amerika Kıtasında özellikle ABD'de afyon ve türevi uyuşturucuların kaçakçılığında artış meydana geldiği görülmektedir. 2008'de toplam yakalama verilerinin %4'ü bahsedilen bölgede meydana gelmişken 2018 yılında bu oranın %9'a yükseldiği görülmektedir (UNODC, 2020c, s.20).

² Dhov (Dhow), başta Kızıldeniz olmak üzere Arap yarımadası, Kuzey ve Doğu Afrika denizlerinde kullanılan geleneksel ahşap yelkenli teknenin adıdır.

Şekil 2.4. Uluslararası Eroin Kaçakçılığı Rotaları 2014-2018 (UNODC, 2020c, s.16)

Şekil 2.4'te uluslararası eroin kaçakçılığı rotaları verilmiştir. UNODC tarafından kaynak olarak belirtilen, şekilde mavi renkle gösterilen devletlerden yeşil renkle gösterilen tüketim alanlarına doğru 2014-2018 yılları arasında gerçekleşen eroin akışı gösterilmiştir. Kırmızı renkte ve kalın olarak belirtilen oklar bu akışın en yoğun gerçekleştiği rotaları gösterirken siyah renkte ince olan oklar düşük yoğunlukta kaçakçılık rotalarını göstermektedir.

2.4.2. Küresel Kokain ve Türevi Uyuşturucu Maddelerin Kaçakçılık Rotaları

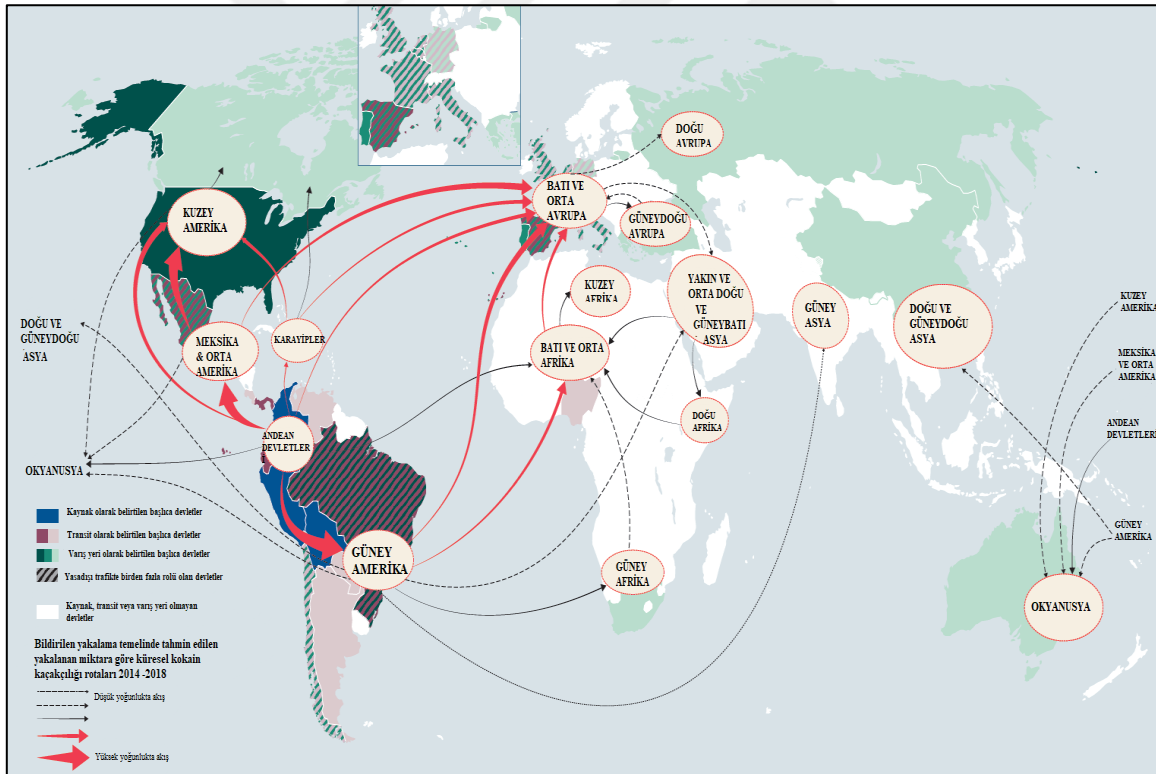
Koka bitkisi sadece Latin Amerika'da rafine edilerek kokaine dönüştürülmektedir. Bu işlem koka bitkisinin yetiştiği Kolombiya, Bolivya ve Peru ile birlikte Brezilya, Ekvador ve Venezuela'da da yapılmaktadır. İşlem sonunda elde edilen kokain dünyada çeşitli pazarlara satılmak üzere dağıtılmaktadır. Ancak kokainden elde edilen crackte durum biraz farklıdır. Kokainin crack haline getirilmesi üretimin yapıldığı kaynak ülkeden ziyade büyük oranda dağıtım noktasında gerçekleşmektedir. Sonuç olarak kokainde olduğu gibi uluslararası crack ticaretinin varlığından söz edilememektedir (Fleetwood, 2012, s.54).

Toz kokainin maliyeti fazla olduğundan dolayı genelde zenginler tarafından tercih edilirken, crack daha çok sokaklarda ucuza satılan bir uyuşturucu türüdür. Her iki ürün de Kolombiya, Peru ve Bolivya'nın uzak bölgelerinde 170.000 hektarlık bir alanda yetiştirilen

bir bitkiden elde edilmektedir. Bu bölgelerden kokain dünya çapında en az 174 ülkeye dağıtılmaktadır (UNODC, 2010, s.81).

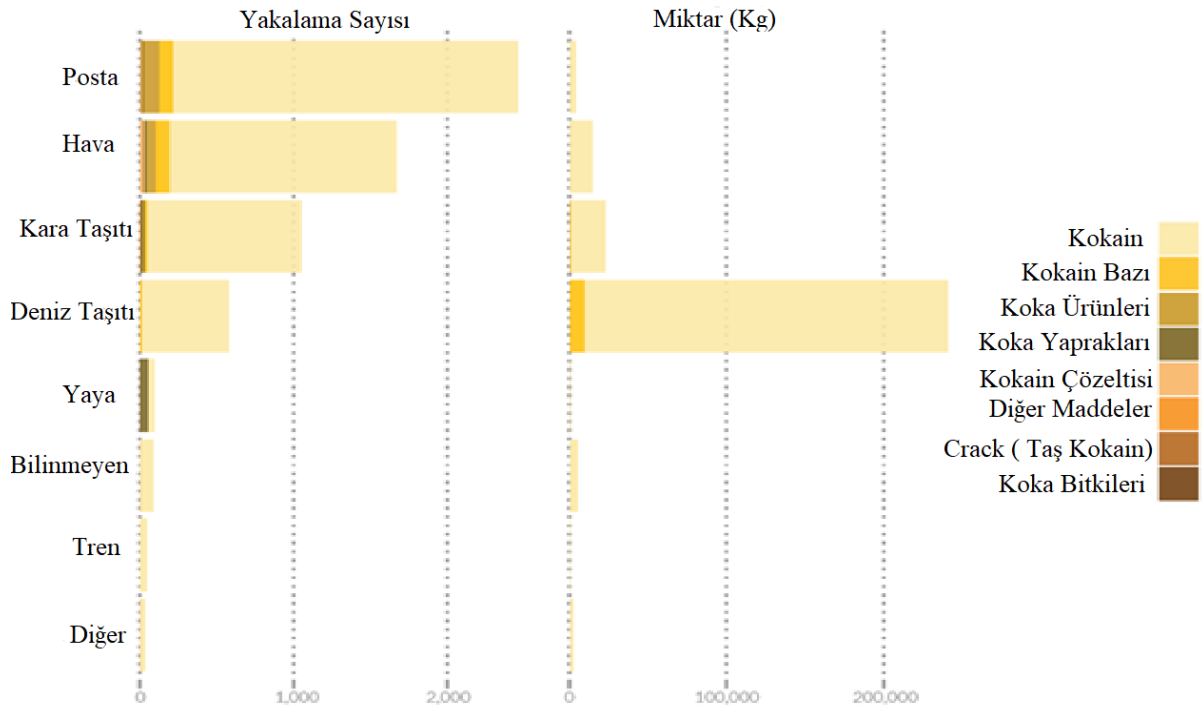
Bu veriler ışığında küresel kokain kaçakçılığında kullanılan rotanın başlangıç noktasının Latin Amerika olduğu anlaşılmaktadır. 3 ülkenin oluşturduğu bu bölgede üretimi yapılan kokain, belirli rotalar üzerinden farklı yöntemlerle dünyadaki çeşitli uyuşturucu pazarlarına kaçırılmaktadır.

Şekil 2.5'te uluslararası kokain kaçakçılığı rotaları verilmiştir. UNODC tarafından kaynak olarak belirtilen, şekilde mavi renkle gösterilen devletlerden yeşil renkle gösterilen tüketim alanlarına doğru, 2014-2018 yılları arasında gerçekleşen kokain akışı gösterilmiştir. Kırmızı renkte ve kalın olarak belirtilen oklar bu akışın en yoğun gerçekleştiği rotaları gösterirken siyah renkte ince olan oklar düşük yoğunlukta kaçakçılık rotalarını göstermektedir.

2019 yılı verilerine göre, kokain kaçakçılığında en yaygın yöntem posta yoludur. Toplam yakalamaların %40,9'u bu şekilde gerçekleştirilmiştir ancak yakalamalardan ele geçirilen kokain miktarı diğer yöntemlere göre oldukça az miktardadır. Posta yoluyla yakalanan kokain miktarı toplam miktarın %1,2'sini oluşturmaktadır. Kokain kaçakçılığı

yöntemi olarak diğer yaygın yöntemler sırasıyla hava yolu, kara yolu ve deniz yoludur. Toplam yakalamaların %27,7'sini oluşturan hava yolu yöntemiyle ele geçirilen kokain miktarı, yakalanan toplam miktarın %5'ini, %17,4'lük oranla 3'üncü en yaygın yöntem olan kara yolu kaçakçılığında ele geçirilen kokain miktarı ise yakalanan toplam miktarın %7,8'ini oluşturmaktadır. Deniz yoluyla yapılan kokain kaçakçılığında yakalama sayısının oranı diğer yöntemlere göre azdır. Toplam yakalama sayısının %9,6'sı deniz yoluyla gerçekleşen kokain kaçakçılığına aittir. Ancak bu yöntemle taşınan kokain miktarı ciddi derecede fazladır. Toplam yakalanan miktarın %83,1'i deniz yolu kaçakçılığına aittir (WCO, 2019, s.56).

Şekil 2.6. 2019 Yılında Türüne ve Kaçakçılık Yöntemine Göre Yakalanan Kokain Türü Uyuşturucu Madde Miktarı ve Yakalama Sayısı (WCO, 2019, s.65)

Şekil 2.6'da görüldüğü gibi kokain ve türevi uyuşturucu maddelerin kaçırılmasında yakalama sayısı olarak posta yönteminin en fazla olduğu anlaşılmaktadır. Ancak yakalama sayısında 4'üncü sırada olan deniz taşıtlarında yakalanan kokain ve türevi uyuşturucu madde miktarı diğer yöntemlerle yakalanan toplam miktardan çok daha fazladır. Yakalama sayısına kıyasla yakalanan miktarın fazla olması deniz taşıtlarının kokain ve türevlerinin kaçakçılığında etkili bir yöntem olduğunu ortaya koymaktadır.

2.4.2.1. Kuzey Amerika Rotası

Güney ve Kuzey Amerika arasında kokain kaçakçılığının yapıldığı ana rota Kolombiya ve ABD arasındadır. Kolombiya’da üretilen kokain ABD kokain pazarının kokain tedarikinin büyük bir kısmını sağlamaktadır. Yakalama verilerine göre ABD’deki kokainin %90’ının Kolombiya’dan, %6’sının ise Peru’dan kaçırıldığını göstermektedir. Geri kalanın nereden geldiği bilinmemektedir (DEA, 2019, s.60).

Güney Amerika’dan Kuzey Amerika’ya taşınmak üzere yola çıkan kokainin kaçakçılığını yapan yasa dışı gruplar ve bu suça yönelik alınan önlem ve yaptırımlar zaman içerisinde değişmiştir. Bu sebepten hem bu rota üzerinde hem de kaçakçıların kullandığı taşınma yöntemlerinde değişiklik yapılmıştır. 1970’lerde Kolombiyalı kokain kaçakçıları Amerikalı eski muharıpleri pilot olarak çalıştırmış, ilk olarak doğrudan uçuş ile daha sonra ise Karayipler üzerinden ABD’ye kokain kaçırılmıştır. Daha sonra uçuşlarda geliştirilen sıkı radar gözetimi kaçakçılıkta hava yolu kullanımının bırakılmasına ve deniz yolunun tercih edilmesine sebep olmuştur. Deniz yolu kullanılarak yapılan kokain kaçakçılığı Karayipler üzerinden devam etmiştir. 1980’lerde ve 1990’larda Karayiplerde artan önlemler sonucunda kaçakçılık rotası tekrar değişmiştir. Deniz yoluyla Meksika’ya gönderilen kokain, 1930’lardan beri eroin ve esrar kaçırın deneyimli Meksikalı gruplar tarafından ABD’ye ABD-Meksika kara sınırı üzerinden ulaştırılmaktadır (UNODC, 2010, s.86-87).

Amerika’da bulunan Ulusal Uyuşturucu İstihbarat Merkezi’nin 2009 yılındaki raporuna göre kokain, Kolombiya’dan Meksika’ya veya Orta Amerika’ya deniz yoluyla, daha sonra ise ABD’ye ve Kanada’ya kara yoluyla kaçırılmaktadır. Tahminlere göre Kolombiya kaynaklı kokainin %70’i Pasifik, %20’si Atlantik, %10’u ise Venezuela ve Karayipler üzerinden taşınmaktadır (DEA, 2009).

Günümüzde Kuzey Amerika’ya kaçırılan kokainin ana üretim noktası hala Kolombiya’dır. Bu rota üzerinden gerçekleştirilen kaçakçılık deniz ve kara yolu kullanılarak yapılmaktadır. Kolombiya’nın Güneyinde üretilen kokain, deniz yolu ile bilhassa Pasifik üzerinden kaçırılmaktadır. Kara üzerinden ise Kolombiya’nın Kuzeyinde üretilen kokain Orta Amerika’ya ve Meksika’nın ilerisine kaçırılmaktadır. ABD’ye kaçırılan kokain en çok Güneybatı kara sınırından kaçırılmaktadır ve en çok yakalanma bu bölgede olmaktadır. Pasifik rotası ve daha az ölçüde Atlantik rotası, Kolombiya'dan Kuzey Amerika'ya giden iki

ana kaçakçılık rotası olmaya devam ederken, hava ve posta yoluyla yapılan kaçakçılık nispeten sınırlı olmaya devam etmektedir (UNODC, 2020c, s.29).

2.4.2.2. Güney ve Orta Avrupa Rotası

Andean ülkelerinde üretilen kokain Batı ve Orta Avrupa pazarlarına bu rota üzerinden kaçırılmaktadır. Bu rota Andean ülkeleriyle ABD arasındaki kokain kaçakçılığı rotasından sonra dünyada en büyük ikinci kokain kaçakçılığı rotasıdır. Yapılan incelemelere göre Batı ve Orta Avrupa'da ele geçirilen kokainin büyük oranda Kolombiya'dan, az ölçüde ise Peru ve Bolivya'dan geldiği tespit edilmiştir. Yakalanan kokain miktarı 2018 yılında 177 tona ulaşarak 2014'te ele geçirilen miktarı neredeyse üçe katlamıştır (UNODC, 2020c, s.31).

Avrupa'ya kokain genellikle yolcu uçakları, özel jetler, gemiler, yatlar ve konteynır gemileriyle kaçırılmaktadır. Büyük miktarların kaçırılması deniz yoluyla yapılmaktadır. Kokainin Avrupa'ya girişi genellikle Güney Amerika'dan direk olarak ya da Batı Afrika gibi transit bölgeler kullanılarak İspanya, Belçika ve Hollanda üzerinden yapılmaktadır. Avrupa'ya yapılan kokain kaçakçılığında, en önemli başlangıç noktası üretici devlet olan Kolombiya olsa da, Brezilya Avrupa'ya kaçırılan kokainin önemli bir bölümünün çıkış noktasıdır (EMCDDA, 2019b, s.26).

2.4.2.3. Afrika Rotası

Yakalama verilerine ve Afrika kıtasındaki devletlerin durumuna göre, Afrika'nın kokain için önemli bir pazar olmadığı anlaşılmaktadır. Afrika'da ele geçirilen kokain miktarı küresel çapta çok büyük bir oranı oluşturmamaktadır. Bir uyuşturucu pazarı özelliği göstermek yerine Avrupa'ya yapılacak olan kokain kaçakçılığında transit bölge olarak kullanılması Afrika'yı önemli bir bölge yapmaktadır. Afrika'da yakalanan en fazla kokain miktarı 2018 yılı itibarıyla 5,6 ton'dur (UNODC, 2020c, s.31).

Bölgede büyük ölçekli uyuşturucu kaçakçılığı ilk olarak 2004 yılında tespit edilmiştir. Böylece küresel kokain pazarının ağırlık merkezinin ABD'den Avrupa'ya kaydığı ortaya çıkmıştır. Batı Afrikalı kaçakçılar tıpkı dünyadaki diğer bölgelere yaptıkları gibi Avrupa'ya da uzun zamandır ufak çaplı kokain ithalatı ve pazarlaması yapmaktadır. Bununla birlikte son zamanlarda Afrikalı kaçakçılar, Kolombiyalı kaçakçılara Avrupa'ya yapacakları deniz yolu sevkiyatı için lojistik yardım sağlamaya başlamışlardır (UNODC, 2010, s.234).

2.4.2.4. Asya Rotası

Asya kıtası 2016'daki rekor yakalama miktarı olan 6,4 ton kokainden sonra 2018 yılında 3,5 ton ile hala önemli bir kokain pazarıdır. 2014-2018 yılı arasında toplam yakalanan kokainin %56'sı Doğu ve Güneydoğu Asya'da, %30'u ise Yakın ve Orta Doğu / Güneybatı Asya'da yakalanmıştır. Tıpkı dünya üzerindeki diğer önemli kokain pazarları gibi, Asya kokain pazarında da bulunan kokain miktarının çoğunun temin edildiği nokta Kolombiya'dır. Ayrıca Asya'ya yapılan kokain kaçakçılığında Brezilya da önemli bir çıkış noktası olarak kabul edilmektedir. Bu rota üzerinden yapılan kokain kaçakçılığında kaçakçılar genellikle hava yolunu tercih etmektedir. Ancak son yıllarda Çin'e yapılan kokain kaçakçılığında deniz yolunun tercih edildiği tespit edilmiştir (UNODC, 2020c, s.34-35).

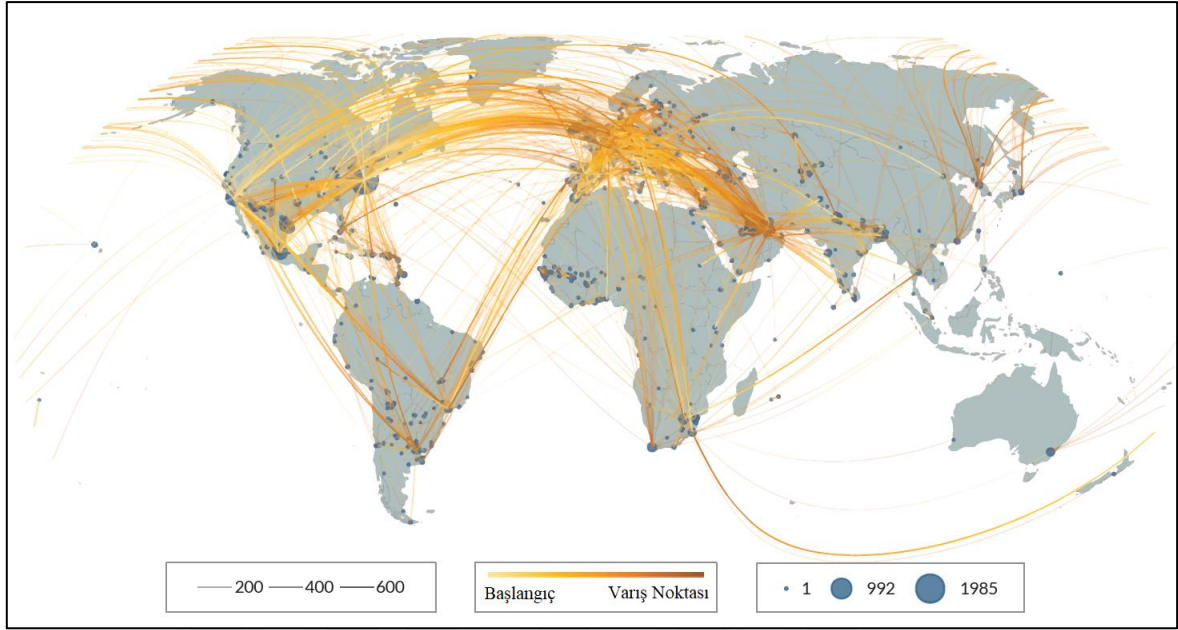
2.4.2.5. Okyanusya Rotası

2014-2018 yılları arasında Okyanusya kıtasına kaçırılan kokain miktarının %97'si Avustralya'da yakalanmıştır. 2018'de Avustralya kolluk kuvvetleri tarafından yakalanan kokainin yüzde 58,4'ü posta yoluyla, yüzde 40,2'si deniz yoluyla, yüzde 1,4'ü ise hava yoluyla kaçırılmıştır. Son 5 yılda yakalanan kokain miktarının büyük çoğunluğu Kolombiya kökenlidir. Doğrudan Andean bölgesinden gelen kokain dışında Avustralya'ya, Kuzey Amerika'dan da kokain taşınmaktadır. Kuzey Amerika'dan gelen kokainin ana kaynağı Kolombiya'dır. Avustralya'ya kokain kaçırmanın bir diğer yol ise Şili ve Brezilya üzerinden Peru'dan tedarik edilen kokainin kaçırılmasıdır (UNODC, 2020c, s.35-36).

2.4.3. Küresel Kenevir ve Türevi Uyuşturucu Maddelerin Kaçakçılık Rotaları

Kenevir ve türevlerinin kaçakçılığında başlangıç ve varış noktası olarak genel bir yönde akışı söz konusu değildir. Ancak ülke seviyesinde yoğun olarak kullanılan bazı tek ve çift taraflı rotalar mevcuttur. Tüm akışın %20,4'ü ile ülke seviyesindeki en popüler rotaların başlangıç ve bitişi ABD üzerindedir. Daha sonra sırasıyla toplam akışın %9,2'sini oluşturan Suudi Arabistan'dan Bahreyn rotası, %6,3'ünü oluşturan Meksika-ABD rotası, %3,8'le ABD-Birleşik Krallık rotası, %2,6'ile Hollanda- Avusturya rotası vardır (WCO, 2019, s.51).

Şekil 2.7, dünya üzerinde gerçekleşen kenevir ve türevi uyuşturucu maddelerin kaçakçılık rotasını göstermektedir. WCO'nun verilerine göre oluşturulan şekle göre çizilen kaçakçılık akışı, yakalama sayılarına göre çizilmiştir. Başarıyla gerçekleşmiş kenevir ve türevi uyuşturucu madde kaçakçılığı girişimlerini yansıtmamaktadır.

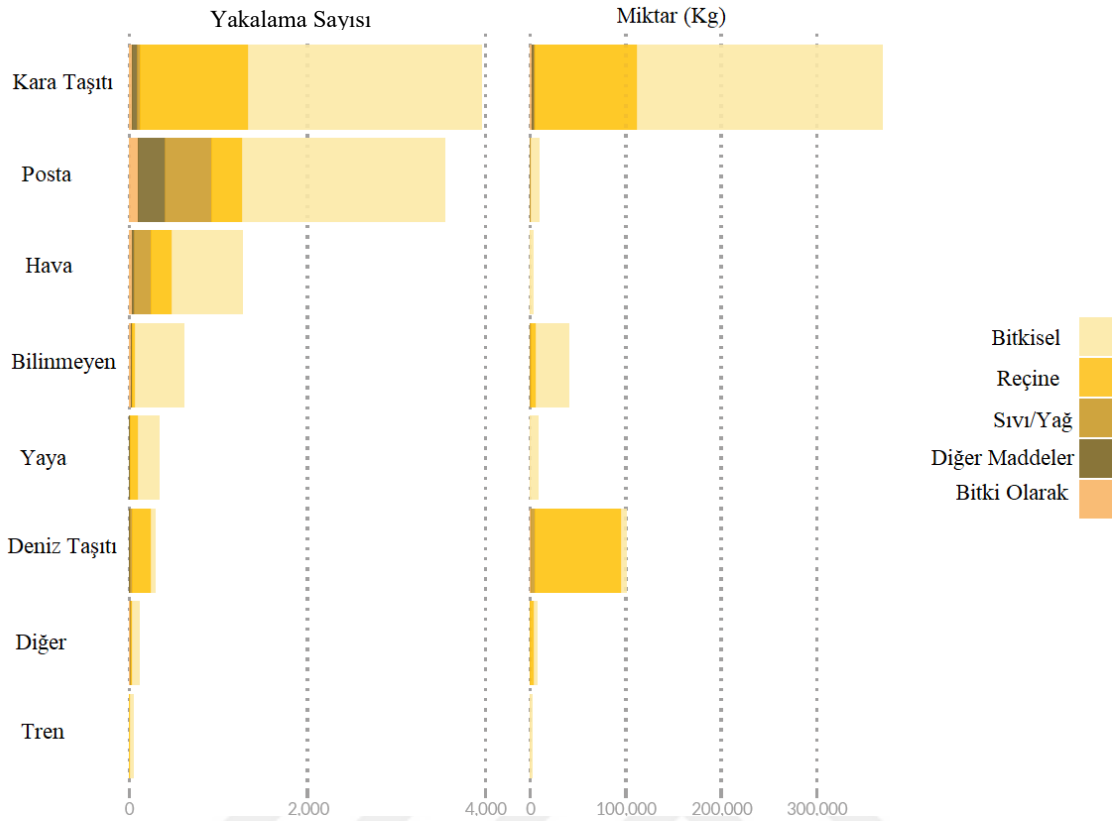

Şekil 2.7. Kenevir ve Türevlerinin Küresel Kaçakçılık Akışı 2019 (WCO, 2019, s.51)

Kenevirin tüketimi genellikle üretildiği bölgede yapılmaktadır. Bu yüzden afyon, eroin, kokain gibi uyuşturucuların aksine kenevir ve türevlerinin kaçakçılığında genellikle kara yolu kullanılmaktadır (UNODC, 2020c, s.72).

Taşınan yükün boyutu ve hacmi dolayısıyla kara yolu dışında büyük kapasiteye sahip konteynırlara yerleştirilen kenevir, deniz yolu ile de taşınabilmektedir (McNicholas ve Draughon, 2016, s.211).

Şekil 2.8’de 2019 yılında kenevir ve türevi uyuşturucu maddelerde gerçekleşen yakalama sayısı ve yakalanan miktar gösterilmiştir. Toplam yakalamanın %38,9’u kara taşıtıyla, %34,8’i posta yoluyla, %12,5’i hava yoluyla gerçekleştirilmiştir. Yakalanan kenevir ve türevlerinin toplam miktarının %68,1’i kara yoluyla gerçekleştirilen kaçakçılıktan elde edilmiştir. Posta yolu yakalanan miktarın %1,6’sını oluştururken, hava yolu toplam miktarın %0,6’sını oluşturmaktadır. Yakalama sayısına bakıldığında deniz yoluyla kaçakçılık yönteminin çok fazla tercih edilmediği düşünülmektedir. Ancak bu yöntemle yakalanan miktar, toplam miktarın %18,6’sını oluşturmaktadır (WCO, 2019, s.48).

Şekil 2.8. 2019 Yılında Türüne ve Kaçakçılık Yöntemine Göre Yakalanan Kenevir Türü Uyuşturucu Madde Miktarı ve Yakalama Sayısı (WCO, 2019, s.48)

Kenevir ve türevlerinin kaçakçılığında ilk sırada kara araçları gelmektedir. Deniz taşıtlarında yakalama sayısı az olmasına rağmen yakalanan miktarın nispeten fazla olması, deniz yoluyla kenevir kaçakçılığının taşınabilen miktarın fazla olması nedeniyle tercih edilen bir yöntem olduğu şeklinde değerlendirilmektedir. Opiyatlarda ve kokain ve türevi uyuşturucularda da aynı durum geçerlidir.

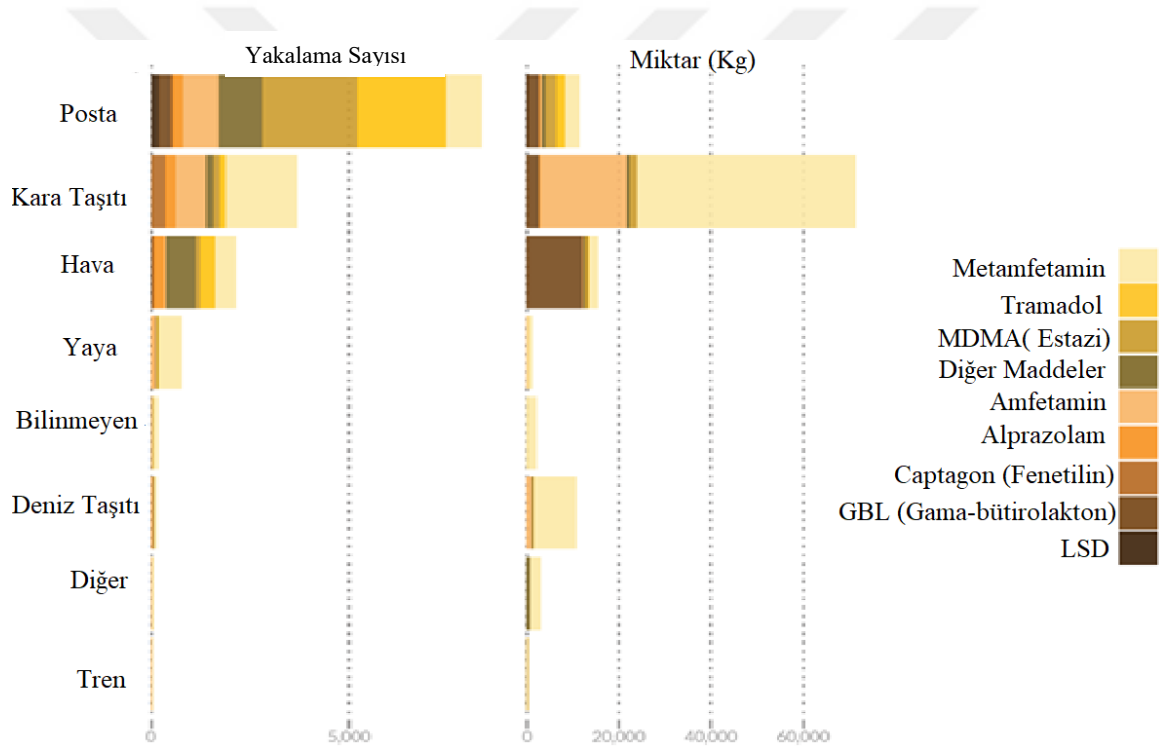
2.4.4. Psikotrop Maddelerin Küresel Kaçakçılık Rotaları

WCO'ya göre 2019 yılında dünyada 15,177 yakalama gerçekleştirilmiş, toplamda 115,235.5 kg psikotrop madde ele geçirilmiştir. Belirtilen miktar içerisinde amfetamin, metamfetamin, MDMA, kaptagon, LSD, tramadol, alprazolam, GBL (*Gamma Butyrolactone*) ve diğer maddeler bulunmaktadır (WCO, 2019, s.77).

Psikotrop maddeler arasında en çok suiistimal edilen metamfetamin ve amfetamin türevi uyarıcılar gizli laboratuvarlarda üretilmektedir. Kuzey Amerika'da, Güneydoğu Asya'da ve Avrupa'da bulunan laboratuvarlarda üretilen metamfetamin ve amfetamin türevleri dünya üzerinde çeşitli uyuşturucu pazarlarına kaçırılmaktadır. Başlıca pazarlar ABD, Batı Avrupa,

Çin ve Avusturalya başta olmak üzere Okyanusya devletleridir. Bununla birlikte dünyanın farklı yerlerinde yapılan yakalama verilerinin üretici ve tüketici devletler arasında aktarma bölgesi olarak kullanılan transit devletleri işaret ettiği düşünülmektedir. Son yıllarda Orta ve Batı Afrika ve İran, Kazakistan, Tacikistan ve Pakistan gibi Güneybatı Asya devletlerinde yakalama sayılarında artış yaşamıştır (Phillips ve Kuhns, 2018, s.9).

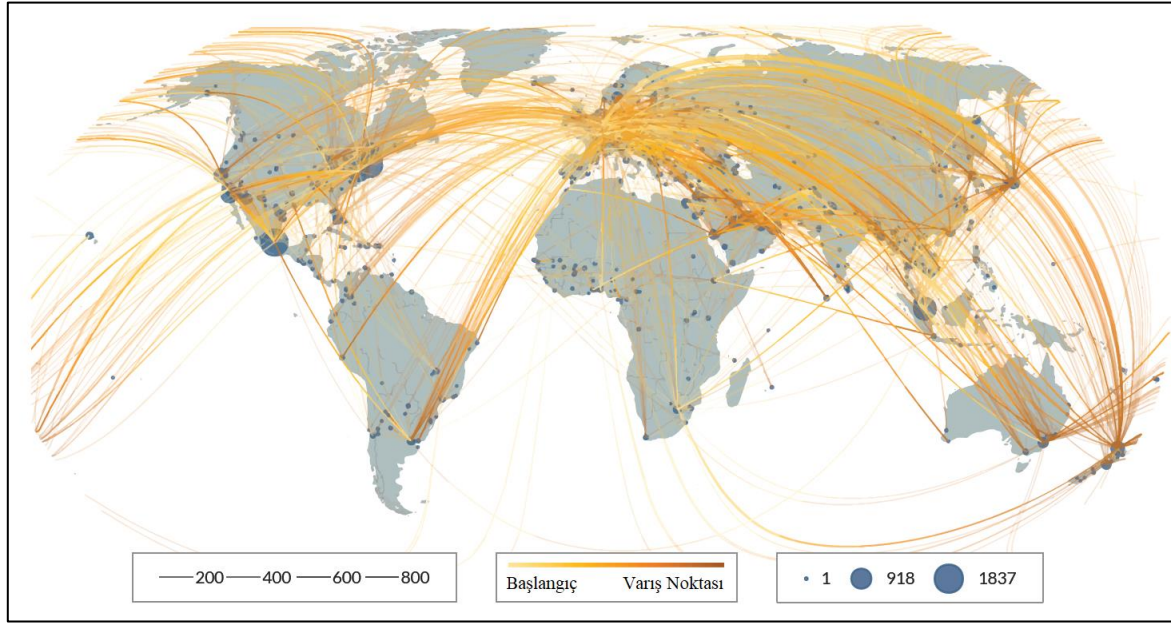
Metamfetamin ve amfetamin türevi uyarıcıların saklama yöntemi sıkıştırma olarak düşünüldüğünde kokain ve eroin ile benzer olarak düşünülebilir. Ancak bu maddelerin suda eritilerek sıvı hale getirilebilmesi kaçakçılara saklama konusunda avantaj sağlamaktadır. Sıvı hale getirilebilen bu uyuşturucular su şişeleri, meşrubatlar, hatta mumların içerisinde gizlenebilmektedir (Phillips ve Kuhns, 2018, s.9).

Şekil 2.9. 2019 Yılında Türüne ve Kaçakçılık Yöntemine Göre Yakalanan Psikotrop Madde Miktarı ve Yakalama Sayısı (WCO, 2019, s.78)

WCO'nun verilerine göre oluşturulan Şekil 2.9., 2019 yılında türüne ve kaçakçılık yöntemine göre yakalanan psikotrop madde miktarı ve yakalama sayısını vermektedir. Psikotrop maddelerin kaçakçılığında posta yoluyla 8.335 yakalama gerçekleşmiştir. Bu yakalama sayısı genel toplamın %54,9 ile yarıdan fazlasını oluşturmaktadır. Geri kalan yakalamaların %24,2'si kara yolu ile %13,8'i hava yolu ile %4,7'si yayalar üzerinde gerçekleşmiştir. Miktar olarak bakıldığında yakalanan en büyük miktar kara araçları üzerinde

ele geçirilmiştir. Yakalanan toplam miktarın %61,9'u kara araçları üzerinde yakalanmıştır. Miktar olarak en fazla psikotrop madde sırasıyla hava yolu (%13,2), posta yolu (%9,8) ve deniz yolu (%9,2) ile kaçırılırken yakalanmıştır. Deniz yoluyla gerçekleşen yakalama sayısının az olması ancak yakalanan miktarın fazla olması deniz yolu ile büyük miktarlarda psikotrop maddenin taşındığını göstermektedir. Deniz yolu ile en çok GBL ve metamfetamin taşınmaktadır (WCO, 2019, s.78).

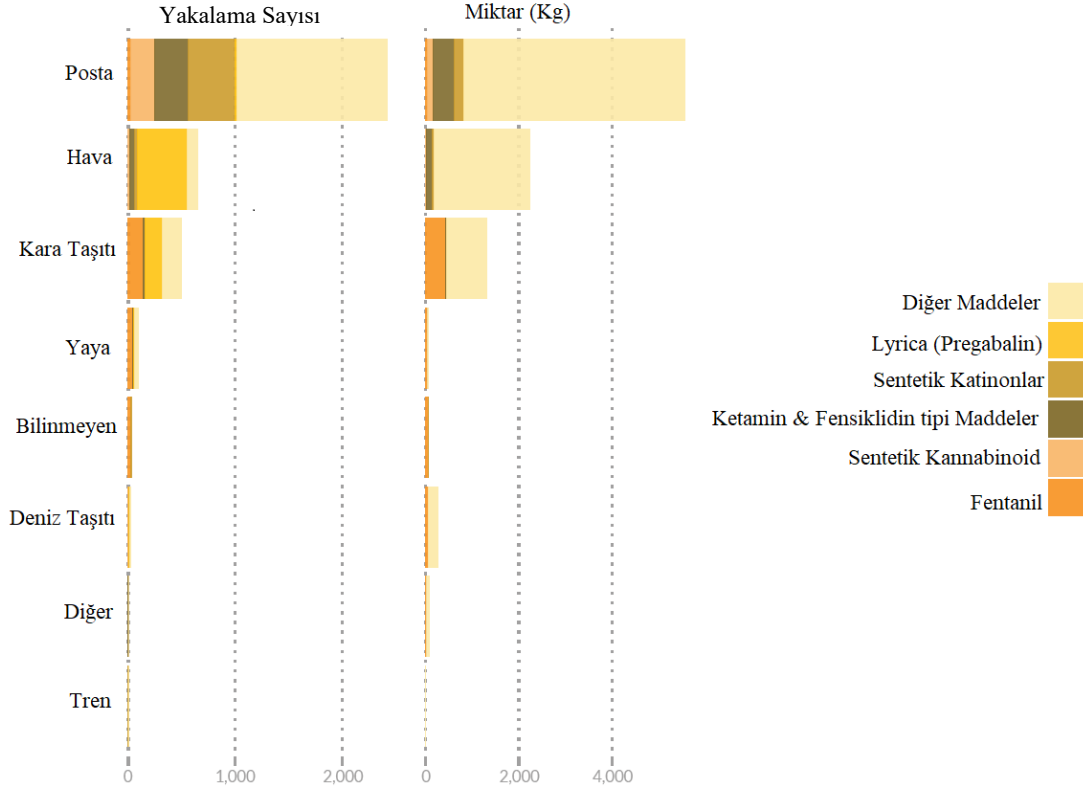
Şekil 2.10. Psikotrop Maddelerin Küresel Kaçakçılık Akışı 2019 (WCO, 2019, s.81)

WCO'nun verilerine göre oluşturulan Şekil 2.10., dünya üzerinde gerçekleşen psikotrop maddelerin kaçakçılık rotasını göstermektedir. Uluslararası düzeyde dünya üzerinde 5 popüler akış bulunmaktadır. Bunlardan ilki toplam akışın %14,4'ünü oluşturan Meksika- ABD rotasıdır. Singapur'dan ABD'ye doğru olan rota toplam akışın %9,5'ini, Hollanda-Avusturya rotası %7,1'ini, başlangıcı ve bitişi ABD'nin içerisinde bulunan akış %3,1'ini, başlangıcı ve bitişi Almanya'nın içerisinde olan akış ise %2,6'sını oluşturmaktadır. En çok kullanılan 10 rotanın 5'inin bitişi ABD'de 3'ünün başlangıcı Almanya'da bulunmaktadır. Almanya 72 devlete giden rotanın başlangıcında bulunmaktadır (WCO, 2019, s.81).

2.4.5. Yeni Nesil Psikotrop Maddelerin Küresel Kaçakçılık Rotası (NPS)

Dünyadaki gümrük idareleri 2019 yılında 3,716 yakalama gerçekleştirdiğini ve toplamda 9,558.5 kg NPS'nin ele geçirildiğini rapor etmiştir. NPS'nin taşınmasında 2,422 yakalama ile en çok posta yolu tercih edilmiştir. Toplam yakalamanın %65,1'i bu yolla taşınırken

gerçekleşmiştir. Hava yoluyla %17,4, %13,3'ü ise kara taşıtlarıyla taşınmıştır. Bunların dışında 92 yayalar üzerinden, 21 deniz araçlarından ve 4 sefer de demir yolunda yakalanmıştır. Taşınan miktar %58,1 ile en çok posta yoluyla daha sonra %23,2 hava ve %13,6 ile kara yoluyla taşınmıştır (WCO, 2019, s.71-72).

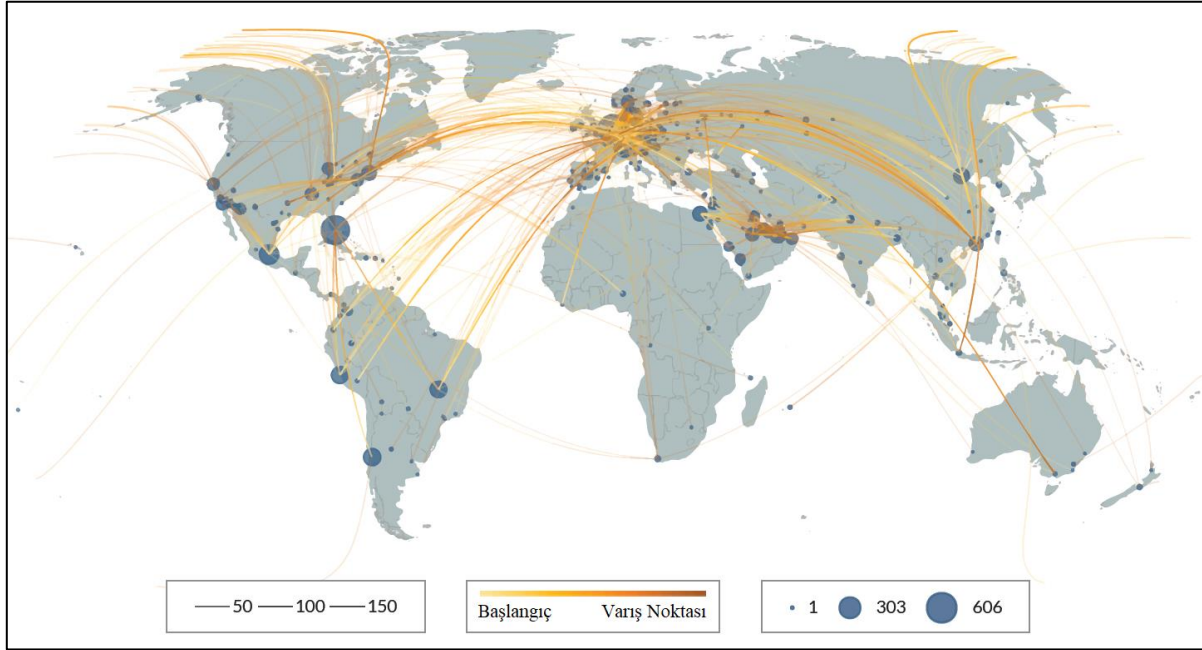

Şekil 2.11. 2019 Yılında Türüne ve Kaçakçılık Yöntemine Göre Yakalanan NPS Miktarı ve Yakalama Sayısı (WCO, 2019, s.72)

Şekil 2.11'de 2019 yılında türüne ve kaçakçılık yöntemine göre yakalanan NPS miktarı ve yakalama sayısı verilmiştir. Buna göre en çok yakalama sayısı ve en çok yakalanan miktar posta yoluyla gerçekleşmiştir. NPS'ler başlığı altında çok sayıda madde olması sebebiyle oluşturulan şekilde ketamin, fentanil, lyrica, sentetik katinonlar ve sentetik kannabinoidler gibi en çok bilinen türlere ait bilgiler yer almıştır. NPS özelliği gösteren diğer maddeler ise şekilde diğer maddeler başlığı altında genel olarak verilmiştir.

Şekil 2.12'de NPS'lerin 2019 yılı küresel kaçakçılık akışı gösterilmektedir. Elde edilen veriler ışığında NPS kaçakçılığında en sık kullanılan 5 uluslararası rota tespit edilmiştir. En sık kullanılan rota toplam akışın %7,8'ine sahip olan Meksika'dan ABD'ye doğru olan rotadır. İkinci en popüler rota %6,8 ile Hollanda'dan başlayıp ABD 'de de sona eren rotadır. Danimarka'nın kendi içerisinde olan rota %6,2, Şili'den ABD'ye olan rota %6, Hollanda'dan

İsviçre'ye olan ise toplam akışın %5,9'unu oluşturmaktadır. En sık kullanılan 20 rotanın varış noktası ABD'dir (WCO, 2019, s.75).

Şekil 2.12. Yeni Psikotrop Maddelerin Küresel Kaçakçılık Akışı 2019 (WCO, 2019, s.75)

2.5. Uyuşturucu Maddelerin Kontrolü ve Uluslararası Mücadele

Uyuşturucu maddelerin gerek tüketimi gerekse yasadışı ticareti ile mücadelede uluslararası hukuki çerçeveyi oluşturan üç temel uluslararası sözleşme bulunmaktadır. Bunlar;

- 1972 Protokolü ile değiştirilen 1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi,
- 1971 tarihli Psikotrop Maddelere ilişkin Sözleşme (1971 Sözleşmesi);
- 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesidir (1988 Sözleşmesi).

Uyuşturucu maddelerin yasadışı ticareti uluslararası toplum için büyük bir endişe kaynağıdır. Uluslararası işbirliğinin ana odağı, uluslararası sınırların ötesinde uyuşturucu madde trafiğine karşı mücadele etme çabalarına odaklanmaktadır. Bunlardan 1988 Sözleşmesi, uluslararası işbirliğini kolaylaştırmak ve hem narkotik uyuşturucular hem de psikotrop maddelerdeki yasa dışı trafiğin birçok yönünü etkili bir şekilde ele almak için en kapsamlı yasal araçtır (De Coning, 2011, s.74).

Uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadele, bir sel baskınına durdurma mücadelesine benzemektedir. Su gibi son derece akışkan olan bu suç, yerleşik kontrol mekanizmalarındaki tüm boşluklardan sızarak nihai hedefine, yani tüketici pazarlarına ulaşmak için sürekli olarak yeni yollar kullanmaktadır (WCO, 2019, s.37).

Uyuşturucuların kontrolüne yönelik uluslararası çabaların geçmişi, tahminen 10 milyon Çinlinin afyon bağımlısı olduğunun ortaya çıktığı 1912 yılına dayanır.³ Bu dönemde dünya devletleri Çin'deki bu bağımlılığın Amerika'ya ve Batı Avrupa'ya yayılmasını önleme düşüncesiyle hareket etmiştir. O zamandan günümüze sonuncusu 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi olmak üzere 13 uluslararası enstrüman geliştirilmiştir (Bassiouni, 2020, s.312).

Uluslararası mevzuatın gelişim süreci bu nedenle istikrarlı olmuştur. Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Batı toplumlarında tehlikeli olarak algılandığı için ilk düzenlemeler afyon ile ilgili olmuştur. Daha sonra ise kademeli olarak, koka türevleri ile kenevir türlerin de de içerecek şekilde kapsamı gelişmiştir. (Bassiouni, 2020, s.313).

Uyuşturucu kaçakçılığının ciddi bir tehlike olarak algılanması ve uluslararası düzenlemelerin bu tehlikeyi tanıma, önleme ve karşı koymaya yönelik olarak şekillenmesi süreci devletlerin ekonomik, politik, sosyal durumlarından ve geçtiğimiz yüzyıldaki savaşlardan etkilenmiştir. Bu sürecin anlaşılması, doğru yorumlanması, günümüzde ve gelecekte atılacak adımların doğru değerlendirilmesi için uyuşturucuların kontrolüne ilişkin uluslararası hukuki araçların ve bunların tarihsel gelişiminin iyi anlaşılması gerekmektedir.

2.5.1. Uluslararası Sözleşmeler

Uyuşturucu satışını sınırlamayı amaçlayan ilk eylem, afyon kullanımındaki ulusal artış nedeniyle Birleşik Krallık tarafından uygulanan Kasım 1868'de Britanya Parlamentosu Kararı ile kabul edilen "Eczacılık Yasası"⁴dır. İngiliz yarasını kırk dört yıl sonra ilk uluslararası uyuşturucu kontrol anlaşması olan "Uluslararası Afyon Sözleşmesi" izlemiştir (Aragno, 2018, s.2).

³ International Opium Convention, The Hague, 23 Jan. 1912 (First International Opium Conference), 8 L.N.T.S. 187, T.S. No. 612, reprinted in 6 AM. J. INT'L L. 177 (1912).

⁴ Pharmacy Act

2.5.1.1. 1909 Şanghay Afyon Sözleşmesi

Dünyadaki uyuşturucu problemine karşı çözümler getirmek amacıyla toplanılan ilk konferanstır. İlk defa dünyadaki uyuşturucu durumuna ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. 1906/1907 yıllarında toplam afyon üretiminin 41,600 ton olduğu, bu değer %85'ini Çin'in, %12'sini Hindistan'ın ve %1,5'ini ise Pers'lerin ürettiği tahmin edilmiştir. Günümüzde dünyanın en büyük afyon üreticisi olan Afganistan ise belirtilen zaman aralığında gerçekleşen afyon üretiminde bu konferansta ele alınmayacak kadar az pay sahibidir. Konferans sonucunda ayrıca ana afyon ticaret noktalarının yeri belirlenmiştir. Yapılan değerlendirmeler ve veri paylaşımı sonucunda bağlayıcı olmayan kararlar alınmıştır. Şanghay'da gerçekleştirilen bu konferansta 1912 tarihli Lahey Afyon Sözleşmesi'nin temelini atmıştır. (UNODC, <https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/this-day-in-history-the-shanghai-opium-commission-1909.html>).

2.5.1.2. 1912 Lahey Afyon Sözleşmesi

1909 Şanghay Afyon Sözleşmesinde alınan tavsiye nitelikli kararların afyon ile bağlantılı sorunların çözümünde yeterli olmaması sonucunda 1 Aralık -23 Ocak tarihleri arasında ABD, Çin, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Hollanda, İran, Portekiz, Rusya, Siam (Tayland), Birleşik Krallık ve Britanya Hint Okyanusu topraklarından temsilcilerinin katılımıyla Lahey'de bir konferans gerçekleşmiştir. Daha önce Şangay'da toplanan konferansta tartışılan afyon ve morfine ek olarak bu konferansta kokain ve eroin de tartışılmıştır. Konferansın sonucunda 6 bölüm ve 25 maddeden oluşan ilk afyon sözleşmesi imzalanmıştır (UNODC, 2008b, s.188).

2.5.1.3. 1914 Lahey Afyon Konferansı

İlk konferans olan 1909 Şangay Konferansından beri devletlerin ekonomik çıkarları yüzünden afyon kontrolünde yeterince başarı sağlanamaması, konferanslara yeteri kadar devletin katılım göstermemesi ve 1912 Lahey Afyon Sözleşmesinde alınan bazı kararlara çekince koyan devletler olması dolayısıyla, 15 Haziran 1914'te Lahey'de bu konferans düzenlenmiştir. Daha önceki konferanslarda çekince koyan devletlerden önemli bir kokain üreticisi olan Peru da dâhil İngiltere, İsviçre, İsveç, Norveç ve Bolivya Afyon Sözleşmesini imzalamıştır. 31 Aralık 1914'ten sonra uygulanacak olan kararlar Birinci Dünya Savaşı'nın çıkması yüzünden uygulanamamış, aksine afyon türevi maddelerin ağrı kesici özelliği

sebebiyle bolca üretilmesi beklenen sonucun tam tersi bir sonuç doğurmuştur (Çıtır, 2015, s.40-41).

2.5.1.4. 1925 Cenevre Afyon Sözleşmeleri

1920 yılında uluslararası uyuşturucu kontrolü, Milletler Cemiyetinin üstlendiği görevlerden biri haline gelmiştir. Milletler Cemiyetinin önderliğinde 1925, 1931 ve 1936 yıllarında sözleşmeler imzalanmıştır (UNODC, 2008a, s.7).

Uluslararası iş birliğini ve uyuşturucu kontrolünü güçlendirmeye yönelik hedefler doğrultusunda 1924 ve 1925'te peş peşe konferanslar gerçekleştirilmiş ve bu konferanslar 2 farklı sözleşme ile sonuçlanmıştır. İlk sözleşme⁵ 11 Şubat 1925'te imzalanmış, 28 Temmuz 1926'da yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin odak noktası afyon üretimi yapılan bölgelerdir. Amaç üretimi, iç ticareti ve kullanımı kademeli şekilde azaltmak olmuştur. İkinci konferans sonucu orta çıkan sözleşme⁶ 19 Şubat 1925'te imzalanmış ve Eylül 1928'de yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşmenin amacı Lahey Sözleşmesini detaylandırmak, uluslararası kontrol sistemini kuramsallaştırmak ve kenevirin uluslararası ticaretini kontrolünü sağlamak olmuştur. Ayrıca daha sonra Uluslararası Narkotik Kontrol Kurulu (INCB) olarak isimlendirilen kalıcı bir merkez komitenin kurulmasına vesile olmuştur (UNODC, 2008b, s.192-194).

2.5.1.5. 1931 Cenevre Afyon Sözleşmesi⁷

27 Mayıs-13 Temmuz 1931 tarihleri arasında Cenevre'de toplanan *Uyuşturucu Maddelerin Üretiminin Sınırlanması Konferansına* 57 ülke iştirak etmiştir. 1933'te yürürlüğe girmiştir. Sözleşme, uyuşturucu maddelerin tarımsal üretimini sınırlandırmaya çalışmak yerine, tıbbi ve bilimsel ihtiyaçlar için üretim gibi imalat seviyesindeki kontrol rejiminin güçlendirilmesine dikkat çekmiştir. 1931 Sözleşmesi, farklı uyuşturuculara farklı kontrol sistemi sistemlerinin uygulandığı, bugün "Drug scheduling" olarak bilinen sistemi ortaya çıkıştır (UNODC, 2008b, s.194-195).

"Drug scheduling" uyuşturucu yapımında kullanılan çeşitli maddeler ve kimyasalların tıbbi kullanılabilirliği, kötüye kullanımı ve bağımlılık yaratma potansiyeline göre

⁵ Agreement Concerning the Manufacture of, Internal Trade in, and Use of Prepared Opium

⁶ International Opium Convention

⁷ The Convention for Limiting the Manufacture and Regulating the Distribution of Narcotic Drugs

sınıflandırılmasına yarayan bir sistemdir. Günümüzde daha detaylı bir şekilde kullanılmaktadır (<https://www.dea.gov/drug-scheduling>).

2.5.1.6. 1931 Bangkok Sözleşmesi

1931'de Bangkok'ta yapılan bu sözleşmede Uzak Doğu devletlerindeki afyon durumu tekrar ele alınmıştır. Sözleşme Siyam Devletleri ve Batı Avrupa Devletleri arasında imzalanmıştır. Afyon kullanımıyla ilgili getirilen yasak uyarınca 21 yaşın altındakilerin afyon kullanımı tamamen yasaklanmış ve afyon kaçakçılığı yapanlara hapis cezası verilmesine karar verilmiştir (Özmen, 2009, s.25).

2.5.1.7. 1936 Cenevre Sözleşmesi (Zararlı İlaçların Gayrı Meşru Ticaretinin Önlenmesine Dair Sözleşme)

26 Haziran 1936'da imzalanan Zararlı İlaçların Gayrı Meşru Ticaretinin Önlenmesine Dair Sözleşme 1939'da yürürlüğe girmiştir. Geçmişte imzalanan sözleşmeler sonucunda uyuşturucu maddelerin yasal üretimi ve ticaretinde azalma olmuş, ancak artan yasadışı hareketlilik yeni önlemlerin alınması gerektiğini ortaya koymuştur. 1935 Cenevre Sözleşmesi önceki sözleşmelerin aksine yasadışı uyuşturucu pazarına yönelik atılan bir adımdır. Uyuşturucu maddelerin kaçakçılığı suçlarına hapis cezası verilmesi için taraf devletleri teşvik etmiştir. Ayrıca taraf devletlerin birbirleriyle koordinasyon içinde çalışması için uyuşturucu kaçakçılığını izleme, bilgi toplama ve paylaşmaktan sorumlu özel birimler kurması kararı alınmıştır (Buxton, 2010, s.77).

2.5.1.8. 1948 Sentetik Uyarıcı Maddelere İlişkin Paris Protokolü

İkinci Dünya Savaşı öncesinde kullanılan uyuşturucu maddeler temel olarak afyon, koka yaprağı ve kenevirde üretilen bir takım doğal uyuşturucularla sınırlı kalmıştır. Bundan dolayı sözleşmelerle kontrol altına alınan bağımlılık yapıcı maddeler bu üç bitki türünden elde edilen ürünlerden oluşmuştur. Ancak savaş döneminde kontrole tabi tutulmayan yeni sentetik maddeler ortaya çıkmıştır. Bu maddelerin kontrol altına alınması ise 29 Kasım 1948'de imzalanan Paris Protokolü ile olmuştur (Rexed, Edmondson, Khan ve Samson, 1984, s.16).

Savaş döneminde uyuşturucu ticareti neredeyse yok denecek kadar azdır. Ancak savaş bitiminde daha önceden çözüme kavuşamayan uyuşturucu maddeler kapsamındaki sorunlar tekrar gündeme gelmiştir. Bunun yanında 1931 sözleşmesinin dışında kalan methadone ve pethidine gibi sentetik uyuşturucu maddelere karşı bağımlılığın artması sonucunda

uluslararası toplumun uyuşturucu maddeler konusunu tekrar ele alması zaruri hale gelmiştir. Bu protokolde mevcut zararlı maddelerin yanı sıra zarar verme ihtimali bulunan uyuşturucu maddelerinde kontrol altına alınması gerektiği kararlaştırılmıştır. Taraf devletlerin bağımlılık ve zarar verme potansiyeli olan maddeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne bildirmesi şartı konulmuştur (Buxton, 2010, s.83-84).

2.5.1.9. 1953 New York Afyon Protokolü

18 Haziran 1953'te New York'ta Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyinin öncülüğünde imzalanmıştır. Bu protokolde genel olarak afyon ve haşhaş üretimi üzerinden kararlar alınmıştır. Afyonun sadece tıbbi ve bilimsel amaçlı olarak üretilmesi ve yapılan üretimin ilgili kurumlarca ruhsatlandırılması kararı alınmıştır (Özmen, 2009, s.26).

2.5.1.10. Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyinin çalışmaları sonucunda geçmişte yapılan tüm çabaların kayda değer sonuçlar göstermediği ve uyuşturucunun verdiği zararın devam ettiği tespit edilmiş, yeni ve daha kapsamlı bir sözleşmenin hazırlanmasının gerektiğine karar verilmiştir. Üye 40 devlet tarafından imzalanan Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi kendinden önce imzalanan tüm sözleşmeleri yürürlükten kaldırmıştır. Sözleşme hazırlanırken önceden alınan kararlar, getirilen sınırlandırmalar ve değerlendirilmeler incelenmiş, bu sözleşmeyle daha detaylı hale getirilmiştir. Uyuşturucu maddelerin tanımı tekrardan yapılmıştır. Bu sözleşme günümüzde hala geçerliliğini korumaktadır (Tümay, 2018, s.180).

Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi daha önceki sözleşme ve protokolleri sadeleştirmiş, modernize etmiş ve en önemli hükümleri tek bir sözleşmede birleştirmiştir. Ayrıca Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu'nun kurulmasına öncü olmuştur. Tıpkı birçok uyuşturucu maddenin hammaddesi olduğu için önceki tüm sözleşmelerde ekimi ve üretimi kısıtlanan afyon gibi, koka ağacı ve kenevir bitkisine de bu sözleşme ile aynı kısıtlamalar getirilmiştir. Afyonu yemek veya sigara gibi tüketmek, koka yaprağı çiğnemek ve tıbbi olmayan esrar tüketmek bu sözleşme ile yasaklanmıştır (Stewart, 2020, s.389).

1961 Tek Sözleşmesi 13 Aralık 1964'te yürürlüğe girmiştir. Günümüzde dünyada uyuşturucu kontrolü ile ilgili uluslararası mevzuatın temel taşı olmaya devam etmektedir. 1961 Tek Sözleşmesi, uyuşturucu kaçakçılığının yasadışı boyutuna odaklanan bir

sözleşmeden çok, uyuşturucunun yasal ihtiyacı karşılamak amacıyla taşınması ve üretilmesi noktasında temel belirlemek amacıyla oluşturulmuş bir sözleşme olarak değerlendirilebilir. Sözleşme, taraf devletlerin ulusal uyuşturucuyla mücadele yasalarında uyum ve standardizasyon talep eden hükümler sağlayarak, küresel düzeyde uyuşturucu kontrolü ihtiyacı konusunda fikir birliğini teşvik etmektedir. Ancak, sözleşme hükümlerinin yerine getirilmesi konusunda son söz devletlere bırakılmıştır (Aragno, 2018, s.2-3).

1961 tarihli Sözleşme, uygulanmasında tespit edilen bazı eksiklikler dolayısıyla 25 Mart 1972 Cenova Protokolü ile değiştirilmiştir. Yapılan değişiklikler sentetik uyuşturucular ve haşhaşın üretiminde kullanılan tahmin sisteminin kapsamının artırılması, afyon üretimini sınırlama ve tespit edilen yasadışı yetiştirilmiş afyon ve kenevirin imha edilmesi gibi hususları kapsamaktadır (Ergül, 1993, s.80).

2.5.1.11. 1971 Psikotrop Maddelere İlişkin Sözleşme

1961 Tek Sözleşmesi, uyuşturucu maddelere ilişkin tüm sözleşmeleri bir araya toplayan nihai bir sözleşme olarak düzenlenmiştir. Fakat bu sözleşmenin kapsamının dışında kalan daha sonra kullanımı yaygınlaşan ve yeni kitlesel pazarlar oluşturan amfetaminler, barbitüratlar ve halüsinojenler, uluslararası toplumu tekrardan bir araya gelerek gereken önlemleri alması için harekete geçirmiştir (Buxton, 2010, s.86).

21 Şubat 1971'de Viyana'da imzalanan 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ile bağımlılık oluşturabilen ve tüketildiğinde insanların psikolojisi üzerinde etkileri olan maddelerin kullanımının sadece tedavi amaçlı doktor tarafından verilen reçete ile kullanılmasının sağlanmasına yönelik kısıtlama getirilmiştir. Bu doğrultuda devletlerin iç hukukunda gerekli düzenlemeleri yaparak suç oluşturan suiistimal davranışlarını belirlemeleri ve gereken işlemi yapmaları kararı alınmıştır. Sözleşmede belirtilen hükümlerin yorumlanması ve uygulanması noktasında ortaya çıkan ihtilafların çözülememesi durumunda Uluslararası Adalet Divanı'na başvurulması şartı getirilerek ilk uluslararası yaptırım sistemi ortaya çıkmıştır (TBMM, 2008, s.58).

2.5.1.12. 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi

1980'lerin sonunda uluslararası uyuşturucu kontrol sistemi yasal olarak yapılan afyon ve koka ağacı üretimini kısıtlamada başarılı olmuştur. Ancak yasadışı üretim bu dönemlerde

artmaya devam etmiştir. Amfetamin ve türevleri başta olmak üzere bazı sentetik uyarıcılar Kuzey Amerika, Avrupa ve Güney Asya gibi sanayileşmiş yerlerde yasadışı laboratuvarlarda üretilmeye başlamıştır. Buna ek olarak bazı sınır aşan suç örgütleri devletlerin içyapısını yozlaştıracak seviyede güçlenerek ciddi bir küresel tehdit oluşturmaya başlamıştır. Tüm bu nedenler Viyana'da 106 devletin katılım gösterdiği, 25 Kasım itibariyle başlayan ve 20 Aralıkta Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin kabul edilmesiyle son bulan konferansların hayata geçmesine sebep olmuştur (UNODC, 2008b, s.205-206).

1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, kapsam olarak daha geniş ve farklı konuları içermektedir. Yasadışı faaliyetlerden elde edilen kara paranın aklaması, uyuşturucu üretiminde kullanılan ara kimyasalların satın alınması ve yasal maddelerin kontrollü teslimi gibi konulara karşı hükümler getirilmiştir. Ayrıca sözleşme tarafları, suçluların iadesi gibi konularda işbirliğine teşvik etmektedir (Siders, 2012, s.67).

Sözleşmede yasadışı uyuşturucu ticareti uluslararası bir suç faaliyeti olarak açıkça tanımlamıştır. Taraf devletler sözleşme uyarınca uyuşturucu kaçakçılığını ve ilgili faaliyetleri kendi iç hukukunda bir suç olarak belirlemek, yetkileri dâhilinde bu suça karşı geniş tedbirler almak ve işbirliği içerisinde olmakla yükümlüdürler. 1988 sözleşmesi uluslararası ceza hukuku alanında şimdiye kadar benimsenen en ayrıntılı ve geniş kapsamlı belgelerden biridir (Stewart, 2020, s.388).

2.5.2. Uluslararası Kuruluşlar

2.5.2.1. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (CND)

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nin (ECOSOC) sorumluluğunda faaliyet gösteren uyuşturucu meselelerini yöneten uluslararası siyasi birimdir. Komisyon her yıl Viyana'da Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından coğrafya ve alaka temeline dayanarak farklı bölgelerden seçilen 53 temsilcinin katılımıyla gerçekleşmektedir (Room ve Reuter, 2012, 84-85).

1946'da kurulan komisyon Milletler Cemiyetine bağlı Afyon Danışma Komitesi'nin (*Opium Advisory Committee*) görevini devralmıştır. Bu komisyon, uyuşturucuyla ilgili tüm konularla ilgilenen Birleşmiş Milletler sistemi içindeki merkezi politika yapıcı organdır.

Dünya Sağlık Örgüyü (WHO) ve INTERPOL gibi uzman kuruluşlar tarafından desteklenen kurul dünyadaki uyuşturucu durumunu analiz etmek ve uluslararası uyuşturucu kontrolünü güçlendirmek için projeler sağlamaktadır. Uyuşturucu sorununa disiplinler arası bir yaklaşımda bulunur. Komisyonun amacı fikir birliği sağlayarak uyuşturucu sözleşmelerini evrensen hale getirmektir. Yasama işlevi yoktur ancak yasama için arka plan oluşturmaktadır (Van Der Kruit, 2007, s.39-40).

2.5.2.2. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC)

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (CND) tarafından tanımlanan uyuşturucu politikası, Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) tarafından uygulanmaktadır. 150 ülkeyi kapsayan 21 bölge ve saha ofisine sahiptir. Uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadele için ülkelere doğrudan yardım sağlayan UNODC, CND'nin sekreterliğini yapmaktadır. Ayrıca kaçakçılık üzerinde etkisi olabilecek projelerde diğer BM kuruluşlarıyla birlikte çalışmaktadır (Fazey, 2007, 762).

Küreselleşme, dünya çapında artan teknolojik imkânlar, bağımlı sayısı, terör örgütlerinin bu alanda pay sahibi olması ve elde edilen yüksek gelirler uyuşturucu üretimini ve kaçakçılığını beslemektedir. Uyuşturucu sorunu 1960'larda politik bir sorun olarak değerlendirilirken, Soğuk Savaşın bitimine yakın ve sonraki dönemlerde uyuşturucu maddelerin yasadışı ticaretini yapan kişi ve grupların dünyadaki terörist gruplarla işbirliğine geçmesiyle farklı bir boyut almıştır. Ancak uyuşturucunun terör ile olan ilişkisi 11 Eylül Terör Saldırılarından sonra en belirgin halini almış, uluslararası güvenliği tehdit eden bir sorun olarak gündeme taşınarak küresel bir mücadele başlatılmıştır. 2002 yılında Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Suç Ofisi'ne (UNODC) bağlı olarak çalışan Terörizm Önleme Şubesi kurulmuştur (Çetinöz, 2019, s.67-69).

2.5.2.3. Dünya Gümrük Örgütü (WCO)

Dünya Gümrük Örgütü dünya çapındaki gümrük idarelerinin etkinliğini ve verimliliğini arttırmak ve geliştirmek amacıyla kurulmuş bağımsız, hükümetler arası bir kuruluştur. 1952 yılında Brüksel'de kurulmuş olan bu örgüt dünyada gümrük konularında uzmanlaşmış tek hükümetler arası kuruluştur. 2019 itibarıyla dünya çapında 182 üyeyi temsil etmektedir. WCO gümrük idarelerinin ve ilgili tarafların gümrük ve uluslararası ticaret konularında detaylı tartışmalar yapmaları, deneyim ve uygulamaya yönelik paylaşımında bulunmalarını sağlamaktadır (WCO, 2019, s.2).

Dünya Gümrük Örgütü 2012 yılından beri yasadışı ticaret raporu yayımlamaktadır. Yıllık olarak yayınlanan rapor, gönüllü olarak üye devletlerden sağlanan ele geçirme verilerinin ve örnek olayların detaylı olarak incelenmesi ve analiz edilmesini sağlayarak yasa dışı ticaret olgusunun araştırılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Gümrük uygulamaları bağlamında farklı risk alanlarına ilişkin 6 farklı bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerden bir tanesi uyuşturucu başlığı altında uyuşturucu kaçakçılığı, ekimi, üretimi, dağıtımını ve satışı dâhil yasadışı uyuşturucu ticareti verilerinin paylaşıldığı bölümdür (WCO, 2017, s.4).

WCO tarafından sağlanan 2000 yılından beri aktif olarak kullanılan CEN (*Customs Enforcement Network*) sitemi sayesinde üye devletler sınır aşan organize suçlarla daha etkili şekilde mücadele etmektedir. İstihbarat amacıyla bilgi toplayan ve emniyetli şekilde paylaşım yapmayı sağlayan bu sistem 13 farklı konuda faaliyet imkânı tanımaktadır ve bunlardan bir tanesi de uyuşturucudur (T.C. Ticaret Bakanlığı, 2019).

WCO, CEN sistemi sayesinde üye idareler tarafından gönüllü olarak iletilen gümrük yakalamalarıyla ilgili istatistiksel bilgilerden oluşan bir veri tabanına sahiptir. Bu verilerin analizi, farklı uyuşturucular için kullanılan, gelişen kaçakçılık yollarının anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu özellikler CEN sistemini, uyuşturucu kaçakçılığı trendlerinin anlaşılmasında temel araç haline getirmiştir (WCO, 2019, s.37).

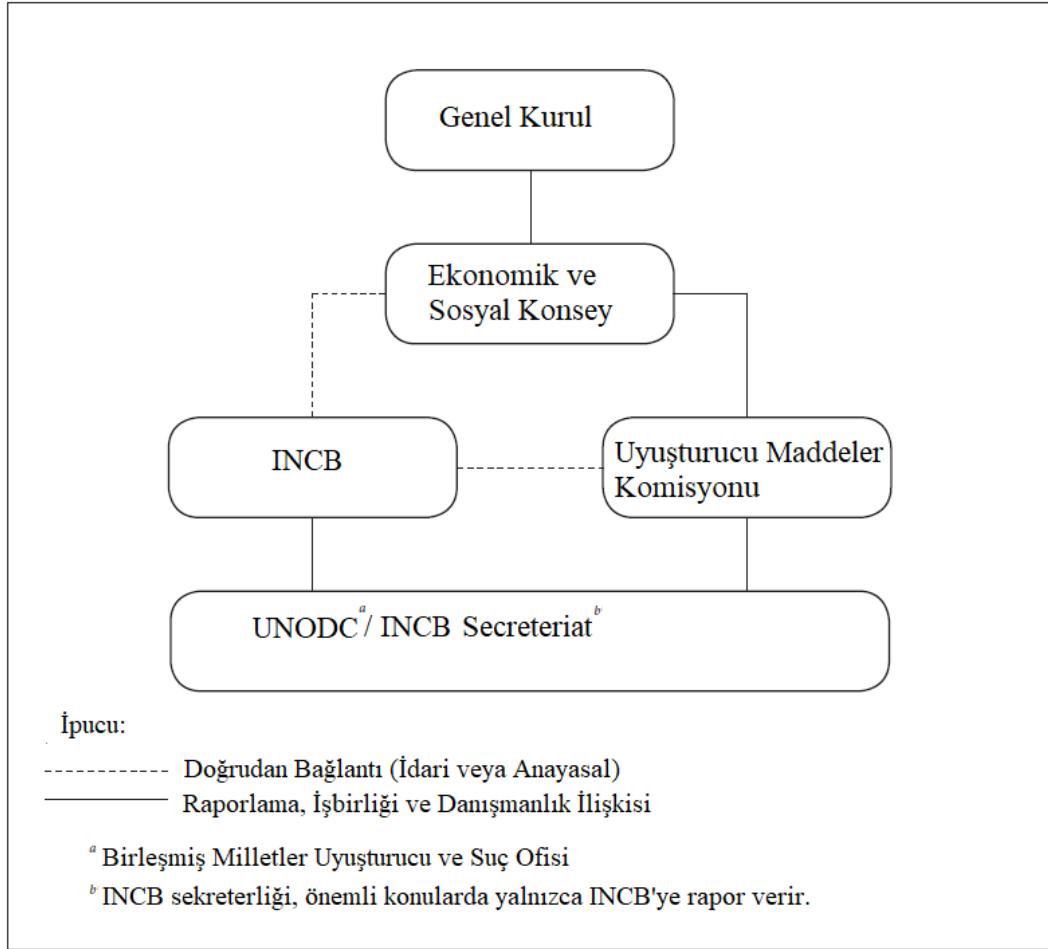
2.5.2.4. Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı (INTERPOL)

1914 yılında Adli Polis Kongresinde uluslararası işbirliği ve koordinasyon sağlayacak bir polis teşkilatı kurulma fikri ortaya atılmış fakat Birinci Dünya Savaşından dolayı ancak 1923 yılında bu fikir hayata geçirilmiştir. İleriki yıllarda İkinci Dünya Savaşı'nın yaşanması dolayısıyla tam olarak şekillenemeyen teşkilatın günümüzdeki çalışmalarının kaynağını oluşturacak ilkelerin kabul edilmesi ise 1946'da Brüksel'de yapılan kongre sonucunda olmuştur. Uluslararası Kriminal Polis Kurulu adıyla kurulan teşkilat 1956'da Viyana'da yapılan toplantı sonucunda Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı yani bugünkü adını almıştır. Interpol'ün amacı uluslararası seviyedeki suçları önleme, bu suçlarla mücadele etme, ilgili kişileri tespit etme, suçluları takip etme, yakalama, tutuklama, iade işlemlerini gerçekleştirme ve üye polis teşkilatlarınca uluslararası işbirliğinin ve koordinasyonun sağlanmasıdır (TBMM, 2008, s.248).

Uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadelede işbirliğine teşvik eden Interpol, uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadelede ye devletlere destek olmakta ve birimler arasında koordinasyonun sağlanmasında yardımcı olmaktadır. Sağladığı çeşitli iletişim araçları ve veri tabanları ile dünyanın çeşitli yerlerinden kaçakçılıkla ilgili toplanan, depolanan ve işlenen çeşitli veri ve analizler Interpol yesi her devlette bulunan Ulusal Merkez Broaları'na, bazı stratejik noktalara ve uzman birimlere gönderilir. Bu bilgiler ile yeni kaçakçılık tekniklerinin ve eğilimlerinin bir bütün olarak tüm üyeler ve bağlı olduğu birimlerin takip edilmesi sağlanmaktadır (Aragno, 2018, s.15-16).

2.5.2.5. Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu (INCB)

1968 yılında, Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi ile kurulan Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu, Birleşmiş Milletler uyuşturucu anlaşmalarının uygulanmasını sağlayan bağımsız ve yarı-adli kontrol organıdır. Kurul hkmetlerden ve BM'den bağımsız olarak çalışır. ECOSOC tarafından 5 yıllığına seçilen 13 üyeden oluşmaktadır. Amacı uyuşturucu anlaşmalarının uygulanmasını sağlamaktır. Ulusal ve uluslararası uyuşturucu kontrol sistemlerini takip ederek yönetir. Kurulun uyuşturucu sözleşmelerine taraf olsun veya olmasın tüm devletlere ambargo yetkisi vardır. Uluslararası Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (CND) ve Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu (INCB), aynı düzeyde uzman kuruluşlardır ve her ikisi de ECOSOC 'a karşı sorumludur. Aradaki fark, Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu'nun (CND) uyuşturucuyla ilgili sorunlar için merkezi politika belirleme organı iken Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu (INCB), daha çok idari, uygulama organıdır (Van Der Kruit, 2007, s.40).

Şekil 2.13. Birleşmiş Milletler Sistemi ve Uyuşturucu Kontrol Organları (INCB Report, 2018)

Şekil 2.13'te Birleşmiş Milletler sistemi ve uyuşturucu kontrol organları ve sekreterlikleri verilmiştir. Buna göre INCB, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi'ne ve Uyuşturucu Maddeler Komisyonu'na doğrudan bağlıdır. UNODC ile ise raporlama, işbirliği ve danışmanlık ilişkisi söz konusudur.

2.5.2.6. Dünya Sağlık Örgütü (WHO)

1961 ve 1971 tarihli sözleşmeler kapsamında Dünya Sağlık Örgütü uyuşturucu ve uyarıcı özelliği gösteren maddelerin kontrol altına alınıp alınmayacağı konusunda inceleme ve değerlendirme yapma sorumluluğuna sahiptir. Uyuşturucu ve uyarıcı nitelikteki maddeler üzerinde tıbbi ve bilimsel değerlendirme yapma yetkisine sahip tek organ olan Dünya Sağlık Örgütü gözden geçirdiği maddelerle ilgili değerlendirme sonuçlarını CND'ye gönderilir. CND incelenen maddelerin ilgili sözleşmelere uygun olarak ne şekilde sınırlandırmaya tabi olacağı konusunda son kararı vermektedir. 1949'dan 2016'ya kadar Dünya Sağlık Örgütü'nün uzman

komitesi tarafından 400'den fazla madde gözden geçirilmiştir. Ayrıca WHO, 13 üyeden oluşan Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu için 3 aday göstermektedir (WHO, 2016, s.5).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DENİZ YOLUYLA UYUŞTURUCU MADDE KAÇAKÇILIĞI

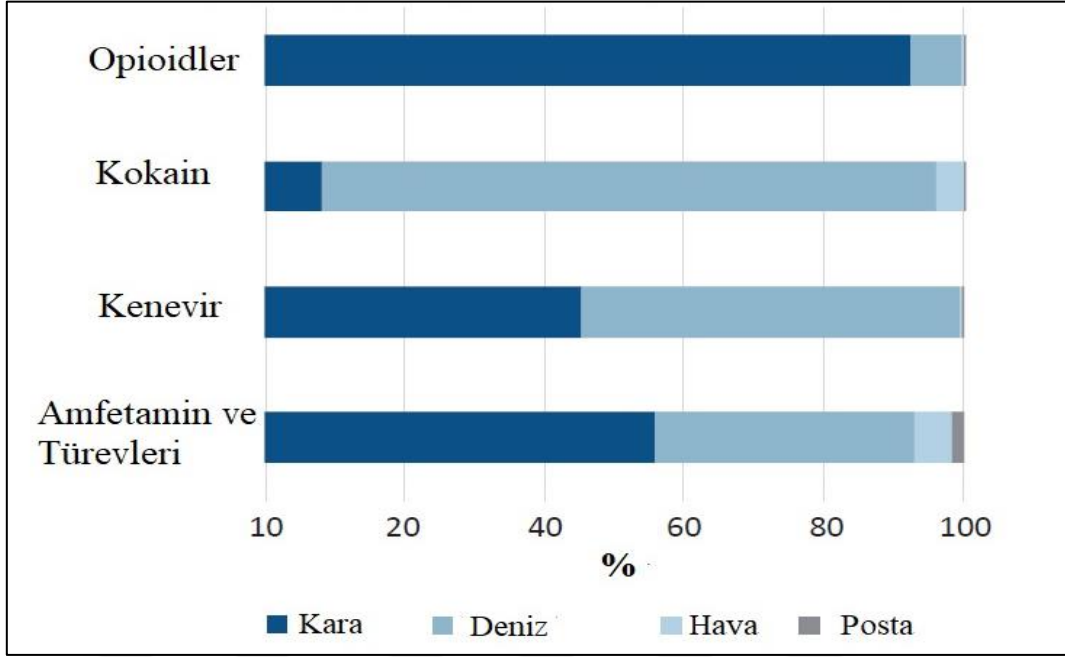
3.1. Uyuşturucu Madde Kaçakçılığında Deniz Ortamının Kullanılması

Temel olarak dünya ticaretinin büyük çoğunluğunun (yaklaşık %90) denizlerden geçtiği göz önüne alındığında devletlerin, ticaret yapabilmek için denizlerin özgür doğasına güvendiği ve ekonomik olarak kalkınabilmek için deniz kaynaklarından faydalanma kapsamında sahip olduğu hakları giderek daha fazla kullandığı görülmektedir. (Otto, 2020, s.2).

İnsanları ve nesnelere birbirine bağlayan gittikçe kıymetli hale gelen denizler kendine özgü doğasıyla yasadışı ticaretin gizli bir şekilde yapılması için de uygun bir ortamdır. Karada gerçekleşen kontrollerin uçsuz bucaksız denizlerde yapılamaması, suç örgütlerine önemli imkânlar sağlamaktadır. Uyuşturucu ve diğer yasadışı maddelerin taşınması veya deniz haydutluğu gibi diğer suç faaliyetlerinin kontrolü olabildiğince sağlanmaya çalışılsa da denizlerin sunduğu büyük alanının tamamen kontrol edilmesi mümkün görünmemektedir (Bruwer, 2020, s.54).

Günümüzde deniz yoluyla uyuşturucu madde taşınması büyük uyuşturucu pazarlarına ulaşmanın bir yolu olarak dünya çapında kullanılan bir yöntemdir. (Phillips ve Kuhns, 2018, s.10) Birleşmiş Milletler verilerine göre, 2014 yılında ele geçirilen toplam uyuşturucu madde miktarının %60'ı deniz yoluyla taşınırken ele geçirilmiştir. Ancak, yasadışı eylemin doğası gereği, tahmin edilen bu oranın aslında çok daha yüksek olması muhtemeldir (McNicholas ve Draughon, 2016, s.211).

1980'ler öncesinde özellikle kokain gibi uyuşturucu maddelerin büyük miktarlarda taşınması hava yolu ile yapılmıştır. Ancak hava yolu ulaşımında yük ve yolculara uygulanan güvenlik kontrollerinin artması, uyuşturucu kaçakçılığında deniz yolunun daha çok tercih edilmesine sebep olmuştur. Uyuşturucu madde kaçakçılığında deniz yolunun tercih edilmesi gemilerin, limanların ve taşınan yüklerin kontrolünün hava ulaşımında yapılan kontroller gibi detaylı ve katı olarak yapılamamasından kaynaklanmaktadır (Aune, 1990b).

Şekil 3.1. Ocak 2017 – Nisan 2020 Arası Dünyada Farklı Kategorilerde Yakalanan Uyuşturucuların Kaçakçılığında Kullanılan Kaçakçılık Yöntemleri (UNODC, 2020a, s.25)

Şekil 3.1.'de, Ocak 2017 - Nisan 2020 arasında küresel uyuşturucu madde kaçakçılığında kullanılan kaçakçılık yöntemleri verilmiştir. Belirtilen zaman aralığında farklı türde uyuşturucu maddelerin kara, deniz, hava ve posta yoluyla kaçırıldığı görülmektedir. En yaygın kullanılan kaçakçılık yöntemi, uyuşturucu maddenin türüne göre değişse de kara ve deniz yolunun en çok tercih edilen yöntem olduğu anlaşılmaktadır. Belirtilen tarih aralığında deniz yolunun kokain ve kenevir kaçakçılığında baskın yöntem olduğu, amfetamin ve türevleri olan psikotrop maddelerin kaçakçılığında ciddi pay sahibi olduğu, opiyatlarda ise belirli ölçüde pay sahibi olduğu görülmektedir.

2019 yılında ortaya çıkan Covid-19 pandemisi sebebiyle salgının yayılmasını kontrol etmek amacıyla ortaya çıkan kısıtlamalar ve sınır kontrollerinin eskiye göre daha katı yapılması uyuşturucu madde kaçakçılığında kullanılan yöntemleri değiştireceği düşünülmektedir.

UNODC, pandemi sebebiyle uyuşturucu madde kaçakçılarının yöntemleri konusunda hali hazırda bazı değişikliklere çoktan gittiği konusunda tahminler yürütmüştür. Şartlara göre stratejilerini değiştiren ve yöntemlerini faaliyetlerinin sürdürülmesi için en uygun şekilde uyarlama konusunda başarılı olan uyuşturucu kaçakçılarının pandemi sebebiyle ortaya çıkan kısıtlamalara karşı tepkide bulunması beklenmektedir. Psikotrop maddelerin kaçakçılığında kullanılan hava yollarının tamamen terk edilen bir yöntem olacağı ve özellikle opiyatlarda

kara yollarını sıklıkla kullanan kaçakçıların farklı rotalara yöneleceği, sonuç olarak deniz yollarının kaçakçılık açısından öneminin daha da fazla artacağı tahmin edilmektedir (UNODC, 2020a, s.25-27).

Uyuşturucu madde kaçakçılığının dinamiklerinin sürekli değiştiği görülmektedir. Kaçakçılık rotalarında yapılan değişiklikler çoğunlukla rotalar üzerinde gerçekleştirilen güvenlik önlemlerinin katılaşması ile meydana gelmektedir. Bu önlemler 11 Eylül saldırıları veya Covid-19 gibi olayların sonucunda veya başka nedenlerden dolayı ortaya çıkabilmektedir. Ancak son yıllarda dünyada meydana gelen değişim ve olaylar sonucunda suç faaliyetlerinde deniz yollarının öneminin arttığı gözlemlenmektedir. 90'lı yıllarda ortaya çıkan deniz güvenliği kavramının öneminin giderek artması ve gündeme daha sık gelmesi ile sınır aşan güvenlik tehditlerinin deniz yoluyla daha sık yapılması arasında paralellik olduğu görülmektedir.

Sınır aşan bir suç olan uyuşturucu madde kaçakçılığında denizlerin rolü dikkat çekmektedir. Uyuşturucu madde kaçakçılığında deniz yolunun kullanımının nispeten yaygın ve tercih edilen bir yöntem olması, konunun deniz güvenliği perspektifinden incelenmesi ihtiyacını ortaya koymaktadır.

3.1.1. Bir Deniz Güvenliği Tehdidi Olarak Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı

Deniz güvenliği kavramı, uluslararası ilişkiler alanında son yıllarda oldukça sık kullanılan sözcüklerden biridir. Denizcilik politikası, okyanus yönetimi ve uluslararası güvenlik alanındaki başlıca aktörler, son on yılda deniz güvenliğini kendi yetki alanlarına dahil etmeye başlamış veya çalışmalarını bu koşullara uygun şekilde yeni bir çerçeveye oturtmuştur (Bueger, 2015, s.159).

Geniş ve bazen belirsiz bir kavram olarak düşünülen deniz güvenliğinin deniz emniyeti kavramından ayrı tutulması gerekmektedir. Deniz Güvenliği, deniz alanını tehditlere ve kasıtlı yasadışı eylemlere karşı korumak için önleyici ve hassas önlemlerin birleşimidir. Deniz emniyeti ise deniz alanlarını, kaza eseri veya doğal tehlikeye, hasara ve çevreye verilen zarara, risklere veya kayıplara karşı korumayı ve bunların etkilerini sınırlandırmayı amaçlayan önleyici ve hassas tedbirlerin birleşimidir (Feldt, Roell ve Thiele, 2013, s.2).

Güvenlik (*security*) ve emniyet (*safety*) kavramları dilimizde genelde eş anlamlı olarak kullanılmakla birlikte son yıllarda denizcilik alanında yapılan çalışmalarda bu sözcükleri

farklı anlamlarda kullanma eğilimi açıkça görülmektedir. Nas (2012), “*Emniyet ve Güvenlik Sözcükleri Üzerine Bir Çalışma*” başlıklı makalesinde deniz ve hava ulaştırmasında “emniyet” ve “güvenlik” sözcüklerinin üzerine yüklenen anlamların net olarak birbirlerinden ayrılmaya çalışıldığına dikkat çekmekte ve bunu deniz ve hava ulaştırma sektörlerindeki uluslararası hukuksal düzenlemeler ve İngilizce dilinin bu iki sektörde yaygın olarak kullanılmasına bağlamaktadır.

Evrensel olarak kabul edilen bir tanıma bulunmayan ve uluslararası ilişkiler literatüründe diğer güvenlik konularıyla karşılaştırıldığında arka planda kalan deniz güvenliği kavramı denizlerdeki gerçek ve potansiyel tehditlere karşı önleyici tedbirlerin alınmasını ifade etmektedir (Şahin, 2020, s.1).

Bir başka tanıma göre deniz güvenliği, uluslararası hukukun ve ulusal hukukun uygulandığı, seyir özgürlüğünün teminat altına alındığı ve vatandaşların, altyapının, ulaşımın, çevrenin ve deniz kaynaklarının korunduğu küresel denizcilik alanının bir durumu olarak anlaşılmaktadır (Council of the European Union, 2014, s.3).

Sonuç olarak deniz güvenliği kavramı, tüm deniz alanlarının, bu alanlarda seyreden deniz araçlarıyla birlikte kıyıların, limanların, çeşitli tesislerin, denizlere sosyal, kültürel ve ekonomik olarak bağımlı olan insanların ve devletlerin denizden gelen veya deniz yoluyla olan hem klasik hemde modern tehditler tarafından zarar görmemesi veya yok edilmemesi durumu olarak tanımlanabilir.

Bueger 2015’te yayınlanan ve çok sayıda atıf alan çalışmasında, deniz güvenliği matrisini sunmuştur (Şekil 3.2.). Matriste deniz güvenliği çerçevesinde değerlendirilen tehditlerin farklı unsurlar bağlamında incelendiği görülmektedir. Buna göre uyuşturucu madde kaçakçılığını da kapsayan kaçakçılık suçunun deniz güvenliği matrisi içerisinde yer bulan bir tehdit olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 3.2 Deniz Güvenliği Matrisi (Bueger, 2015, s.5)

Okyanuslar ve Deniz Hukukuna İlişkin BM Genel Sekreterliği tarafından yayınlanan 10 Mart 2008 tarihli raporda ise deniz güvenliğine yönelik başlıca tehditler şu şekilde sıralanmıştır:

- 1) Deniz Haydutluğu ve Gemilere Yönelik Silahlı Soygun Eylemleri
- 2) Gemiciliğe Açık Denizlerdeki Tesislere ve Diğer Denizcilik Menfaatlerine Yönelik Terörist Eylemler
- 3) Silah ve Kitle İmha Silahlarının Yasadışı Trafığı
- 4) Narkotik ve Psikotrop Madde Kaçakçılığı
- 5) Deniz Yoluyla Gerçekleştirilen İnsan/Göçmen Kaçakçılığı
- 6) Yasadışı, Kayıtdışı ve Düzenlenmemiş Balıkçılık
- 7) Deniz Çevresine Verilen Kasti ve Yasa Dışı Zararlar. (UN General Assembly, 2008, 18-33).

Günümüzde bu suçların dünya ticareti ve devletlerin güvenliği üzerinde önemli etkileri mevcuttur ve söz konusu suçların karmaşık ve çok boyutlu yapısı, bunlarla mücadelede devletlerin tek başlarına hareket ederek olumlu sonuçlar almasını imkânsız kılmaktadır (Canca, 2015, s.316).

Otto (2020), deniz alanına yönelik bu tehditlerin sınır aşan yapısı ve aynı zamanda bir noktada karayla kesişen özelliği nedeniyle, deniz güvenliğinin sadece sahil devletlerin ya

da uluslararası toplumun değil, denize kıyısı olmayan devletlerin de sorunu olduğuna dikkat çekmiştir. (s.8)

Her ne kadar, deniz güvenliği kavramının herkes tarafından kabul edilmiş bir tanımı bulunmasa da literatürde yer alan ve farklı uzmanlık kuruluşlarınca yapılan tanımlarda genel olarak denizlerdeki düzeni bozan tehditlere dikkat çekilmektedir. Buna göre, sınır aşan bir suç olan deniz yoluyla uyuşturucu madde kaçakçılığı da, bir deniz güvenliği tehdidi olarak üzerinde çalışılan konular arasında yer almaktadır.

Deniz yoluyla uyuşturucu madde kaçakçılığı deniz güvenliğine karşı ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Dünyada ele geçirilen toplam uyuşturucu madde miktarının yaklaşık olarak %70'i deniz yoluyla taşındığı sırada veya taşındıktan sonra ele geçirildiği bildirilmiştir (Parisis, 2015, s.23).

3.1.2. Deniz Yoluyla Uyuşturucu Madde Kaçakçılığında Kullanılan Yöntemler

Uyuşturucu maddeler taşınmaya uygun hale getirildikten sonra, yetiştirildiği veya üretildiği kaynak bölgeden karasuları ve açık deniz üzerinden geçerek, uyuşturucunun tüketiciye dağıtıldığı varış noktasına ulaştırılmaktadır. Tüm bu gizli ve yasadışı eylemler karmaşık sınır aşan suç örgütleri tarafından yapılmaktadır (Davenport, 2020, s.4).

Sınır aşan suç örgütleri tarafından yapılan, milyarlarca doların söz konusu olduğu uyuşturucu madde kaçakçılığından elde edilen gelirin bir kısmı da terör örgütlerine gitmektedir. Öyledir ki IŞİD (Irak Şam İslam Devleti) gibi bazı terörist gruplar yıllar içerisinde yasa dışı uyuşturucu ticaret ağına yön veren önemli aktörler haline gelmişlerdir (Chandra, 2020, s.69).

Ayrıca dünyanın farklı yerlerinde uyuşturucu kaçakçılığına karıştığı bilinen birçok terörist ve gerilla grubu bulunmaktadır. Bu gruplardan biri olan dünyanın önde gelen uyuşturucu kaçakçılığı terör örgütü olarak kabul edilen Kolombiyalı FARC (Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri), işbirliği yaptığı diğer suç örgütleriyle dünya çapında gelişmiş bir lojistik altyapı ve tedarik ağı kurarak deniz yoluyla uyuşturucu madde kaçakçılığında en çok dikkat çeken gerilla grup olmuştur. Faaliyetlerini gerçekleştirmek için son teknolojiyi kullanan FARC aynı zamanda uyuşturucu suçlarından elde ettikleri gelirlerle yabancı teknik uzmanlarla çalışmaktadır. Bununla birlikte, Hizbullah gibi Orta Doğulu terörist gruplar ve

uyuşturucu kaçakçıları, hatta IRA (İrlanda Cumhuriyet Ordusu) gibi Avrupalı gruplar ile yakın bağlantılar bulunmaktadır (Sinai, 2004, s.52-53).

Uyuşturucu madde kaçakçılığı yapan grup ve suç örgütlerinin kaçakçılık sürecinde aldıkları en kritik karar yasadışı ürünlerini belirlenen hedefe nasıl taşıyacaklarıdır. Elde edecekleri yüksek gelir ürünlerinin belirlenen hedefe zamanında, hasarsız ve doğru miktarda ulaştırılmasına bağlıdır. Etkili bir taşıma sistemi yasal olsun veya olmasın en kârlı işletmelerin çoğunu nitelikli yapan şeydir. Deniz ortamlarında uyuşturucu kaçakçıları yelkenliler, balıkçı gemileri, ticaret gemileri, go-fast adı verilen motorlu tekneler ve denizaltılar kullanarak ürünlerini istedikleri hedefe ulaştırmaya çalışırlar (Sanchez, Rivera-Paez ve Afanador, 2020, s.50).

Deniz yoluyla taşınan uyuşturucu maddelerin büyük kısmı yasal olarak işletilen ve normal ticaret yollarından geçen ticari kargo ve konteyner gemileri tarafından gizlice taşınmaktadır. Bu nedenle deniz kaçakçılığı rotaları, ticari nedenlerle nakliye ticaret rotaları veya liman operasyonları değiştiğinde değişmektedir. Ayrıca kaçakçılık rotaları yeni uyuşturucu pazarlarının oluşması, mevcut pazarların büyümesi ve hukuki yaptırımlardaki değişikliğe göre de şekil almaktadır (McNicholas ve Draughon, 2016, s.211).

Çoğu uluslararası konteyner taşıma trafiği belirli ölçüde taramadan geçse de, ticaret akışında yer alan az sayıda konteyner gerçekten denetlenmektedir. Bu yüzden silah veya uyuşturucu madde gibi yasadışı ürünleri taşımak için kaçakçılar genellikle uluslararası gemi trafiğine güvenerek ürünlerini yasal ticaret arasında gizlemektedir (Kraska ve Pedrozo, 2013, s.359).

Konteyner gemilerinde genellikle uyuşturucu maddeler gemi mürettebatının haberi olmadan taşınan kargoların arasında gizlenmektedir. Bu gemiler denizde yakıt ikmal ve tedarik gibi konularda balıkçı gemilerinden yardım almaktadır (UN General Assembly, 2008, s.25).

Balıkçı gemileri, kokain kaçakçılığına en çok karışan deniz araçları olmasa da kimi zaman büyük miktarlarda kokain taşıdıkları bilinmektedir. Ayrıca ATS, kenevir ve eroin de balıkçı gemileri tarafından taşınmaktadır. Balıkçı gemilerinin boyutu ve yapısı, büyük miktarlarda uyuşturucu taşıyacak şekilde değiştirilebilir olması ve donatılması bakımından ekonomik bir deniz aracı haline getirmiştir. Ticari gemilerin aksine, balıkçı gemilerinin Otomatik Tanımlama Sistemi (AIS) taşınması gerekmemektedir ve Gemi İzleme Sistemleri

(VMS) ile gerçekleşen uydu takibi, yalnızca bazı bayrak devletleri (genellikle sınırlı sayıda gemide) tarafından istenir ve bilgi bayrak devleti tarafından saklanır. Bu bilgi diğer devletler tarafından kolayca erişilebilir değildir. Balıkçı gemileri bu nedenle denizde gözetlemekten kaçınabilir ve denizde aktarma işlemlerini ticari bir gemiden daha az tespit korkusu ile gerçekleştirebilir (De Coning, 2011, s.92-93).

Balıkçı gemileri uyuşturucu kaçakçıları tarafından Güney Amerika'dan ABD'ye eroin ve kokain taşımak için sıkça kullanılmaktadır. Kolombiyalı uyuşturucu kaçakçıları ayrıca kokain başta olmak üzere yasadışı uyuşturucu maddeleri Güney Amerika'dan Batı Afrika'ya taşımak için de balıkçı teknelerini kullanmaktadır. Ana gemi (*Mothership*) olarak isimlendirilen büyük balıkçı gemileri yükünü kıyıda uzakta daha küçük balıkçı gemilerine dağıtmaktadır. Bu gemilerde Afrika'ya ya da Avrupa'ya doğru yola çıkmaktadır. Meksika'dan çıkan özellikle büyük boyutta olan marihuana balyalarının taşınmasında da büyük balıkçı gemileri kullanılmaktadır. Meksikalı kaçakçılar bu gemileri ticari limanlardan gelen uyuşturucu maddeleri taşımak veya taşıdıkları uyuşturucu maddeleri ticari limanlara götürmek ve go-fast botları için mobil tedarik istasyonu sağlamak için kullanılırlar (Phillips ve Kuhns, 2018, s.10).

Go-fast olarak isimlendirilen botlar radarla tespiti zor, küçük ve güçlü bir motorla hareket ettirilen deniz araçlarıdır. Yaklaşık olarak 1 tona yakın uyuşturucu taşıma kapasitesine sahip yaygın bir uyuşturucu kaçırma yöntemidir (Harney, 2017, s.56).

Go-fast botları Güney Amerika'dan kokain taşımak ve dağıtım yapmak için bölgedeki uyuşturucu kaçakçıları ve terör örgütleri tarafından yıllardır yaygın olarak kullanılmaktadır. Bir dönem oldukça etkili olan bu deniz araçları bölgedeki izleme ve kolluk faaliyetlerinin arttırılmasıyla kontrol altına alınsa da hala yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir.

Denizde uyuşturucu kaçakçılığı için kullanılan yöntemlere karşı alınan tedbirler ve yapılan düzenlemeler doğrultusunda uyuşturucu kaçakçıları narko-denizaltı yöntemi geliştirmişlerdir. Farklı çeşitlerde ve boyutlarda olan narko-denizaltılar Kolombiyalı uyuşturucu kaçakçılığı grupları tarafından 1993'den beri kullanılmaktadır. Narko-denizaltılar uyuşturucu kaçırma için kullanılan birçok yöntemin avantajlarını üzerinde toplamaktadır. Tıpkı go-fats botları gibi düşük profilli oldukları için tespit edilmesi oldukça zor ve tıpkı balıkçı tekneleri gibi büyük miktarda yük taşıma kapasitesine sahiptirler. Boyutları 14 ila 24 metre arasında değişen, 4 kişilik mürettebata sahip ve 20 tona kadar kokain taşıyabilen narko-

denizaltılar oldukça etkili deniz yoluyla uyuşturucu kaçırma yöntemidir (Sanchez vd., 2019, s.51).

Çizelge 3.1. Uyuşturucu Madde Kaçakçılığında Kullanılan Yöntemlerinin Derecelendirilmesi (1= en iyi, 10= en kötü) (Harney, 2017, s.90)

Uyuşturucu Kaçakçılığı Yöntemleri									
Tünel	Narko-Denizaltı	Go-fast Botu	Tır	Araba	Ultra Hafif Havaaracı	Drone	Konteynır Gemisi	Şahsi Jet	Uyuşturucu Kuryesi
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Çizelge 3.1’de 2017’de yapılan bir çalışmadan elde edilen sonuçlar görülmektedir. (Harney, 2017, s.90). Çizelgeye göre ABD’ye yapılan uyuşturucu kaçakçılığında en etkili 3 yöntem arasında deniz yoluyla uyuşturucu kaçırma için kullanılan narko-denizaltılar ve go-fast botları bulunmaktadır. Ayrıca araştırmacının ulaştığı sonuca göre konteynır gemileri 8’inci sırada olmak suretiyle en iyi 10 yöntem arasında anılmıştır. Ancak bu çizelge ABD’ye yönelik kaçakçılığa ve uyuşturucu madde olarak kokain ağırlıklı olarak değerlendirme yaptığından dolayı belirli sınırlar altında ulaşılan sonuçlara göre oluşturulmuştur. Küresel olarak tüm uyuşturucu pazarları ve uyuşturucu maddeler açısından genellenebilir olmasa da çizelge, deniz yoluyla uyuşturucu kaçakçılığında kullanılan yöntemlerin etkililiğinin anlaşılması bakımından önemlidir.

3.2. Uluslararası Deniz Hukukuna Göre Deniz Alanları; Açık Denizlerin Kapsamı

Uluslararası Deniz Hukuku, devletlerin denizde hem müstakil hem de müşterek olarak yargı yetkisini ne ölçüde kullanabileceklerini belirlemek için gerekli olan uluslararası hukuk dalıdır. Uluslararası Deniz hukuku, çeşitli deniz bölgelerinin hukuki statüsünü ve devletlerin buralardaki egemenliğini veya egemenlik haklarını ne ölçüde kullanabileceklerini belirler (Aragno, 2018, s.4).

Uluslararası deniz hukuku, uluslararası kamu hukukunun en eski dallarından biridir. Başlangıçta deniz hukuku, örf ve âdet hukuku kurallarından oluşmaktadır. Daha sonra bu kurallar aşamalı olarak yazılı hale getirilerek kanunlaştırılmıştır. 1982 yılında Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesini (BMDHS) başarıyla kabul eden Üçüncü Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Konferansı, deniz hukukunun kanunlaştırılması bakımından özel bir öneme sahiptir (Tanaka, 2012, s.3).

Uluslararası Deniz Hukukunun kaynağı örf ve adet hukuku, 1958 tarihli Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmeleri (Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi, Kıta Sahanlığı Sözleşmesi, Açık Deniz Sözleşmesi ve Balıkçılık ve Açık Denizin Canlı Kaynaklarının Korunması Hakkında Sözleşme) ve 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesine dayanmaktadır (Aune, 1990a, s.375).

3.2.1. 1958 tarihli Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmeleri

24 Şubat 1958'de Cenevre'de 86 devletin katılımıyla gerçekleşen konferansta 4 farklı sözleşme ve ihtilafların çözümüyle ilişkili isteğe bağlı bir protokol kabul edilmiştir. Bunlar:

- Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi
- Açık Deniz Sözleşmesi
- Kıta Sahanlığı Sözleşmesi
- Balıkçılık ve Açık Denizin Canlı Kaynaklarının Korunması Hakkında Sözleşmedir.

Sözleşme deniz alanlarını iç sular, karasuları ve açık denizler olmak üzere 3 temel bölgeye ayırmaktadır. Sözleşmeye göre iç sular ve karasuları kıyı devletinin egemenliğine tabi alanlar, açık denizler ise bir devletin karasularına ya da iç sularına dâhil olmayan tüm deniz alanlarıdır. Ancak sözleşmede karasularının maksimum sınırı gibi bazı önemli konular çözümsüz bırakılmıştır (Tanaka, 2012, s.22-23).

Deniz hukukunun yazılı hale getirilmesi bakımından oldukça önemli olan bu sözleşmeler sayesinde açık denizler ve karasuları gibi bazı deniz alanlarının hukuki durumunun bugünkü halini alması için adımlar atılmıştır.

3.2.2. 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS)

Montego Körfezi Konvansiyonu (*Montego Bay Convention*) olarak da bilinen Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS), 1973-1982 yılları arasında Deniz Hukukunu tanımlamak için yapılan üç konferansın sonucusudur. 16 Kasım 1994 tarihinde 157 devlet tarafından imzalanarak yürürlüğe girmiştir. Genel olarak deniz alanları ve denizde bulunan kaynaklar üzerinde devletlerin hak ve sorumluluklarının neler olduğunu gösteren temel taslak olarak kabul edilmektedir (Manfredi, 2018, s.6).

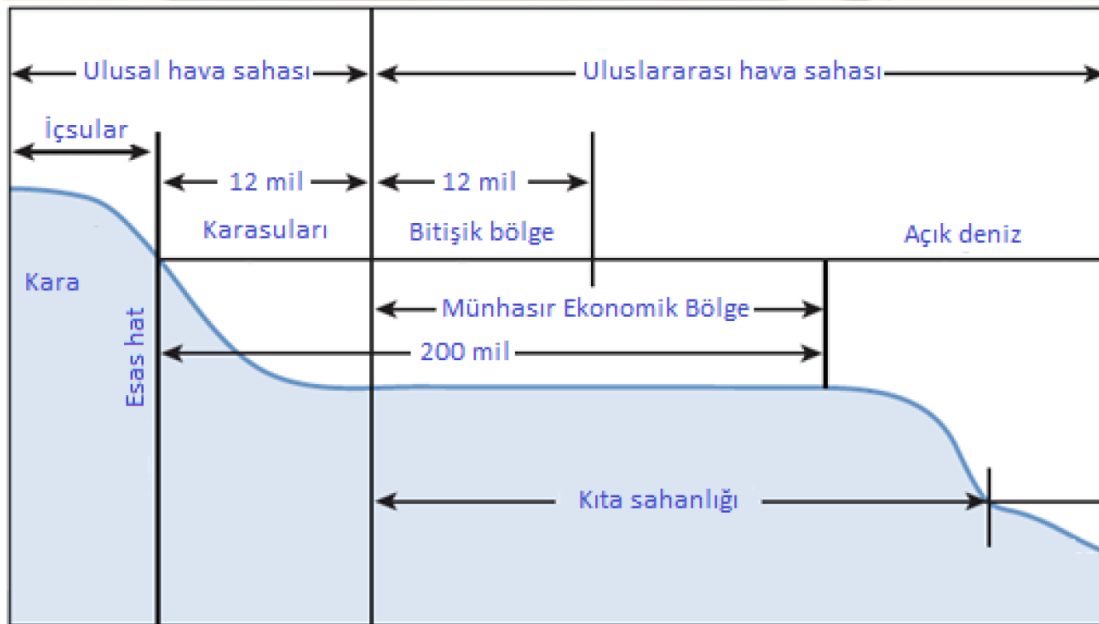
Bu sözleşme ile deniz hukuku kapsamında yeni kavram ve kurallar getirilmiş, ortaya çıkan teknolojik ve ekonomik yeniliklerin takip edilmesi ve problemlerin çözülmesi amaçlanmıştır. 1958 tarihli Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmelerindeki eksikleri ve hukuki boşlukları gideren 1982 Sözleşmesi deniz hukukuyla ilgili konuları en detaylı şekilde ele alan ve düzenleyen sözleşmedir (Kuran, 2014, s.3).

Deniz için geçerli olan temel uluslararası belge olan BMDHS, kaçakçılık ve diğer sınır aşan suçlar gibi cezai konuları ele almak için oluşturulmamış olsa da, denizde cezai konularda yargı yetkisinin kullanılması noktasında temel sağlamaktadır (Bruwer, 2020, s.57).

Sözleşmenin önemli unsurlarından biri, yargı yetkisinin kullanılması amacıyla denizlerin çeşitli bölgelere bölünmesidir. Deniz alanlarının tanımı ve buralardaki yargı yetkisinin tahsisi, sözleşmenin önemli temalarıdır.

3.2.3. Uluslararası Deniz Hukukuna Göre Deniz Yetki Alanları

Uluslararası Deniz Hukuku'na göre denizler farklı yetki alanlarına ayrılmıştır. Şekil 3.3'te ülkelerin denizde belirleyebilecekleri yetki alanları verilmiştir.

Şekil 3.3. Ülkelerin Denizde Belirleyebilecekleri Yetki Alanları (Balık, 2018, s.87)

Deniz alanları, genel olarak denizdeki kanunların uygulanması ve özel olarak da denizde uyuşturucu kaçakçılığı gibi konular için belirleyicidir. Denizlerdeki uyuşturucu yasağı da

dâhil olmak üzere, denizdeki kanunların uygulanması için, deniz alanları üç yargı bölgesi kategorisine ayrılabilir:

- Bir kıyı devletinin egemenliği altındaki deniz alanları,
- Bir kıyı devletinin bazı yargı yetkilerinin olduğu deniz alanları ve
- Bir kıyı devletinin yargı yetkisinin dışındaki deniz alanları (Van Der Kruit, 2007, s.53).

3.2.3.1. Bir Kıyı Devletinin Egemenliği Altındaki Deniz Alanları

İç sular, karasuları, uluslararası boğazlar ve takımda suları, kıyı devletinin egemenliği altındaki deniz alanlarıdır. Birçok nedenden dolayı deniz ortamının kullanılması, bu alanlar arasında seyrüsefer özgürlüğünü zorunlu kılmaktadır. Sonuç olarak, bir devletin egemenliği altındaki deniz alanları, kıyı devleti topraklarının bir parçası olmakla birlikte deniz ulaşımının sağlanması için gereken ana yollardır (Tanaka, 2012, s.76).

3.2.3.1.1. İç Sular

1958 Cenevre K.B.B.S'nin 5'inci maddesinde ve 1982 BMDHS'nin 8'inci maddesinde tanımlanmıştır. Bu tanıma göre İç sular, karasularının ölçülmeye başladığı esas hattın kara tarafında kalan deniz alanlarıdır. Kuran (2014) iç suları, karasularının iç sınırı ile kara ülkesi arasında kalan deniz kesimi olarak tanımlamıştır.

İç sular, bir kıyı devletinin deniz topraklarının bir parçasıdır. Üçüncü devletlerin bu sularda genel hakları yoktur. Bu sularda işlenen herhangi bir suç ilke olarak kıyı devletinin ulusal hukukuna tabidir (Van Der Kruit, 2007, s.63).

Hiçbir devlet, tehlike durumları veya ikili veya çok taraflı bir antlaşmada öngörüldüğü durumlar dışında, yabancı gemilerin iç sularına ve özellikle limanlarına girmesine izin verme yükümlülüğü altında değildir (Papastavridis, 2014, s.6).

3.2.3.1.2. Kara Suları

Kara suları, kıyı devletinin egemenliği altında, taban hatlarından itibaren ölçüldüğünde en fazla 12 deniz miline uzanacak şekilde belirlenen bir deniz alanıdır. Bir devletin karasularının olduğu yerde, karasularının altında bulunan deniz tabanı, toprağın altı ve üzerinde bulunan hava sahası da devletin egemenliğine tabidir. Karasularının karaya dönük sınırı esas hattır ve bu sınırdan itibaren karasuları belirlenir (Tanaka, 2012, s.83).

Bu denizalanı genellikle bir devletin karasuları ve hava sahası olarak bilinir. Bir devlet, bazı istisnalar dışında bu bölgede kendi iç hukuklarını uygulayabilir ve kendi gemileri ve uçakları ile diğer devletlerin gemileri ve uçakları üzerinde denetim uygulayabilir. Bu sayede devletler kendi topraklarına yakın alanlarda gerçekleşen faaliyetleri koruma, düzenleme ve kontrol etme yetkisine sahip olur (Kramek, 2000, s.125-126).

Karasularının kıyı devletinin egemenliği altında olması nedeniyle, kıyı devletinin karasularından geçen yabancı gemiler üzerinde cezai yargı yetkisi vardır. BMDHS'nin 27'nci maddesine göre kıyı devletinin cezai yargı yetkisini karasularından geçen yabancı bir gemide kullanmasını gerektiren durumlar aşağıdaki gibidir:

- Meydana gelen suçun sonuçları sahildar devlete uzanıyorsa;
- Suç ülkenin barışını veya karasularında düzeni bozacak nitelikte ise;
- Yerel makamların yardımı, gemi kaptanı veya geminin bayrağını taşıdığı devletin bir diplomasi ajanı veya konsolosluk memuru tarafından talep edilmiş ise;
- Bu tedbirler uyuşturucu veya psikoaktif maddelerin gayri meşru trafiğinin önlenmesi için gerekli ise (BMDHS m.27).

Kıyı devletinin karasuları üzerindeki egemenliğine rağmen, yabancı gemiler kıyı devletinin karasularından zararsız geçiş hakkına sahiptir (BMDHS 17'nci madde). Ancak belirtilen zararsız geçiş hakkının sözleşmeye uygun şekilde gerçekleşmesi gerekmektedir.

Zararsız geçiş hakkı, bir kıyı devletinin kendi karasularındaki yargı yetkisinin kullanımına ilişkin bir sınırlamadır. Bu hak savaş gemileri ve diğer devlet gemileri dâhil tüm gemiler için geçerlidir. Zararsız geçiş hakkı, kıyı devletinin kendi karasularındaki çıkarları ile uluslararası deniz ticareti ve seyrüseferini kolaylaştırma ihtiyacı arasında bir değiş tokuşu temsil etmektedir. Bir gemi bir kıyı devletinin karasuları boyunca hızlı ve kesintisiz şekilde zararsız geçişini tamamlamalıdır. (UNODC, 2019b, s.30)

3.2.3.2. Bir Kıyı Devletinin Bazı Yargı Yetkilerinin Olduğu Deniz Alanları

3.2.3.2.1. Bitişik Bölge

Bitişik bölge karasularına bitişik olan deniz alanlarıdır. Esas hatlardan itibaren en fazla 24 deniz miline kadar genişletilebilmektedir. Sözleşmeye göre kıyı devletleri bitişik bölgede bazı konularla ilgili yetkilerini kullanabilmektedir. BMDHS'nin 33'üncü maddesine göre, kıyı

devleti gümrük, maliye, göç ve sağlık konularındaki kanun ve düzenlemelerin kendi topraklarında ve karasularında ihlal edilmesini önlemek ve kendi topraklarında ve karasularında işlenen yukarıdaki konular ile ilgili kanun ve düzenlemelerle ilgili ihlallerin cezalandırılması için gerekli kontrolü gerçekleştirebilir (Aragno, 2018, s.4).

Kıyı devletinin sahip olduğu, suç işleyen gemiyi bitişik bölgede yakalayıp cezalandırma yetkisini kullanabilmesi için suçun kıyı devletinin topraklarında veya kıyı devletinin egemenliğinde olan deniz alanlarında gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Böyle bir durum söz konusu olduğunda ilgili gemiyle ilgili işlemler açık deniz bölgesinde dahi uygulanabilmektedir. Fakat kıyı devletinin gümrük, maliye, göç ve sağlık konularındaki kanun ve düzenlemelerinin ihlal edilmesini önlemek için bitişik bölgede yapılacak olan kontrolün nasıl gerçekleştirileceği konusunda kesin bir netlik söz konusu değildir (Kuran, 2014, s.217-218).

3.2.3.2.2. *Münhasır Ekonomik Bölge*

Münhasır Ekonomik Bölge (MEB), karasularının ötesinde yer alan deniz alanıdır ve esas hatlardan 200 deniz miline kadar uzanır. Bu deniz alanı üzerinde kıyı devleti, deniz kaynaklarının araştırılması ve kullanılmasıyla ilgili egemen haklara sahiptir. Devletin tam egemenliğe sahip olduğu karasularından farklı olarak, münhasır ekonomik bölgede, kıyı devleti yalnızca deniz yüzeyinin altını kapsayan “egemenlik hakkına” sahiptir. Kıyı devletleri bu alanı yapay adaların, tesislerin, yapıların, bilimsel araştırmaların kurulması ve kullanılması ve ayrıca su ve rüzgârdan enerji üretimi gibi faaliyetler için kullanma hakkına sahiptir. Bunun dışında kıyı devleti bu bölgede deniz çevresinin düzenlenmesi ve canlılarının korunmasından da sorumludur (Aragno, 2018, s.4-5).

MEB kavramı ilk olarak 1945 yılında ABD başkanı Truman’ın bildirisinde ortaya çıkmıştır. Bildiride ABD’nin kara sularının ötesindeki deniz alanlarında bulunan kaynakların üzerinde yetkileri olduğu ve bu yetkinin açık denizlerin serbestisi ilkesini ihlal etmeyeceği ifade edilmiştir. ABD’den sonra birçok devlet tek ve çok taraflı bildirimler ile MEB ilanında bulunmuştur. İlk olarak 1947’de Şili ve Peru, daha sonra diğer devletler münhasır haklar veren bu deniz alanlarını oluşturmaya başlamıştır (Arıdemir, 2018, s.790).

1982 BMDHS’ye göre MEB’de kıyı devletinin hakları dışında açık denizlerin serbestisi ilkesi ile örtüşen üçüncü devletlerin hakları ve yükümlülükleri de söz konusudur. Tüm üçüncü devletler kıyı devletinin uluslararası deniz hukukuna uygun kanun ve düzenlemelerine uygun

olarak seyrüsefer ve uçuş serbestliği, deniz altına kablo ve boru döşeme gibi haklara sahiptir (Kuran, 2014, s.254) .

Karasuları kıyı devletinin egemenlik alanını oluştururken, açık deniz rejiminin bir istisnası olarak değerlendirilen Kıta sahanlığı ve MEB, uluslararası sular olarak değerlendirilmektedir. Bu iki kavram arasındaki fark uluslararası yargı kararları ve sözleşmelerde açık bir şekilde anlatılmaksızın birbirinin yerine kullanılan terimler olarak karşımıza çıkmaktadır (Açıkgönül, 2012, s.215-216).

3.2.3.3. Bir Kıyı Devletinin Yetki Alanı Dışındaki Deniz Alanları

3.2.3.3.1. Açık Denizler

İspanya ve Portekiz tarafından ilan edilen 1493 ve 1506 Papalık Fermanları (*Papal Bulls*) ile dünyadaki deniz alanlarının iki devlet arasında bölünmesi sonucu oluşan kapalı deniz kavramı 18. yüzyılda terkedilmiştir. Ortaya çıkan açık deniz kavramı ve bu kavramın doğal sonucu olan açık denizlerin serbestisi ilkesi benimsenmiştir (Shaw, 2018, s.433).

Bir devletin deniz ülkesini oluşturan iç sular ve karasuları o devletin egemenlik yetkisi altındadır. Belirtilen alanların ötesinde kalan deniz alanlarını açık deniz olarak değerlendirirsek eğer açık denizleri ikiye ayırmamız gerekmektedir. Bunlardan ilki bir kıyı devletinin bazı yetkilere sahip olduğu açık denizlerdir. Bir kıyı devletinin karasularının ilerisinde olan MEB ve Bitişik bölge bu tanımdaki bölgeleri oluşturmaktadır. Diğer ise tüm devletlerin eşit haklara sahip olduğu ve tam bir serbestinin olduğu açık denizlerdir (Öztürk, 2016, s.117).

1958 Cenevre'de düzenlenen Açık Denizler Sözleşmesi uyarınca, açık denizler, bir devletin karasularına veya iç sularına dâhil olmayan tüm deniz alanlarıdır (Cenevre Açık Deniz Sözleşmesi 1'inci madde). Ancak bu tanım, açık denizleri veya uluslararası suları MEB, karasuları, iç sular ve takımda suları dışındaki deniz bölgesi olarak tanımlayan Deniz Hukuku Sözleşmesi uyarınca 1982 yılında değiştirilmiştir (Aragno, 2018, s.5).

Çizelge 3.2. Deniz Alanlarının Genişliği (Jayan, 2013, s.112)

Dünyanın okyanuslarla kaplı alanı	Yaklaşık 335 milyon km ²
Açık denizler	200.4 milyon km ²
Karasuları	22.4 milyon km ²
Bitişik bölge	6.6 milyon km ²
Münhasır ekonomik bölge	101.9 milyon km ²
200 mil ötesindeki kıta sahanlığı hariç ulusal yetki altındaki deniz alanların toplamı	131 milyon km ²

Çizelge 3.2’de deniz alanlarının kapladığı genişlik verilmiştir. Denizler dünyanın 4’te 3’ünü oluşturmaktadır. Bu yaklaşık olarak 335 milyon km²’dir. 1982 BMDHS’de yapılan tanıma göre diğer deniz alanları dışında olan açık denizler 200.4 milyon km²’lik kapladığı geniş alan ile dünya üzerindeki toplam denizlerin yaklaşık 3’te 2’sini oluşturmaktadır.

Açık denizler hiçbir devletin egemenliğine tabi kılınmayan “*res communis*” statüde bir deniz alanıdır. Bu doğrultuda açık denizlerden, denize kıyısı olsun veya olmasın tüm devletler yararlanma hakkına sahiptir (Okur, 2011, s.146).

BMDHS’nin 87’nci maddesinde denize kıyısı olsun ya da olmasın tüm devletlerin yararlanabileceği serbestiler şu şekilde açıklanmıştır:

- Seyrüsefer serbestisi.
- Açık deniz üzerinden uçuş serbestisi.
- Denizaltı kabloları ve petrol boruları döşeme serbestisi.
- Suni adalar ve uluslararası hukukun izin verdiği diğer tesisleri inşa etme serbestisi.
- Balık avlanma serbestisi.
- Bilimsel araştırma yapma serbestisi.

Bu serbestiler bütün devletler tarafından, diğer devletlerin açık denizlerin serbestliğini kullanmalarındaki çıkarları ve bölgede yürütülen faaliyetlere ilişkin olarak işbu sözleşme ile tanınmış olan haklar, gerektiği şekilde göz önünde bulundurularak, kullanılacaktır (BMDHS 87’nci madde).

3.3. Açık Denizlere İlişkin Kurallar ve Açık Denizlerde Devletlerin Yetkileri

3.3.1. Bayrak Yasası

Açık denizlerin serbestliği ilkesi, uluslararası hukukun genel ve köklü bir ilkesidir. Hem barış zamanında hem de silahlı çatışmalarda geçerlidir. Açık denizlerdeki serbestilerden biri seyrüsefer serbestisidir. Bu bölgede geçerli olan seyrüsefer serbestisi ve devletlerin eşitliği, bayrak devleti yargı yetkisinin münhasırlığına yol açmaktadır. Dolayısıyla açık denizlerdeki gemiler, yalnızca bayrağını taşıdıkları devletin münhasır yargı yetkisine tabidir (Syrigos, 2006, s.151).

Bir gemiye kendi bayrağı altında seyir hakkı tanıyan devlete bayrak devleti denilmektedir. Bir bayrak devleti açık denizlerde bayrağını taşıyan gemiler üzerinde yasama ve yargı yetkisini kullanmak için münhasır hakka sahiptir (Churchill ve Lowe, 1988, s.168).

Uluslararası teamül hukukunun bir ilkesi olarak kabul edilen seyrüsefer serbestisi, denize kıyısı olsun veya olmasın herhangi bir devletin bayrağını taşıyan her gemiye açık denizlerde seyir hakkı vermiştir. Hiçbir devlet başka bir devlete ait bir geminin seyir hakkını engelleyemez ve yargı yetkisini dayatamaz (García-Llave vd., 2015, s.78).

Açık denizler her ne kadar hiçbir devletin egemenliği altında olmasa da, bu deniz alanında ortaya çıkan ihlaller ve hukuk dışı durumların önlenmesi veya cezalandırılabilmesi için devletler bir takım yetki ve sorumluluklara sahip olmalıdır. Aksi takdirde bu deniz alanlarında yönetsel ve yargısal anlamda boşluk oluşacaktır. Bu sebepten bayrak yasası, devletlere açık denizlerde kendi bayrağı altında seyrüsefer yapan gemilere karşı çeşitli yetkiler tahsis etmiştir (Seymen, 2010, s.44).

Açık deniz alanlarında bir devletin uyruğuna tabi gemilerde meydana gelen her türlü hadise o devletin içerisinde yaşanmış gibi dikkate alınarak, ilgili devletin yasalarına göre değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu suretle, oluşabilecek birkaç kural dışı durum dışında açık denizde bulunan bir gemi üzerinde cezai, idari ve hukuki davaların oluşmasına sebep olacak eylem ve işlemin ortaya çıkmasında yetki, gemiye uyruğunu veren bayrak devletinin tekelindedir. Aynı şekilde bayrak devleti geminin kaptanı ve mürettebatı üzerinde de yetki sahibidir (Pazarcı, 1989, s.341).

3.3.2. Uyruksuz Gemiler

Uyruksuz bir gemi veya tabiiyeti olmayan bir gemi, bayrak devleti olmayan bir gemidir. BMDHS'nin 91'inci ve 92'nci maddeleri ve daha öncesinde 1958 Açık Denizler Sözleşmesinde yer alan 6'ncı ve 7'nci maddeler özellikle, uyruksuz gemilerin doğrudan açık bir tanımını içermemektedir. Ancak ilgili maddeler bir geminin uyruksuz olarak kabul edilmesi için gereken bazı durumların ana hatlarını çizmektedir (Erdal, 2016, s.5).

Bir geminin sadece bir devletin bayrağı altında seyir hakkı vardır. Bayraksız bir gemi uyruksuz bir gemi olarak değerlendirilmektedir. Aynı şekilde birden fazla devletin bayrağı altında seyreden ve duruma göre bayrak değiştiren bir gemi de uyruksuz bir gemi ile aynı muameleye tabi tutulabilir (Öztürk, 2016, s.120).

İki veya daha fazla devletin bayrağına sahip olup, duruma göre bayrak değiştiren bir gemi, bayrağını bulundurduğu devletlerin uyrukluk hakkını herhangi bir diğer devlete karşı kullanamaz (1952 Cenevre Açık Deniz Sözleşmesi m.6/2; BMDHS m. 92/2). Bu hüküm bir geminin açık denizlerde bayrak kuralı doğrultusunda yapılacak olan kontrollerden sakınmak için birden fazla devletin bayağını duruma göre kullanılmasını engellemek amacıyla vardır. Uluslararası hukuka göre, uyruksuz gemiler ve uyruk sahibi gibi gösterilen gemiler hiçbir devletten himaye hakkı talep edemezler. Asgari düzenin sağlanması adına açık denizde seyreden bu gemilere karşı tüm devletler koruma tedbirlerine başvurabilmekte ve herhangi bir haktan yoksun oldukları için devletler bu gemiler üzerinde sahip oldukları yargı yetkisini kullanabilmektedir (Seymen, 2010, s.44).

Temel olarak açık denizlerde düzenin sağlanması gemilerin uyrukluğuna ve bayrak devletinin münhasır yetkisine dayanmaktadır. Açık denizlerde bayrak devleti hem kendi iç hukukunu hem de uluslararası hukuk kurallarını ve düzenlemelerini yürürlüğe koymaktadır. Bir geminin bayrağı olmadığı takdirde açık denizde geçerli hukuki sistem gereğince bahsedilen avantaj ve haklardan mahrum kalmaktadır (Shaw, 2018, s.434).

Bayrak kuralına karşı gelen uyruksuz gemiler ayrıca vatansız, bayraksız ve kayıtsız gemiler olarak da isimlendirilmektedir. Herhangi bir devlete kayıtlı olmamak dışında bir gemi farklı şekillerde de uyruksuz bir gemi haline gelebilmektedir. Örneğin bayrak devletinin kanunlarına karşı gelen veya öngörülen gerekliliklere uymayan bir gemi uyruğunu kaybetmek suretiyle uyruksuz bir gemiye dönüşebilmektedir (Bennett, 2012, s.439-440).

3.3.3. Bayrak Yasasının İstisnaları

Bayrak Devletinin yargı yetkisinin münhasırlığı mutlak değildir. Üçüncü devletlerin yasama veya yargı yetkisini veya her ikisini birden bayrak devleti ile paylaştığı çeşitli istisnai durumlar vardır (Churchill ve Lowe, 1988, s.169).

Açık denizlerde bir gemiye müdahalede etme yetkisi bayrak devletine aittir. Ancak istisna oluşturan bazı durumlar 1958 Cenevre Açık Deniz Sözleşmesi ve 1982 BMDHS Sözleşmesindeki ilgili maddelerde belirtilmiştir. Bu maddelere göre devletler bazı koşullarda kendi bayrağını taşımayan ticari gemilere müdahale etme yetkisine sahiptir. İzleme hakkı ve ziyaret etme hakkı bahsi geçen müdahalelerdir (Gök, 2017, s.287).

Bayrak yasasına istisna oluşturan bu durumların ortaya çıkmasının temel amacı açık denizlerde işlenen uluslararası suçların kontrol altına alınması ve gereken cezai işlemin uygulanmasıdır. Bu istisnai durumlar yalnızca ticari gemiler üzerinde kullanılabilir. Devletler istisna oluşturan durumlara karşı sahip oldukları denetleme ve cezai işlem yetkilerini uyruk ayırımı yapmaksızın kullanılmalıdır (Seymen, 2010, s.50).

3.3.3.1. Kesintisiz Takip Hakkı

Kesintisiz takip hakkı, bir kıyı devletinin yetki alanına giren deniz alanlarında o devletin kurallarını ihlal eden yabancı bir geminin, açık denizlere kaçarak cezai işlemde kurtulmasını engellemek amacıyla ortaya çıkan bir ilkedir. Bu kural aslında belirli koşullar altında, yabancı bir geminin kıyı devletine ait kanunları çiğnediğine yönelik şüphenin varlığı halinde, kıyı devletinin yabancı gemiyi takip etmek ve ele geçirmek amacıyla yetkilerini açık denize doğru genişletebileceği anlamına gelmektedir. Bu hak 19. yüzyıldan beri biçimlerde geliştirilmektedir (Shaw, 2018, s.439).

İzleme hakkının kullanılması için birkaç koşulun yerine getirilmesi gerekmektedir. Yapılan ihlallerin kıyı devletinin iç suları, karasuları veya takımda sularında gerçekleşmesi durumunda kıyı devletine ait görevli gemi izlemeyi, ihlali yapan yabancı geminin ilgili deniz alanlarında olduğu sırada başlatmalıdır. Kıyı devletinin bitişik bölge veya MEB’inde bulunan bir yabancı geminin izlenmesi ise, kıyı devletinin ilgili deniz alanlarına ait yasalarına karşı ihlaller olduğu takdirde gerçekleştirilir. Kıyı devletinin iç sularında ve karasularında ihlalde bulunan yabancı geminin izlenmenin kıyı devletine ait bitişik bölge ve MEB’inde başlaması doğru değildir. Fakat bir yabancı geminin kıyı devletine ait bir deniz alanındaki yasalara karşı

gelmesi durumunda izlenmeye başlanması, izlemeyi yapacak geminin de aynı deniz alanında bulunmasını gerektirmemektedir (Pazarcı, 1989, s.342).

“Kesintisiz takip hakkı, harp gemileri, askeri uçaklar veya devlet hizmetinde olduğu veya o amaçla yetkilendirildiği açıkça işaretlenmiş ve teşhis edilebilir diğer gemiler veya uçaklarca kullanılabilir” (Öztürk, 2016, s.125).

Kesintisiz takip hakkının kullanılması sonucunda yabancı bir devletin bayrağını taşıyan bir geminin açık denizde durdurulması, geminin kimliğinin tetkik edilmesi ve gerekirse kıyı devletine ait bir limana çekilerek yargı sürecinin başlatılması alelade bir durumdur. Fakat bazı yazarlara göre kuraldışı olarak ilgili geminin batırılmasının uygun bulunduğu görülmektedir. İzlenen gemiye yapılan bir müdahale durumunda bayrak devletinin ivedi olarak konuyla ilgili haberdar edilmesi gerekmektedir. Eğer izleme hakkı kuraldışı şekilde gerçekleşirse kıyı devletinin sebep olduğu tüm zararı karşılaması gerektiği kabul edilmektedir. (Pazarcı, 1989, s.343).

3.3.3.2. Ziyaret Hakkı

Bazı özel ve istisnai koşullar altında, bir devlet açık denizlerde başka bir devletin bayrağı altında seyreden bir gemiye yanaşma ve ziyaret hakkı kapsamında müdahalede bulunabilmektedir. Açık denizde bir gemiye yanaşmak oldukça basit bir eylemdir. Yanaşma bir geminin yolculuğunu en az engelleyen müdahaledir. Bir geminin kimliğini ve uyruğunu doğrulamak için yapılmaktadır. Günümüzde, savaş gemileri ticari gemilerin telsizle kimliklerinin belirlenmesini talep etmektedir. Yanaşma hakkı standart bir haktır ve açık denizlerde günlük bir uygulama oluşturur (Syrigos, 2006, s.154).

Deniz hukuku gemilerin uyrukluğuna dayanmaktadır. Bu sebeple herhangi bir savaş gemisinin açık denizde seyreden bir gemiye, sahip olduğu hak doğrultusunda geminin uyruğunu belirlemek maksatlı yanaşması uluslararası teamül hukukunun bilinen bir kuraldır. Fakat gemiye çıkma ve gemiyi ziyaret hakkı geminin uyruğunu belirlemek maksatlı yanaşma hakkı kapsamında değildir. Bu müdahaleler ancak sözleşmede belirtilen durumlar kapsamında ortaya çıkmaktadır (Shaw, 2018, s.436).

Ziyaret hakkı açık denizde seyrüsefer serbestisi kullanan gemilere kendi bayrağını taşıdığı devlet dışındaki devletlerin müdahale etmesine olanak sağlayan istisnai kurallardan bir tanesidir. Bu müdahale iki evrede gerçekleştirilmektedir. İlk evrede, bir savaş gemisi

herhangi bir devletin bayrağı altında seyreden bir geminin sözleşmede belirlenmiş suçlara karıştığına dair şüphe duyarsa, gemiye bir subay komutasında tekne göndererek geminin gerekli belgelerini ve bayrak çekme hakkını inceleyebilir. Yapılan kontrol sonucunda şüpheli durum devam ederse ikinci evreye geçilir ve bu kapsamda ilgili gemide daha detaylı bir inceleme yapılabilir. Ziyaret hakkını savaş gemileri dışında devlete ait resmi gemiler ve belirli yetkilendirme yapıldığı koşulda herhangi bir gemi veya uçak da kullanabilmektedir. Fakat ziyaret hakkı kapsamında müdahalede bulunan geminin, yaptığı eylemin sonuçlarının olabileceğini göz önünde bulundurarak dikkatli davranması gerekmektedir. Müdahale sonrası gemi de sözleşmede belirtilen suçların varlığı tespit edilmediği durumda, müdahaleyi yapan gemi ortaya çıkan kayıp ya da zarardan sorumludur (Okur, 2011, s.147-148).

BMDHS madde 110'da, müdahalenin herhangi bir sözleşme sayesinde tanınan haklardan kaynaklanması dışında ve açık denizde 96'ncı maddede öngörülen dokunulmazlık hakkına sahip olan gemiler dışında bir savaş gemisinin, yabancı bayrak altında seyreden bir ticari gemiye karşı ziyaret hakkının hangi koşullar dâhilinde kullanılacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda:

- Geminin deniz haydutluğu yaptığı;
- Geminin köle ticaretine karıştığı;
- Savaş gemisinin bayrağını taşıdığı devletin 109'uncu madde uyarınca yargılama yetkisine sahip olduğu bir durumda, geminin izinsiz yayına hizmet ettiği;
- Geminin tabiiyetsiz olduğu veya yabancı bir bayrak çekmiş olmasına veya bayrağını göstermekten kaçınmasına rağmen, geminin gerçekte savaş gemisiyle aynı tabiiyette olduğu durumlar ile ilgili ciddi şüpheler olduğunda bir savaş gemisi ve yetki sahibi gemiler ziyaret hakkını kullanabilmektedir (BMDHS m.110).

3.3.4. Devletlerarası Sözleşmeler ile Devletlerin Açık Denizlerde Paylaştığı Yetkiler

Uluslararası örf ve adet hukukunda bulunan konular dışında devletler aralarında imzaladıkları iki veya çok taraflı sözleşmeler veya yaptıkları *ad hoc* düzenlemeler ile birbirini açık denizde kendi bayrakları altında seyreden gemiler üzerinde bazı konular ile ilgili yetkilendirebilirler. Bu yetki paylaşımı ile devletler, normalde kendi bayraklarını taşıyan bir gemi dışında müdahale yetkisine sahip olmadıkları terörizm ve kitle imha silahları, yasa dışı göç, uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığı ve yasa dışı balıkçılıkla mücadele gibi

konularda sözleşmeye taraf olan diğer devletlere ait gemiler üzerinde müdahale yetkisi kazanabilmektedir (Okur, 2011, s.151).

3.4. Açık Denizlerde Uyuşturucu Madde Kaçakçılığının Önlenmesine İlişkin Hukuki Çerçeve

Deniz yoluyla uyuşturucu madde kaçakçılığı uzun yıllardır vuku bulurken, ancak son çeyrek yüzyılda uluslararası toplum bu tehdidin üstesinden gelmek için kurallar geliştirmiştir (Roach, 2004, s.45). Bu bağlamda özellikle devletlerin yargı yetkisinin bayrak yasasıyla sınırlı olduğu açık denizler, deniz hukuku ve uyuşturucu madde kaçakçılığı kapsamında düzenlenen sözleşmelerde ele alınmıştır.

3.4.1. 1982 BMDHS'ye Göre Açık Denizde Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı

BMDHS'de açık denizlerde seyrüsefer serbestisi ilkesi ve bayrak devletinin münhasır yargı yetkisi gibi kavramlar bulunmaktadır. Sözleşmenin 87'nci ve 92'nci maddelerinde belirtilen bu kavramlar açık denizlerdeki gemileri korumaktadır. Ancak aynı zamanda bu ilkeler, açık denizleri büyük miktarda yasadışı maddenin daha az yakalanma riskiyle taşınabildiği, uyuşturucu kaçakçılığı için tercih edilen bir rota haline de getirmektedir (García-Llave vd., 2015, s.77).

Deniz yoluyla uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadele için hukuki çerçeve hakkında geniş bir görüş elde etmek için temel olarak iki uluslararası sözleşme (1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi ve 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi) bulunmaktadır.

Moureau'ya göre (2017), 1988 Sözleşmesi, BMDHS'de belirtilen uyuşturucu kaçakçılığıyla ilgili maddeden çok daha ayrıntılıdır. Ancak konuyla alakalı olarak devletler arasındaki işbirliği açısından BMDHS çok daha geniş bir kapsama sahiptir (s.6).

BMDHS'de deniz yoluyla uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadeleye ilişkin tek bir madde bulunmaktadır. Sözleşmenin 108'inci maddesinde;

- 1) “Bütün devletler açık denizde seyreden gemilerin, uluslararası sözleşmelere aykırı olarak, uyuşturucu ve psikotrop maddelerin gayri meşru trafiğine girişmelerini önlemek üzere işbirliğinde bulunacaklardır.

- 2) Kendi bayrağını taşıyan bir geminin uyuşturucu maddelerin veya psikotrop maddelerin gayri meşru trafiğine giriştiği konusunda ciddi gerekçeleri olan her devlet, bu tür trafiğe son vermek üzere diğer devletlerin işbirliğini talep edebilir.” (BMDHS m. 108).

BMDHS’ye göre, devletler kendi gemilerine verecekleri uyrukluğun şartlarını kendi belirleme hakkına sahiptir. Bir devletin bayrağı altında seyreden bir gemi uluslararası anlaşmaların açıkça öngördüğü bazı durumlar dışında, açık denizlerde bayrak devletinin münhasır yargı yetkisine tabidir. Bu nedenle bayrak devletinin, ister kendi karasularında ister açık denizlerde uyuşturucu kaçakçılığı yaptığından şüphelendiği kendi bayrağı altında seyreden bir gemiye yanaşma, durdurma ve gemiye çıkma yetkisi vardır (Gonzalez-Pinto, 2008, s.455).

BMDHS’de yer alan uyuşturucu ve psikotrop maddelerin kaçakçılığına ilişkin madde, açık denizlerde uyuşturucu kaçakçılığının önlenmesi için devletler arasında işbirliği çağrısında bulunur. Ayrıca devletlere, kendi bayrağını taşıyan gemilerin bu suçu işlemesini engellemek için diğer devletlerden işbirliği talep etme yetkisi verir. Ancak 108’inci madde bunlarla sınırlı kalmış ve sonuç olarak uyuşturucu kaçakçılığı yabancı bayraklı bir gemiye çıkma nedeni olarak değerlendirilmemiştir. Bununla beraber uyruksuz olduğundan şüphelenilen bir uyuşturucu kaçakçılığı gemisinin uyruğunu teyit etmek için gemiye çıkılabilmektedir. Batı Hint Okyanusunda eroin kaçakçılığı yapan gemilere genellikle bu şüphe üzerine çıkılmaktadır. Ancak gemiye çıkma ve arama yetkisi vermenin yanı sıra, madde 110, uyruksuz bir gemide uyuşturucu bulduktan sonra tutuklama ve kovuşturma için olası bir yasal dayanağa ilişkin hiçbir rehberlik sağlamadığı için bu konu tartışmalı olarak kalmıştır (Bruwer, 2020, s.64).

Uluslararası yasal çerçeveye bir başlangıç noktası olarak, BMDHS’de yer alan açık denizlerde uyuşturucu kaçakçılığını önleme bağlamında taraf devletlerin işbirliği yapmasını öngören hüküm, açık denizde uyuşturucu kaçakçılığıyla ilgili herhangi bir hükme sahip olmayan 1958 Açık Deniz Sözleşmesi’ne kıyasla bir ilerleme kaydetmiştir. Ancak BMDHS’de savaş gemilerine, uyuşturucu kaçakçılığıyla ilgisi olduğundan şüphe duyduğu yabancı bayraklı bir gemiyi ziyaret etme, gemiye çıkma veya el koyma gibi eylemleri gerçekleştirmesi için belirli bir hak tanınmamıştır. Sözleşmeye göre bir devletin açık denizlerde uyuşturucu kaçakçılığına karışan yabancı bayraklı gemilere karşı eylem başlatması veya kesin önlemler alması yerine, diğer devletlerin yardımını talep etmesi beklenmektedir.

Sözleşmede uyuşturucu kaçakçılığı kapsamında tanınan hakların, köle ticareti, deniz haydutluğu ve izinsiz yayımla ilgili tanınan haklarla çeliştiği görülmektedir (Klein, 2011, s.131).

BMDHS ortaya çıktığında denizde işlenen suçlar endişe edilecek ana sorunlar kapsamında değerlendirilmemiştir. Kıyı devleti ve bayrak devleti arasında yapılan yargı yetkisi paylaşımı o dönemde denizde işlenen suçları ele almak için yeterli görülmüştür. İç sularda ve karasularında ciddi suçlar, MEB’de yasadışı balıkçılık suçu kıyı devleti tarafından, açık denizlerde işlenen suçlar ise bayrak devleti tarafından ele alınacağı yönünde karar alınmıştır. Açık denizlerde diğer devletlerin yargı yetkisi ise deniz haydutluğu, köle ticareti ve izinsiz yayın gibi belli başlı suçları kapsamıştır. Ancak daha sonra denizlerde yaygınlaşan denizde silahlı soygun, deniz terörizmi ve kitle imha silahlarının yaygınlaşması, göçmen kaçakçılığı, insan ticareti, uyuşturucu kaçakçılığı, balıkçılık endüstrisi içinde organize suç gibi suç faaliyetleri denizlerin güvenliğine meydan okumuştur. Bu suçlar genel olarak devletlerin yargı yetkisi dışında olan açık denizlerde meydana gelmektedir. Bu suçlarla mücadele etmek için devletler ikili ve çok taraflı anlaşmalar, ortaklıklar imzalamış ayrıca açık denizlerde kontrol faaliyetlerini arttırmışlardır (Papastavridis, 2014, s.3).

BMDHS’nin 19’uncu maddesine göre uyuşturucu kaçakçılığı, kıyı devletlerinin “barış, düzen ve güvenliğini” tehlikeye atan bir faaliyettir. Bu hüküm, bir devletin karasularında ve iç sularında yabancı bayraklı gemilerde kontroller yapma ve ulusal yargı yetkisini kullanma olasılığını öngörmektedir. Ancak açık denizler söz konusu olduğunda, Deniz Hukuku Sözleşmesi, uyuşturucularla ilgili özel yasal araçlar sağlamamakta; sadece açık denizlerde gemiler tarafından işlenen uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığını önlemek için işbirliği yapma konusunda genel bir yükümlülük öngörmektedir (Delicato, 2010, s.4).

3.4.2. 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Göre Açık Denizde Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı

1980’li yıllara gelindiğinde uyuşturucu kaçakçılığına karşı oluşan uluslararası farkındalık artmaya başlamış bunun sonucunda bu soruna karşı yeni bir küresel girişimin ortaya çıkması gerektiği konusunda mutabık olunmuştur. Daha önce uyuşturucuyla mücadele konusunda imzalanan 1961 Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesi ve 1971 Psikotrop Maddelere İlişkin Sözleşme modern uluslararası uyuşturucu kaçakçılığının getirdiği karmaşık konuları ele almakta yetersiz kaldığı anlaşılmıştır (Gilmore, 1991, s.183).

Yukarıda belirtilen sözleşmeler öncelikle yasal uyuşturucu özelliği gösteren maddelerin üretimini kontrol etmeye ve bu maddelerin yasadışı pazara yönlendirilmelerini önleme konularına odaklanmıştır. 1988 Sözleşmesine kadar yapılan sözleşmeler yasadışı uyuşturucuların kötüye kullanılmasının önlenmesi veya denizde yasadışı uyuşturucu kaçakçılığının önlenmesi konularında genel olarak kanunların uygulanmasında etkili bir uluslararası işbirliği için yetersiz kalmıştır (Van Der Kruit, 2007, s.53).

1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, uyuşturucu kaçakçılığının tanımını, temel özelliklerini içermekte ve ayrıca deniz yoluyla yasa dışı uyuşturucu kaçakçılığının temel özelliklerini tanımlamaktadır (Volskaya, 2014, s.3).

Bu Sözleşme, uyuşturucu madde kaçakçılığının uluslararası boyuta sahip çeşitli yönlerini daha etkin bir şekilde ele almak için taraflar arasında işbirliğini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Özellikle, 1988 Sözleşmesinin 17'nci maddesine göre, tarafların, uluslararası deniz hukukuna uygun olarak, deniz yoluyla yasadışı kaçakçılığın önlenmesi için mümkün olan en geniş kapsamda işbirliği yapmalarının gerektiğine işaret etmiştir. Taraflardan biri zararsız geçiş hakkını kullanan başka bir taraf devletin bayrağını taşıyan bir geminin uyuşturucu kaçakçılığı yaptığından şüphelenirse, bayrak devletine durumu bildirmesi ve bayrak devletinin bu durumu onaylaması halinde ilgili gemiye karşı önlemler almak için yetki talep etmesi gerekmektedir. Bayrak devleti talepte bulunan devleti, gemiye çıkması, araması ve uyuşturucu kaçakçılığına dair bir kanıt bulursa gemi, gemide bulunan kişiler ve yük hakkında gerekli önlemleri alması için yetkilendirir. Talepte bulunan devlet eylemin sonuçlarını bayrak devletine bildirecektir. Bu uygulama savaş gemileri ve devlet gemileri tarafından gerçekleştirilebilmektedir. 17'nci madde daha sonra değiştirilerek daha detaylı hale gelmiştir. 1995 yılında gerçekleşen bu değişiklik ile devletler uyuşturucu kaçakçılığı yaptığından şüphelendiği gemiye karşı geminin bayrak devletinden gerekli müdahaleleri gerçekleştirmek için kendi karasularının ötesinde yetki isteyebilmektedir ve bayrak devleti mümkün olduğunca erken bir zamanda talepte bulunan devletle iletişim kurması gerekmektedir (Tanaka,2012, s.168).

Bruwer'in 2020'de yapmış olduğu bir çalışmada 1988 Sözleşmesinin 17'nci maddesinde belirtilen hükümler kapsamında uyuşturucu madde kaçakçılığı yaptığından şüphelenilen bir ticari gemiye devletlerin müdahale yetkileri şüpheli geminin uyuşuna göre

incelenmiştir. Devletlerin hangi yetkileri kullanabileceği sözleşmenin 17'nci maddesinde geçen hükümler doğrultusunda çizelge 3.3'te gösterilmiştir.

Çizelge 3.3. 1988 Sözleşmesinin 17'nci Maddesi Gereğince Uyuşturucu Kaçakçılığı Yaptığından Şüphelenilen Gemilere Çıkma (Bruwer, 2020, s.66).

Madde	Şüpheli geminin uyuştuğu	Hangi devlet hangi yetkileri kullanabilir?
Madde 17(2)	Gemiye çıkan devletle aynı bayrağı taşıyan & uyruksuz gemiler	Bayrak devleti, başka bir devletten bu tür eylemlerin bastırılmasına yardımcı olmasını isteyebilir. Uyruksuz gemilerin ve mürettebatının tutuklanması ve yargılanmasına ilişkin tutum tartışılmaktadır. ^a
Madde 17(3)&(4)	Karasularının ötesinde seyreden yabancı bayraklı gemiler ^b	Müdahalede bulunan devlet, bayrak devletinden kaydın doğrulanmasını ve doğrulanması halinde gemiyle ilgili olarak uygun önlemleri alabilmesi için izin isteyebilecektir. Bayrak devleti, müdahil devletin gemiye çıkabilmesi, gemiyi aranması ve kaçakçılığa ilişkin deliller bulunması halinde gemiye, gemideki kişilere ve geminin yüküne ilişkin olarak uygun işlemlerin yapılması için izin verebilecektir.
Madde 17(9)		Devletler, birbirlerinin gemilerine çıkmayı kolaylaştırmak için önceden sözleşmeler yapmaya teşvik edilir.

^a Bu tür sorunları açıklığa kavuşturmak için ikili veya çok taraflı anlaşmalar yapılabilir. Buna bir örnek, anlaşmanın taraflarının uyuşturucu kaçakçılığı yapan uyruksuz gemiler üzerinde yargı yetkisi tesis etmesini açıkça gerektiren 1995 Avrupa Konseyi Deniz Yoluyla Yasadışı Ticaret Anlaşmasıdır (Papastavridis 2013).

^b Guilfoyle (2009) ve Papastavridis (2013), madde 17 (3) 'ün karasuları dışındaki tüm deniz bölgelerinde genel olarak kabul edildiğini ileri sürmektedir.

1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi tarafların uluslararası deniz hukukuna uygun olarak geniş çaplı işbirliği yapmasını ve bu doğrultuda ikili ve bölgesel anlaşmalar yaparak uyuşturucu kaçakçılığına karşı mücadele etmesini öngörmektedir. Yabancı bayraklı bir gemiye karşı bir devlet, öngörülen bu anlaşmalar ile bayrak devletinin rızasını alarak açık denizlerde uyuşturucu kaçakçılığı yapan gemiye müdahalede bulunma hakkına sahip olacaktır (Okur, 2011, s.152.).

1988 sözleşmesi devletlerin açık denizlerde, serbest ticaret bölgelerinde ve serbest limanlarda uyuşturucu kaçakçılığını önleme biçimini genişletmektedir. Ancak sözleşme, devletlere doğrudan yabancı bayraklı gemileri arama ve el koyma hakkı veya gemide bulunanları tutuklama ve kovuşturma hakkını tanımamaktadır. Onun yerine sözleşmenin hükümleri devletlerin, yabancı bayrak taşıyan devletlerin gemilerine müdahale etme konusunda onay istemesine dayalı işbirliği yapmalarına teşvik etmiştir (Aune, 1990a, s.408).

1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi açık denizlerde bir devletin, kendi bayrağı ve başka bir devletin bayrağı altında seyreden gemiler üzerindeki suç oluşturan durumlara karşı sahip olacağı yetkileri içermektedir. Ancak sözleşmede uyruksuz bir geminin uyuşturucu kaçakçılığı yaptığı bir durumda devletlerin yetkilerinin ne olacağı hakkında bir madde bulunmamaktadır. Sözleşmenin 17'nci maddesinde devletlerin, uyruksuz gemilerin uyuşturucu kaçakçılığında kullanılmasını engellemek için birbirlerinden yardım talebinde bulunacağını öngörse de bu konu ile ilgili detaylı bir hüküm bulunmamaktadır (García-Llave vd., 2015, s.80).

3.4.3. Diğer Sözleşmeler

Bu sözleşmeler imzacı devletlerin haklarını ve yükümlülüklerini genişletmektedir. Ayrıca, uluslararası toplumda kullanılan hukuken bağlayıcı olmayan belgeler de vardır. Örneğin, Uluslararası Deniz Trafikine Giren Gemilerde Uyuşturucu, Psikotrop Madde ve Öncü Kimyasal Kaçakçılığının Önlenmesi ve Önlenmesine Yönelik Revize Edilmiş Kılavuz İlkeler hakkında bir IMO Kararı bulunmaktadır. Bazı uluslararası belgelerin yasal olarak bağlayıcı olmadığı gerçeğine rağmen, yine de uyuşturucu madde kaçakçılığı ve bu suçun bastırılması durumunda iyi bir uygulama fikri vermektedir (Moureau, 2017, s.6).

Çok taraflı sözleşmelere birçok devlet taraf olmaktadır. Bu sözleşmeler her bir tarafın diğer taraflara karşı sahip olduğu hakları ve yükümlülükleri belirlemektedir. Çok taraflı sözleşmeler çoğu zaman her devlete açıktır, bazıları ise bölgeseldir. İkili sözleşmeler

çoğunlukla sadece iki devlet arasındaki müzakereler sonucunda oluşmaktadır. Bu sözleşmeler yalnızca bu devletlerin arasındaki yasal hak ve yükümlülükleri belirlemektedir. Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin 102'nci maddesi uyarınca tescil edilmiş sözleşmelerin çoğu ikili sözleşmelerdir. İkili bir sözleşme, her biri sözleşme yapma kapasitesine sahip iki taraf arasında imzalanan uluslararası bir sözleşmedir. İkili bir sözleşme için standart bir form yoktur (Van Der Kruit, 2007, s.171).

Dünyada ciddi bir uyuşturucu pazarı olan ABD uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadele kapsamında birçok ikili sözleşme yapmıştır. Bu anlaşmalar, açık denizlerde rızaya dayalı gemiye çıkma ve gemilerin kendisi, yükleri veya mürettebatı üzerindeki yaptırım (yakalama) yetkisini ele almaktadır (Guilfoyle, 2009, s.89).

ABD çevre devletlerle yaptığı ikili sözleşmeler ile kendisinin ve sözleşme yaptığı devletin sahil güvenlik ve askeri kuvvetlerinin denizde yapılacak uyuşturucuyla mücadele uygulamalarında yargı yetkisini genişletmektedir. ABD'nin dünyanın dört bir yanındaki ortak devletler ile yürürlükte olan yaklaşık 45 kapsamlı deniz hukuku uygulama sözleşmesi bulunmaktadır (Davenport, 2020, s.7).

Açık denizlerde yabancı bir devletin bayrağı altında seyreden bir gemiye vakit kaybetmeden müdahalede bulunmak için ikili ve bölgesel sözleşmeler oldukça önemlidir. Ancak tüm devletlerin birbiriyle bu türde sözleşmeler veya işbirliği yapması mümkün değildir. Her ne kadar uyuşturucu kaçakçılığı neredeyse tüm devletleri etkilese de devletler arası anlaşmazlıklar, kendi düzen ve güvenliğini sağlamakta zorluk yaşayan başarısız devletler (*Failed States*) ve denize kıyısı olmayan devletler bu işbirliklerinin ve sözleşmelerin bir çözüm olarak yetersiz kalmasına sebep olmaktadır.

3.5. Açık Denizlerde Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı Güncel Vaka Takdimi

Açık denizlerde uyuşturucu madde yakalamak amacıyla icra edilen operasyonlar detaylı şekilde hazırlık gerektiren zaman alıcı faaliyetlerdir. Uyuşturucu madde kaçakçılığı yaptığından şüphelenilen bir gemi, müdahale etmek isteyen devletin bayrağını taşımıyorsa müdahale ancak geminin bayrağını taşıdığı devletin yetkili makamlarından izin alındıktan sonra gerçekleşmektedir (Destrebecq, 2007, s.8)

Ancak uyuşturucu madde kaçakçılığı gibi suçlar kolluk kuvvetlerinin mümkün olduğunca kısa sürede harekete geçmesini gerektiren suçlardandır. Boşa harcanan her

dakikada uyuşturucu kaçakçıları kaçmak için veya ellerindeki kanıtları yok etmek için harekete geçmektedir. Deniz yoluyla uyuşturucu madde kaçakçılığında genellikle kaçakçılar uyuşturucu yüklü kargoları denize atarak yok etmeye çalışmaktadır. Bu gibi durumlarla karşılaşmamak ve zaman kaybetmeden müdahalede bulunmak isteyen devletler genellikle aralarında ikili ve çok taraflı sözleşmeler imzalamaktadır (Ha, 2011, s.52).

Bununla birlikte istihbarat uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadelede kritik öneme sahiptir. Kaçakçıların işleyen laboratuvarlarını yok etmek, uyuşturucu sevkiyatlarını engellemek, kaçakçı olduğu öne sürülen kişileri yakalamak ve yasa dışı gelirlere el koymak için, kolluk kuvvetleri belirli suç örgütleri ve bunların operasyon yöntemleri hakkında bilgiye ihtiyaç duymaktadır. Benzer şekilde uyuşturucu madde kaçakçıları da istihbarat toplamaktadır. Kaçakçılar elde edilen istihbaratı kolluk kuvvetleri tarafından tespit edilmemek ve yakalanmamak için kullanmaktadır (Kenney, 2003, s.2012).

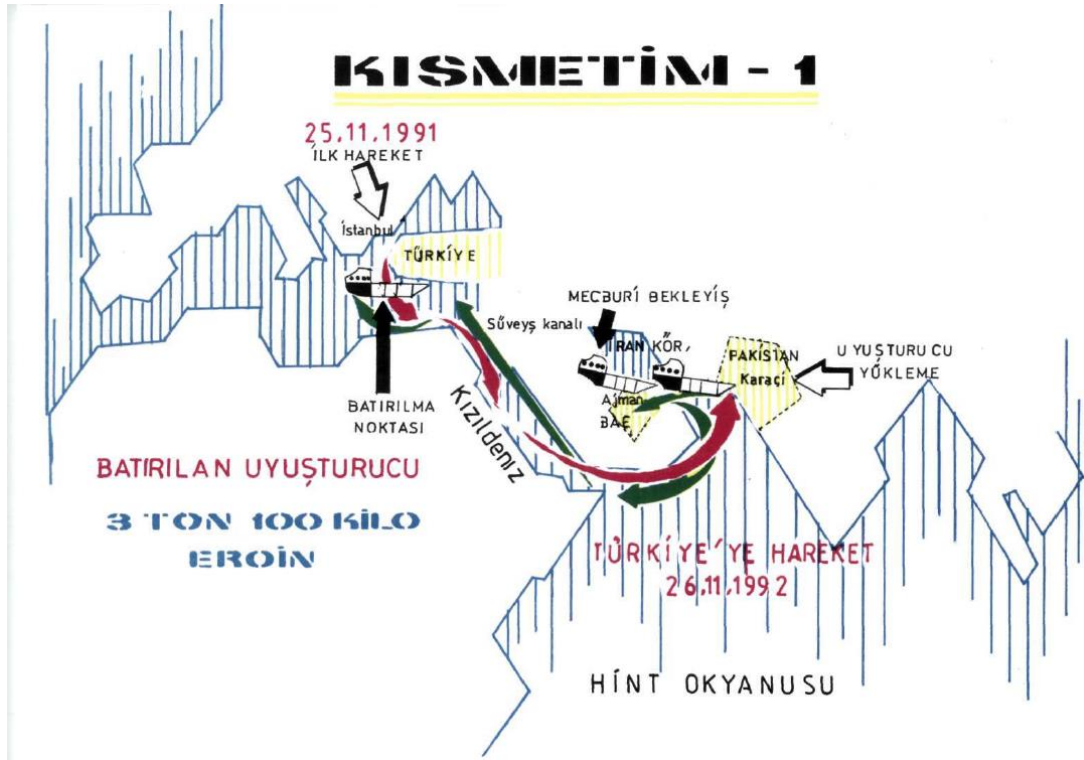
Özellikle deniz yoluyla uyuşturucu madde kaçakçılığında doğru istihbarat toplamak kadar mümkün olduğunca hızlı harekete geçerek operasyonu gerçekleştirmek oldukça önemlidir. Çalışmanın bu bölümünde elde edilen istihbarat ile açık denizlerde uyuşturucu madde kaçakçılığına karşı başarılı ve uluslararası hukuka uygun şekilde gerçekleşen müdahalelerin olduğu güncel vakalar sunulmuştur.

3.5.1. Türkiye'nin Açık Denizlerde Uyuşturucu Madde Kaçakçılığına Müdahalede Bulunduğu Güncel Vakalar

Coğrafi konumu ve demografik özellikleri sebebiyle uyuşturucudan doğrudan etkilenen ülkelerden biri olan Türkiye, Avrupa ve Asya kıtaları arasında farklı türde uyuşturucu maddelerin kaçakçılığında transit ve hedef bir ülke olarak değerlendirilmektedir (Türkiye Uyuşturucu Raporu, 2018, s.12).

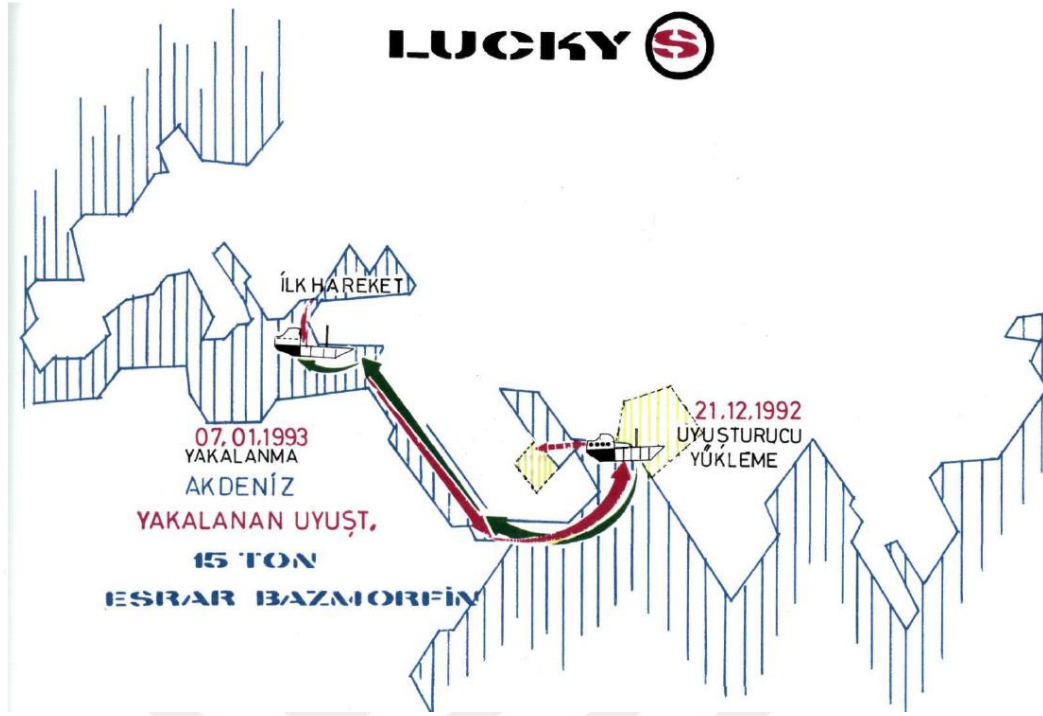
Türkiye günümüzde uyuşturucu madde kaçakçılığı gibi deniz güvenliği kavramı kapsamında değerlendirilen tehditlere karşı başarılı şekilde mücadelesini sürdürmektedir. Son yıllarda uyuşturucu madde kaçakçılığıyla mücadele kapsamında Türkiye, Albatros Harekâtı, Şehit Alper Al Operasyonu, Birlik Operasyonu ve Onur operasyonu gibi açık denizlerde önemli müdahalelerde bulunmuştur. Türk kolluk kuvvetleri ve Türk deniz kuvvetlerinin son 5 yılda uyuşturucu madde yüklü gemilere gerçekleştirdiği güncel müdahaleler dışında 90'lı yıllarda Kısmetim-1 (Şekil 3.4.) ve Lucky-s (Şekil 3.5.) isimli gemilere de müdahalede bulunulmuştur.

1992 yılında Pakistan'da bir limandan tedarik ettiği yüklü miktarda uyuşturucu maddeyi deniz yoluyla kaçırmak isteyen Kısmetim-1 isimli Türk bayrağı altında seyreden gemiye Akdeniz'de açık denizde müdahale etmek istenmiştir. Ancak gemi, kendi mürettebatı tarafından batırılmıştır. Sanıklardan birinin verdiği ifadeye göre gemide 3 tondan fazla eroin olduğu anlaşılmıştır (İçişleri Bakanlığı, 2017, s.61).

Şekil 3.4. Kısmetim-1 (Türkiye Uyuşturucu Raporu, 1993, s.52)

Kısmetim-1 olayından kısa bir süre sonra, 1993 yılında Pakistan'ın Karaçi Limanı'ndan yola çıkan, uzun süredir ABD tarafından takip edilen Lucky-S isimli gemi Akdeniz'de Türk Sat komandoları tarafından yapılan operasyon ile yakalanmıştır. Bu operasyonda ise 14 ton eroin ele geçirilmiş ve 17 kişi tutuklanmıştır (<https://www.haberler.com/bakan-soylu-suriye-aciklarinda-1-5-tonun-uzerinde-14137684-haberi/>).

Şekil 3.5. Lucky-s (Türkiye Uyuşturucu Raporu, 1993, s.48)

3.5.1.1. Albatros Harekâtı (2016)

Aralık 2015'ten 2 Ocak 2016 tarihine kadar devam eden Türk kolluk kuvvetlerince yapılan izleme ve bilgi toplama faaliyetleri sonucunda Bolivya devleti bayrağı altında seyreden uyuşturucu madde kaçakçılığı yaptığından şüphelenilen JOUDI isimli gemiye operasyon yapılmasına ilişkin karar alınmıştır. Albatros Harekâtı olarak isimlendirilen operasyon kapsamında uyuşturucu madde kaçakçılığı yaptığı düşünülen gemiye açık denizde müdahale edilmesi yönünde karar alınmıştır. (Sahil Güvenlik Komutanlığı, 2016, s.77).

Açık denizde Bolivya devletinin bayrağı altında seyreden JOUDI isimli gemiye müdahalenin uluslararası hukuka uygun şekilde gerçekleşmesi için Türk makamları 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 17'nci maddesine uygun şekilde Bolivya devletinden müdahale izni istemiştir. 05 Ocak 2016 tarihinde sabah saatlerinde operasyona başlanmıştır. Operasyonda TCSG YAŞAM isimli arama kurtarma gemisi TCSG UMUT isimli Sahil Güvenlik korveti, 1 adet Sahil Güvenlik uçağı, 1 adet Sahil Güvenlik helikopteri ve Sahil Güvenlik ve Emniyet Genel Müdürlüğü personeli ile gerçekleştirilmiştir (Sahil Güvenlik Komutanlığı, 2016, s.77-78).

Ağır hava koşulları altında icra edilen Albatros Harekâtı Türkiye'den 375 deniz mili, Libya'nın en yakın sahiline ise 35 deniz mili uzaklıkta gerçekleşmiştir. Şekil 3.6'da

Mersin'den hareket eden TCSG YAŞAM ve Marmaris'ten operasyona destek vermek için harekete geçen TCSG UMUT isimli Sahil Güvenlik unsurları ve operasyonun yapıldığı gemi olan JOUDI gemisi görülmektedir (<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turk-sahil-guvenlik-guclerinden-uluslararasi-sularda-ilk-uyusturucu-operasyonu/501101>).

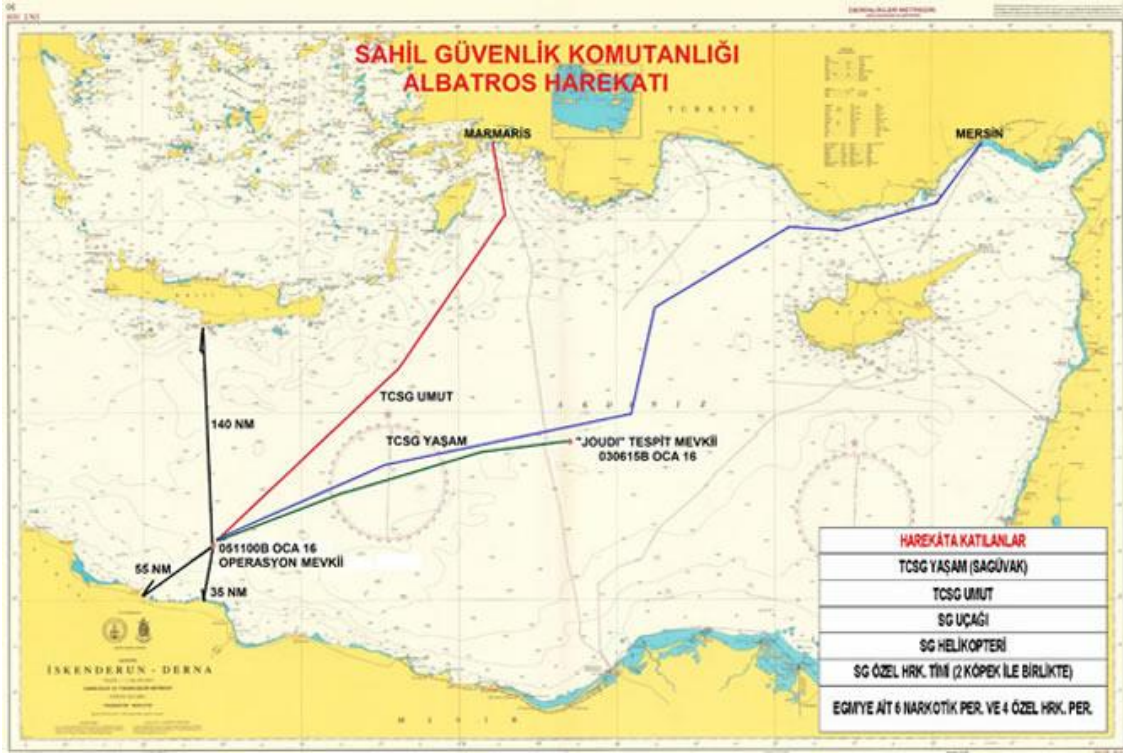

Şekil 3.6. Albatros Harekati Operasyon Mevkii

(<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turk-sahil-guvenlik-guclerinden-uluslararasi-sularda-ilk-uyusturucu-operasyonu/501101>)

Türk kolluk kuvvetleri şüpheli gemiyle iletişime geçmiş geminin durdurulması yönünde ikazda bulunmuştur. Şüpheli gemi yapılan ikaza uymamış ve rotasını değiştirerek Libya karasularına doğru seyretmeye başlamıştır. Uyuşturucu madde kaçakçılığı yaptığı düşünülen JOUDI isimli geminin gerçekleştirdiği kaçmaya yönelik eylemler mevcut şüpheleri arttırmıştır. Bunun üzerine Türk kolluk kuvvetleri gemiye basınçlı su ile müdahale etmiş, hava unsurlarının desteğiyle gemiye çıkararak kontrolü sağlamıştır. Yapılan kontroller sonucunda gemide bulunan bazı konteynırlarda kalsiyum karbonat içerisine gizlenmiş yüklü miktarda Captagon hapı ve toz esrar tespit edilmiştir (Sahil Güvenlik Komutanlığı, 2016, s.78-79).

Yapılan incelemeler sonucunda gemide 13 tondan fazla toz esrarın bulunduğu ve bu maddelerin Suriye'de bir limandan yüklenerek deniz yoluyla Avrupa'ya kaçırılmak istendiği tespit edilmiştir. Operasyonda 10 kişi gözaltına alınmış, uyuşturucu madde kaçakçılığına karışan gemi güvenli bir limana çekilmiştir. Şekil 3.7'de Sahil Güvenlik Komutanlığının Albatros Harekâtına ilişkin konum ve detaylar sunulmuştur.

Şekil 3.7. Albatros Harekatına İlişkin Detaylar
(<https://www.denizhaber.net/turk-emniyeti-ve-sahil-guvenlik-komutanliginin-uluslararası-sularda-albatros-har-haber-65813.htm>)

3.5.1.2.Şehit Alper Al Operasyonu (2017)

Akdeniz’de bir geminin uyuşturucu madde kaçakçılığı yaptığı yönünde istihbarat alınması sonucunda Türk Sahil Güvenlik Komutanlığı, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından müşterek operasyon yapılması kararı alınmıştır. 2 yıldır izlenen ve bu süreçte Hollanda, İspanya ve İtalyan kolluk kuvvetleri tarafından uyuşturucu madde taşıma şüphesiyle aranan COMMANDER TIDE isimli ticari gemiye Türk güvenlik güçleri tarafından 2 Haziran 2017’de Süveyş Kanalı açıklarında müdahale edilmiştir. 3 aydır Otomatik Tanımlama Sistemi (AIS) kapalı olan Demokratik Kongo Cumhuriyeti bayrağı altında seyreden gemi, Antalya’nın 120 deniz mil Güneyinde yakalanmıştır (<https://www.milliyet.com.tr/gundem/2-yildir-takip-ediliyordu-2464661>).

Havadan bir adet deniz uçağı ve deniz helikopteriyle desteklenen Şehit Alper Al Operasyonunda TCSG YAŞAM, TCSG GÜVEN isimli 2 adet Sahil Güvenlik arama kurtarma gemisi, 1 adet Deniz Kuvvetlerine ait fırkateyn kullanılmıştır. Şekil 3.8’de COMMANDER TIDE isimli şüpheli gemiye Sahil Güvenlik ve Deniz Kuvvetlerine ait unsurlarla gerçekleşen müdahale sunulmuştur.

Şekil 3.8. Şehit Alper Alı Operasyonu

(<https://turkishnavy.files.wordpress.com/2017/06/tam-ekran-yakalama-7-06-2017-202711.jpg>)

Uluslararası sularda başarılı şekilde gerçekleşen müdahale sonucunda 9 kişilik mürettebat tutuklanmıştır. Gemide yapılan detaylı arama sonucunda tespit edilmesi oldukça zor olan 40 çuval içerisinde 1 ton 71 kg eroinin saklandığı anlaşılmıştır. Yakalanan eroinin Afganistan kökenli olduğu tespit edilmiştir. Geminin, Pakistan Karaçi limanından tedarik ettiği eroini Avrupa'ya götürmek üzere yola çıktığı öğrenilmiştir. Afganistan'da üretilen eroin gibi afyon türevi uyuşturucu maddeler başta Balkan rotası, Kuzey rotası ve Güney rotası olmak üzere 3 güzergâh üzerinden kaçırılmaktadır. Türk güvenlik güçlerinin bu müşterek operasyonu son dönemlerde özellikle deniz yoluyla uyuşturucu madde kaçakçılığında kullanılan Güney rotası üzerinde gerçekleşmiştir. Operasyon sonucunda ele geçirilen eroin miktarı Güney rotasının, Afganistan kökenli opiyat kaçakçılığında önemini ve aktifliğini göstermektedir (Türkiye Uyuşturucu Raporu, 2018, s.12).

Demokratik Kongo Cumhuriyeti bayrağı altında seyreden COMMANDER TİDE isimli gemiye Türk güvenlik güçleri tarafından uluslararası hukuka uygun şekilde müdahalede bulunulmuştur. Daha önceden takibe alınan gemi uyuşturucu madde temin etmek üzere Hint Okyanusu'na demir attığı esnada Türk makamları Demokratik Kongo Cumhuriyeti'yle iletişime geçmiştir. Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin kendi bayrağı altında seyreden

Operasyon Türkiye'ye yaklaşık 750 deniz mili, Libya'nın başkenti olan Trablus'a 78 deniz mili, Tunus'un bir ili olan Sfaks'a 150 deniz mili uzaklıkta gerçekleşmiştir. Pervin Oğulları isimli şüpheli gemiye sabah saatlerinde gerçekleşen operasyonda 5 ton toz esrar ele geçirilmiştir. Gemide bulunan 6 şüpheli gözaltına alınmıştır (<https://www.egm.gov.tr/uluslararası-sularda-duzenlenen-buyuk-operasyon-ile-uyusturucu-sebekesi-cokertildi#>).

Uyuşturucu kaçakçıları tarafından yasadışı faaliyetleri gerçekleştirmek amacıyla kullanılan Pervin Oğulları isimli balıkçı gemisi taşıdığı yüklü miktarda kenevir türevi uyuşturucu maddeyi Türk karasularına girmeden dağıtmak ve böylelikle açık denizlerin özgür yapısını suiistimal etmek istemişlerdir. Türk kolluk kuvvetleri tarafından icra edilen uyuşturucu madde operasyonunda şüpheli gemiye müdahale seyrüsefer serbestisinin olduğu açık denizlerde yapılmıştır. Operasyon kolluk kuvvetleri tarafından belirlenen uygun yer ve zamanda uluslararası hukuka uygun şekilde gerçekleşerek başarılı olmuştur.

3.5.1.4.Onur Operasyonu (2021)

Türk kolluk kuvvetleri tarafından alınan istihbarat sonucunda Akdeniz'de Suriye açıklarında uyuşturucu madde yüklü olduğu düşünülen gemiye operasyon düzenleme kararı alınmıştır. Onur Operasyonu adı verilen uyuşturucu kaçakçılığı önleme operasyonunda 1 adet Sahil Güvenlik korveti, 2 adet Sahil Güvenlik botu Emniyet Genel Müdürlüğüne ait 1 adet İHA ve 135 kolluk personeli görev yapmıştır. Operasyon KKTC'ye 38 deniz mili, Türkiye'ye 71 deniz mili ve Suriye'ye 21 deniz mili uzaklıkta uluslararası sularda gerçekleşmiştir. Şekil 3.10'da Onur Operasyonuna ait konum sunulmuştur (<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/suriye-aciklarindaki-uluslararasi-sularda-gerceklestirilen-onur-operasyonunda-1-5-ton-esrar-yakalandi/2245509>).

Şekil 3.10. Onur Operasyonu

(<https://www.ntv.com.tr/turkiye/bakan-soylu-duyurdu-1-5-tonun-uzerinde-esrar-ele-gecirildi,NB3xhvo-LUi4S-bE2RvyRQ>)

Açık denizde bayraksız olarak seyreden ve şüpheli eylemlerde bulunan balıkçı teknesine sabah saatlerinde müdahalede bulunulmuştur. Türk kolluk kuvvetlerini fark eden uyuşturucu madde kaçakçıları teknede bulunan uyuşturucu madde yüklü çuvalları denize atma çabası içine girmişlerdir. Kolluk kuvvetleri tarafından yakalanan tekneye çıkılarak 4 kaçakçı etkisiz hale getirilmiştir. Kaçakçıların denize attıkları suç delilleri saatler içerisinde toplanmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda bayraksız geminin toplamda 1,5 ton esrar taşıdığı belirlenmiştir (<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/suriye-aciklarindaki-uluslararası-sularda-gerçekleştirilen-onur-operasyonunda-1-5-ton-esrar-yakalandi/2245509>).

Türkiye'nin açık denizlerde yaptığı müdahaleler 6164 sayılı Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin 17. Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Deniz Yoluyla Yapılan Kaçakçılıkla Mücadele Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun kapsamında gerçekleşmiştir. Bu müdahaleler Türk kolluk kuvvetleri ve deniz kuvvetlerinin müşterek operasyonlarıyla başarılı şekilde sonuçlanmıştır. Uyuşturucu madde kaçakçılığıyla mücadelede işbirliği yalnızca uluslararası anlamda değil bir devletin kendi kurum ve kuruluşları arasında da önemlidir. Ortak operasyonlar müdahalelerin başarılı olmasında oldukça önemlidir. Planlanan bir operasyonda ortak çalışılarak birtakım eksikliklerin giderilmesi, operasyonel kapasite ve kabiliyetlerin artması gibi önemli avantajlar sağlanabilmektedir. Kolluk kuvvetlerinin

müşterek çalışmalarının koordineli ve başarılı olabilmesi için istihbarat paylaşımı, ortak tatbikat ve doğru görev dağılımı dikkat edilmesi gereken hususlardır.

3.5.2. Dünyada Açık Denizlerde Uyuşturucu Madde Kaçakçılığına Müdahale Edilen Bazı Vakalar

3.5.2.1.REMUS (2018)

Karadağ polisi, Amerika'nın uyuşturucuyla mücadele birimi olan DEA ve İtalyan polisi tarafından yürütülen müşterek bir operasyon kapsamında Panama bayrağı altında seyreden REMUS isimli gözlem ve araştırma gemisine (Şekil 3.11.) operasyon düzenlemiştir. Türkiye'ye gitmek üzere Kanarya Adalarından yola çıkan geminin Kuzey Afrika yakınlarında Otomatik Tanımlama Sistemini (AIS) kapatması üzerine İtalyan yetkililer harekete geçmiştir. Yoğun izleme ve toplanan istihbarat ile 31 Temmuz 2018'de açık denizlerde yapılan müdahale sonucunda 11 Karabağlı mürettebat tutuklanmıştır (<https://www.dw.com/en/italy-seizes-20-tons-of-hashish-hidden-in-ship-fuel-tanks/a-45018092>).

Şekil 3.11. REMUS Gözlem ve Araştırma Gemisi (<https://gcaptain.com/italy-uncovers-massive-load-of-hash-in-ships-fuel-tanks/>)

Müdahaleyi gerçekleştiren İtalyan polisi Panama bayrağı altında seyreden REMUS isimli gemiye açık denizde uluslararası hukuka uygun şekilde müdahale etmek için Panama makamlarından izin almıştır. Orta Akdeniz'de Fas karasularından ayrıldıktan sonra yakalanan uyuşturucu madde yüklü olduğu düşünülen gemi Palermo'da bir limana çekilerek aranmıştır.

Yapılan arama sonucunda geminin boşaltılan yakıt tanklarının içerisinde 650 çuval sıkıştırılmış kenevir reçinesi ele geçirilmiştir. Büyük bir kenevir üreticisi olan Fas'tan tedarik edilen yaklaşık 20 ton ağırlığında reçine kenevirin Avrupa'ya kaçırılmak istendiği tespit edilmiştir (<https://www.dw.com/en/italy-seizes-20-tons-of-hashish-hidden-in-ship-fuel-tanks/a-45018092>).

3.5.2.2.KARAR (2020)

İspanyol kolluk kuvvetleri 6 aydır devam eden uluslararası uyuşturucu operasyonu sonucunda KARAR isimli açık deniz tedarik gemisini Kanarya Adaları yakınında açık denizlerde durdurmuş ve yapılan aramada 4 ton kokain ele geçirilmiştir. Orta ve Güney Amerika'dan Avrupa'ya büyük gemilerle uyuşturucu madde taşıyan deneyimli denizci ve kaçakçılardan oluşan suç grubuna ait olan gemide taşınan kokainin Karayip'lerde yüklenerek Avrupa'ya taşınmak istediği tespit edilmiştir. Atlantik boyunca seyreden ve Kanarya Adaları yakınında yakalanan KARAR (Şekil 3.12.) isimli Togo bayrağı altında seyreden gemi müdahale sonrasında İspanya'nın Vigo şehrine çekilmiştir. Bu operasyon sonucunda 15 kişilik mürettebat tutuklanmıştır (<http://www.maritimebulletin.net/2020/04/28/offshore-supply-ship-with-4-tons-of-cocaine-intercepted-in-the-atlantic-video/>).

Şekil 3.12. Açık Deniz Tedarik Gemisi KARAR

(<http://www.maritimebulletin.net/2020/04/28/offshore-supply-ship-with-4-tons-of-cocaine-intercepted-in-the-atlantic-video/>)

3.5.2.3.NAJLAN (2021)

Fransız, Hollandalı, Brezilyalı yetkililer ve EUROPOL'un ortak çalışması ile sağlanan istihbarat sonucunda bir süredir gözetim altında tutulan NAJLAN (Şekil 3.13.) isimli kargo gemisine Gine Körfezinde Fransız donanmasına ait unsurlar tarafından operasyon düzenlenmesi kararı alınmıştır. Karayipler'de bulunan Saint Kitts ve Nevis isimli iki adadan oluşan ülkenin bayrağı altında seyreden ve 105 metre uzunluğunda olan şüpheli kargo gemisi 5 Mart 2021'de Brezilya'nın Rio de Janeiro şehrindeki bir limandan Fildişi Sahillerine varmak üzere ayrılmıştır. Ancak 21 Mart 2021 tarihinde Fransız amfibi hücum gemisi DIXMUDE, kargo gemisini durdurmuş ve yetkililer tarafından gemiye çıkılarak arama yapmıştır. Yapılan arama sonucunda gemide gizlenmiş halde 6 ton kokain bulunduğu tespit edilmiştir (<https://www.navalnews.com/naval-news/2021/03/record-drug-seizure-by-the-french-navy-in-the-gulf-of-guinea/>).

Kolluk kuvvetleri, Batı Afrika'ya kaçırılan kokainin taşınmasında genellikle balıkçı ve kargo gemilerinin nadiren de küçük boyutlu özel yatların kullanıldığını tespit etmiştir. Güney Amerika'dan yüklenen kokain balıkçı ve kargo gemilerinde sonradan tadil edilmiş tespit edilmesi son derece zor olan gizli bölmelerde saklanarak taşınmaktadır. Büyük boyutta olan bu gemilerde saklanan kokainin tam konumuyla ilgili bir istihbarat alınmadığı durumda uyuşturucu maddenin tespit edilmesi oldukça zordur (Destrebecq, 2007, s.8).

Şüpheli gemide gizli bölümlere saklanarak kaçırılan 6 ton kokaine el konulduğu bu operasyon başarıyla sonuçlanmıştır. NAJLAN isimli kargo gemisine açık denizde yapılan müdahale, 1988 Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Psikotrop Madde Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin 17'nci maddesi kapsamında bayrak devletiyle yapılan sözleşme kapsamında uluslararası hukuka uygun şekilde gerçekleşmiştir (<https://www.navalnews.com/naval-news/2021/03/record-drug-seizure-by-the-french-navy-in-the-gulf-of-guinea/>).

Şekil 3.13. NAJLAN İsimli Kargo Gemisi ve Müdahalenin Gerçekleştiği Konum
(<https://www.fleetmon.com/maritime-news/2021/33093/6-tons-cocaine-bust-no-charges-against-indian-ship/>)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Denizler yüzyıllardır, insanlık için çok önemli bir gıda, gelir ve istihdam kaynağı olmuş, ancak kimi zaman da uçsuz bucaksız ve kontrolü nispeten zor yapısı ile kimi illegal faaliyetler ve sınır aşan suçlara sahne olmuştur.

Dünyada kâr marjı en yüksek yasadışı faaliyetlerden biri olarak gösterilen uyuşturucu madde kaçakçılığı, uyuşturucu suçlarında kapsayıcı kavram olarak kullanılmakta olup birçok devleti etkileyen küresel ölçekte bir suç ve deniz güvenliğine yönelik bir tehdit olarak görülmektedir.

Uyuşturucu madde kaçakçılığı soykırım, savaş suçları ve insanlığa karşı işlenen suçlar gibi uluslararası suçlar arasında değerlendirilmemekte, insanlığa ve ekonomiye ciddi etkileri olsa da sınır aşan bir suç olarak görülmektedir. UNODC ve WCO gibi uluslararası kuruluşlar tarafından sunulan analiz raporları ve farklı uyuşturucu maddelerin küresel rotaları hakkındaki veriler başta kokain olmak üzere uyuşturucu madde kaçakçılığında deniz yolunun sıkça tercih edildiğine işaret etmektedir.

Özellikle geçtiğimiz son 40 yılda uyuşturucu kaçakçılığında deniz yolu daha çok tercih edilen bir yöntem olmuştur. Kara ve hava yolu taşımacılığı ile mukayese edildiğinde deniz alanlarındaki kontrollerin daha zor olması ve büyük miktarlarda uyuşturucu maddenin kaçırılabilmesi kaçakçılar için bu yöntemi daha çekici kılmaktadır. Kaçakçılar denizlerde devletlerin kontrollerinin az olduğu bölgeleri özellikle kullanmaktadır. Hedefledikleri devletin yetki alanlarında, tespit edilmesi zor olan küçük deniz taşıtlarıyla ve denizaltılarla uyuşturucu madde kaçakçılığı yapılmaktadır. Ayrıca sayısız gemi ve limanın oluşturduğu deniz ticaret ağı da uyuşturucu kaçakçılarının hedefi haline gelmiştir. Bu ağı oluşturan unsurların kontrolünün yanı sıra ticari bir geminin durdurulması ve aranması gibi müdahalelere ilişkin zorluklar deniz yoluyla gerçekleştirilen uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadele çabalarının güçleştiren hususlardır.

Uyuşturucuları kontrol etme konusunda ilk uluslararası girişim 1912 yılında yaklaşık olarak 10 milyon Çinlinin afyon bağımlısı olduğu zaman başlamıştır. O zamandan günümüze sonuncusu “1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” olmak üzere 13 uluslararası enstrüman geliştirilmiştir. Uyuşturucu sorununu kontrol etmek için tasarlanan sözleşmeler öncelikle bağlayıcı olmayan kararlar alınarak başlamıştır. Öncelikle afyon başta olmak üzere birkaç bitkisel kökenli uyuşturucu

maddenin ekimini kontrol altına almaya yönelik sınırlamalar getirilmiştir. Bitkisel kökenli uyuşturucu yasaklarına sentetik uyuşturucular, üretim ile ilgili yasaklara da tüketim ve kaçakçılık eklenmiştir. Zamanla uluslararası işbirliği ve kuruluşlar ortaya çıkmıştır. Ancak alınan kararlar ve önlemler Birinci ve İkinci Dünya Savaşları yüzünden sekteye uğramıştır. Savaşlar alınan önlemlerin uygulanmamasına sebep olmakla kalmayıp, ayrıca uyuşturucu özelliği gösteren maddelerin kullanımının artmasına sebep olmuştur.

1961 yılında ECOSOC'un çalışmalarıyla uyuşturucu kontrolü kapsamında yapılan erken çabaların kayda değer olduğunu gösteren "Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi" düzenlenmiştir. Bu sözleşme diğer tüm sözleşmelerin tek bir çatı altında toplanmasını sağlamıştır. Daha sonra "1972 Psikotrop Maddelere İlişkin Sözleşme" düzenlenmiş, özellikle psikotrop maddelerle ilgili düzenlemelere yer vermiştir. Günümüzde geçerliliğini koruyan 1961 ve 1972 sözleşmelerinin yanında son olarak "1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi" eklenmiştir. Bu sözleşme yasadışı faaliyetlerden elde edilen kara paranın aklanması, uyuşturucu üretiminde kullanılan ara kimyasalların satın alınması, yasal maddelerin kontrollü teslimi ve uyuşturucu kaçakçılığı gibi konularla ilgili hükümler getiren en kapsamlı sözleşmedir. Ayrıca 1988 Sözleşmesinde denizde uyuşturucu kaçakçılığını içeren hükümler de bulunmaktadır. Denizde uyuşturucu kaçakçılığını incelerken başvurulacak en önemli iki sözleşmeden biri 1988 sözleşmesi diğeri ise 1982 BMDHS'dir.

1982 BMDHS deniz alanları ve denizle alakalı diğer konularla ilgili en kapsamlı uluslararası sözleşmedir. Sözleşmeye göre, devletlerin üzerinde farklı hukuki yetkilerinin olduğu iç sular, karasuları, bitişik bölge, MEB ve açık denizler gibi deniz alanları vardır. 1958 Cenevre Açık Deniz Sözleşmesinde tanımlanan daha sonra BMDHS'de detaylı hale gelen açık denizler hiçbir devlete ait olmayan insanlığın ortak mirası olan alanlardır. Diğer deniz alanlarının toplamından fazla alan kaplayan açık denizler, uluslararası sulardır. Bu bölgelerde kıyısı olsun veya olmasın her devlete ait gemiler özgürce seyredabilmektedir. Seyrüsefer serbestisi olarak isimlendirilen bu kural bayrak yasasını ortaya çıkartmıştır. Bayrak yasası kapsamında açık denizlerde ortaya çıkan bir suç durumunda devletler yargı yetkisini kendi bayrağı altında seyreden gemilere karşı kullanabilmektedir.

Açık denizlerde devletlerin, kendi bayrağı altında seyreden gemilere karşı yetkisi olması ve bu kapsamda yabancı bayraklı gemilerin seyir özgürlüğünü kısıtlamaması gibi kurallar, açık denizlerde gemilerin dışarıdan gelebilecek tehditlere karşı güvenliğini sağlasa da

uyuşturucu kaçakçılığı gibi deniz güvenliğine yönelik tehditlere de zemin hazırlamaktadır. Ancak bayrak yasasının istisnai durumları da söz konusudur. Açık denizlerde bir gemi, deniz haydutluğu, köle ticareti ve izinsiz yayın gibi suçlara karışmış ise geminin taşıdığı bayrak fark etmeksizin devletler, ziyaret hakkı kapsamında müdahale edebilmektedir. Açık denizlerde bir diğer müdahale ise kesintisiz takip hakkıdır. Bu hak bir kıyı devletinin yargı yetkisinde olan bir deniz alanında kıyı devletinin düzenini bozan bir suç işlendiğinde ortaya çıkmaktadır. Suça karışan gemi açık denize kaçsa bile kesintisiz takip ile gemiye gerekli işlemler yapılabilmektedir.

Bir devletin yargı yetkisi altında olan deniz alanlarında uyuşturucu kaçakçılığı suçuna karışan bir gemiye, açık denizlere kaçsa bile kesintisiz takip hakkı kapsamında müdahale edilmektedir ancak bir devletin yabancı bayraklı bir geminin açık denizlerde uyuşturucu kaçakçılığı suçuna karıştığından şüphelenmesi durumunda doğrudan ziyaret hakkı kapsamında müdahale yapması uluslararası hukuka uygun değildir. 1982 BMDHS’de belirtilen ilgili hüküm yalnızca devletlerin açık denizde uyuşturucu kaçakçılığı durumunda işbirliği yapmasıyla sınırlıdır. Söz konusu sözleşmenin gündeme geldiği/imzalandığı dönemde açık denizlerde uyuşturucu madde kaçakçılığının ciddi bir tehdit olarak görülmemesinin/olmamasının ziyaret hakkının kullanılmasının deniz haydutluğu gibi belli başlı suçlarla sınırlı kalmasına sebep olduğu değerlendirilmektedir.

1988 sözleşmesi açık denizde uyuşturucu kaçakçılığı şüphesi söz konusu olduğunda bayrak devletinin rızasının alınmasını, bunun, olay anında bayrak devleti yetkililerine ulaşılarak yapılmasını ya da ikili ve bölgesel işbirliği anlaşmaları ile devletlerin birbirine bu konuda yetki vermesini öngörmüştür. Bu kapsamda açık denizlerde uyuşturucu kaçakçılığı yapan bir gemiye doğrudan müdahaleyi ancak bayrak devleti yapabilmektedir. Geminin bayraksız olması durumunda BMDHS’ye göre ziyaret hakkı doğrudan kullanılmaktadır ancak yabancı bir devletin bayrağı altında gerçekleştirilen uyuşturucu madde kaçakçılığı girişimine doğrudan bir müdahale söz konusu olamamaktadır. Bu bakımdan mukayese edildiğinde, deniz yoluyla uyuşturucu madde kaçakçılığının, diğer bir deniz güvenliği tehdidi olarak görülen ve doğrudan ziyaret hakkının kullanılabilirdiği deniz haydutluğuna nazaran daha az ciddi bir suç olarak görüldüğü söylenebilir.

Günümüzde, uyuşturucu madde kaçakçılığıyla mücadelede küresel ölçekte ciddi adımlar atılmaktadır. Bu çalışmada incelenen literatür ve Birleşmiş Milletler raporlarında da vurgulandığı üzere, deniz yoluyla gerçekleştirilen uyuşturucu madde kaçakçılığının dünya

yasadışı uyuşturucu ticareti içinde önemli bir yer tuttuğu ve bu nedenle denizlere bu konuda özel önem verilmesi gerektiği açıktır. Özellikle deniz alanlarının önemli bir kısmını kapsayan açık denizlerin bu konudaki yeri önemlidir. Bu sebepten açık denizler odak noktası yapılarak deniz yoluyla uyuşturucu madde kaçakçılığının hukuki yönünün tekrar ele alınması bununla birlikte izleme sistemlerinin, kolluk uygulama ve kapasitelerinin güçlendirilmesi kıymetlidir. Deniz yoluyla gerçekleştirilen uyuşturucu madde kaçakçılığı, gerek bir deniz güvenliği tehdidi olarak gerekse sınıraşan bir suç niteliği taşıması nedeniyle devletler arasında ikili ve çok taraflı işbirliğini zorunlu kılmakta, ulusal, bölgesel ve uluslararası seviyedeki çabaların önemini artırmaktadır.

KAYNAKÇA

- 1958 Cenevre Açık Deniz Sözleşmesi.
- 1958 Cenevre Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi.
- 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi.
- 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi.
- 2 yıldır takip ediliyordu (2017, 8 Haziran). Erişim Tarihi: 21.06.2021. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/2-yildir-takip-ediliyordu-2464661>.
- 6 tons cocaine bust, no charges against Indian ship crew (2021, 23 Mart). Erişim Tarihi: 24.06.2021. <https://www.fleetmon.com/maritime-news/2021/33093/6-tons-cocaine-bust-no-charges-against-indian-ship/>.
- Açıkgönül, Y. E. (2012). *Deniz yetki alanlarının hakça ilkeler çerçevesinde sınırlandırılması* [Doctoral dissertation, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Akbulut, İ. (1997). Ülkemizde uyuşturucu maddeler sorunu. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 55(3), 111-142.
- Albanese, J. S. (2017). Transnational Crime. Erişim Tarihi: 16.11.2020. <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780195396607/obo-9780195396607-0024.xml>.
- Altıntaş, C. (2018). *Türkiye'de narko terörizm ve uluslararası düzeyde uyuşturucu ile mücadele* [Master's thesis, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Aragno, G. (2018). Illicit drug trafficking in international waters.
- Arıdemir, H. (2018). Münhasır Ekonomik Bölge Tartışmaları Çerçevesinde Devletlerin Açık Denizlerdeki Hakları. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 7(2), 789-804.
- Arslan, N. (2018). Tartışmalar Işığında Kenevire Bakış, *Türkiye Tohumcular Birliği Dergisi*, Sayı 28: 23-28. <https://www.turktob.org.tr/dergi/dergi28/mobile/index.html>.
- Aune, B. R. (1990a). *The maritime trade in illicit drugs: The experience of the coastal member states of OECD* [Doctoral dissertation, London School of Economics and Political Science]. LSE Thesis Online. <http://etheses.lse.ac.uk/2084/>.
- Aune, B. R. (1990b). *Maritime drug trafficking: an underrated problem*. UNODC - Bulletin on Narcotics - 1990 Issue 1 - 007. Erişim Tarihi: 16.12.2020. https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/bulletin/bulletin_1990-01_1_page008.html.
- Bakan Soylu duyurdu: 1,5 tonun üzerinde esrar ele geçirildi (2021, 17 Mayıs) Anadolu Ajansı- DHA. Erişim Tarihi: 22.06.2021. <https://www.ntv.com.tr/turkiye/bakan-soylu-duyurdu-1-5-tonun-uzerinde-esrar-ele-gecirildi,NB3xhvo-LUi4S-bE2RvyRQ>.

- Bakan Soylu: Suriye açıklarında 1,5 tonun üzerinde esrar ele geçirildi.* (2021, 17 Mayıs). Erişim Tarihi: 20.06.2021. <https://www.haberler.com/bakan-soylu-suriye-aciklarinda-1-5-tonun-uzerinde-14137684-haberi/>.
- Balık, İ. (2018). Türkiye'nin Deniz Yetki Alanları ve Kıyıdaş Ülkelerle Yetki Alanı Anlaşmazlıkları. *Kent Akademisi*, 11(1), 86-98.
- Barter, J. (2002). *Hallucinogens*. Lucent Books.
- Bassiouni, M. C. (2020). Critical Reflections on International and National Control of Drugs. *Denver Journal of International Law & Policy*, 18(3), 3.
- Fleetwood, J. (2012). Cocaine. In M. E. Beare (Ed.), *Encyclopedia of transnational crime & justice* (pp. 53-56). SAGE Publications, Inc., doi: 10.4135/9781452218588.n22.
- Siders, A. R. (2012) Conventions, Agreements And Regulations. In M. E. Beare (Ed.), *Encyclopedia of transnational crime & justice* (ss. 65-68). SAGE Publications, Inc., doi: 10.4135/9781452218588.n27.
- Rivolta, P. (2012). Drug trade: source, destination, and transit countries. In M. E. Beare (Ed.), *Encyclopedia of transnational crime & justice* (pp. 114-118). SAGE Publications, Inc. doi: 10.4135/9781452218588.n47.
- Hawley, F. F. (2012). Heroin. In M. E. Beare (Ed.), *Encyclopedia of transnational crime & justice* (pp. 173-177). SAGE Publications, Inc. doi: 10.4135/9781452218588.n68.
- Bennett, A. (2012). That Sinking Feeling: Stateless Ships, Universal Jurisdiction, and the Drug Trafficking Vessel Interdiction Act. *Yale J. Int'l L.*, 37, 433.
- Suriye açıklarındaki uluslararası sularda gerçekleştirilen 'Onur Operasyonu'nda 1,5 ton esrar yakalandı.* (2021, 18 Mayıs). Anadolu Ajansı. Erişim Tarihi: 22.06.2021. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/suriye-aciklarindaki-uluslararasi-sularda-gerceklestirilen-onur-operasyonunda-1-5-ton-esrar-yakalandi/2245509>
- Bruwer, C. (2020). Smuggling and Trafficking of Illicit Goods by Sea. In Otto, L. (Ed.), *Global Challenges in Maritime Security: An Introduction* (pp.49-73). Springer. Cham. doi: 10.1007/978-3-030-34630-0_4.
- Bueger, C. (2015). What is maritime security?. *Marine Policy*, 53, 159-164. doi: 10.1016/j.marpol.2014.12.005.
- Buxton, J. (2008). The historical foundations of the narcotic drug control regime. In Keefer, P., & Loayza, N. (Eds.). (2010). *Innocent bystanders: developing countries and the war on drugs* (pp. 61-93). World Bank Publications. doi: 10.1596/1813-9450-4553.
- Canca, H. S. (2015). *Devletlerin Gemilere Müdahale Yetki ve Yükümlülükleri*. Seçkin Yayınevi. No:1446.
- Chandra, Y. (2020). Illicit Drug Trafficking and Financing of Terrorism. *Journal of Defence Studies*, 14(1-2), 69-91.

- Chouvy, P. A. (2013). Drug trafficking in and out of the Golden triangle. *In An atlas of trafficking in Southeast Asia: the illegal trade in arms, drugs, people, counterfeit goods and natural resources in mainland Southeast Asia*. P.-a. Chouvy. London, I.B.Tauris: 29-53
- Churchill, R. R., & Lowe, A. V. (1988). *The law of the sea*. Second Edition Manchester University Press.
- Cohen, C.I. (2017, 13 Aralık). Differences between drug trafficking and smuggling. Erişim Tarihi: 02.04.2021. <https://www.coreycohen.com/blog/2017/12/differences-between-drug-trafficking-and-smuggling/> .
- Council of the European Union (2014). *European Union Maritime Security Strategy*. Brussels, 24 June 2014.
- Çalış, Ü. (2000). Sedatif ve Hipnotik İlaçlar. *Farmasötik Kimya*, Cilt I, Irmak Matbaası, Ankara, 232-257.
- Çetinöz, E. (2019). *Türkiye'de & Dünyada Uyuşturucu ile Mücadele*. Polis Akademisi Yayınları: 78. Rapor No: 28.
- Çıtır, B. (2015). Uluslararası Afyon Anlaşmalarında Osmanlı İmparatorluğu. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (SKAD)*, 1(1), 17-47.
- Davenport, A. C. (2020). Lessons from Maritime Narcotics Interdiction: Interdiction in the Maritime Source, Transit, and Arrival Zones of the Western Hemisphere. *Maritime Security: Counter-Terrorism Lessons from Maritime Piracy and Narcotics Interdiction*, 150, 3. doi: 10.3233/NHSDP200049.
- De Coning, E. (2011). *Transnational Organized Crime in the Fishing Industry: Focus on: Trafficking in Persons, Smuggling of Migrants, Illicit Drugs Trafficking*. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC).
- DEA (2009). *National drug threat assessment*. Drug Enforcement Administration Strategic Intelligence Section, US Department of Justice. Published December, 2008. Product No. 2008-Q0317-005.
- DEA (2019). *National drug threat assessment*. Drug Enforcement Administration Strategic Intelligence Section, US Department of Justice. Published December, 2020-01.
- DEA (2020). *Drugs of Abuse*, A DEA Research Guide 2020 Edition.
- DEA İnternet Sitesi. *Drug Scheduling*. Erişim Tarihi: 17.11.2020. <https://www.dea.gov/drug-scheduling>.
- Delicato, V. (2010). Maritime security and the fight against drug trafficking in the Mediterranean and Atlantic approaches. Mediterranean Paper Series. *Washington, German Marshall Fund of the United States*.
- Destrebecq, D. (2007). *Cocaine Trafficking in Western Africa: Situation Report*. United Nations Office on Drugs and Crime. Erişim Adresi: <https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Cocaine-trafficking-Africa-en.pdf>.

- Dönmezer, S. Hukuk ve Uyuşturucu, Alışkanlık Yaratıcı Maddeler (Kriminolojik Yaklaşım). *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 43(1-4).
- EMCDDA (2019a). *EU Drug Markets Report 2019*, Publications Office of the European Union, Luxembourg. doi:10.2810/796253.
- EMCDDA (2019b). *European Drug Report 2019:Trends and Developments*, Publications Office of the European Union, Luxembourg. doi:10.2810/191370.
- Erdal, L. L. (2016). *Confronting the " International Pariahs" of the Oceans. The United States' Drug Enforcement on the High Seas and Evolving Legal Views on the Phenomenon of Stateless Vessels* [Master's thesis, UiT Norges arktiske universitet].
- Ergül, E. (1993). *Uyuşturucu Madde Alışkanlığının Hukuki ve Cezai Yönleri*. [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü].
- Fazey, C. (2007). International policy on illicit drug trafficking: The formal and informal mechanisms. *Journal of Drug Issues*, 37(4), 755-779.
- Feldt, L., Roell, P., & Thiele, R. D. (2013). Maritime security–Perspectives for a comprehensive approach. *ISPSW Strategy Series: Focus on Defense and International Security*, 2.
- Fryer, R. G., Heaton, P. S., Levitt, S. D., & Murphy, K. M. (2005). *Measuring the impact of crack cocaine* (No. w11318). National Bureau of Economic Research.
- García-Llave, R., Piniella, F., & Acosta-Sánchez, M. (2015). Maritime interdiction on the high seas: a case study of Spain and the concept of 'universal jurisdiction'. *Journal of Maritime Research*, 12(3), 77-88.
- Gilmore, W. C. (1991). Drug trafficking by sea: The 1988 United Nations convention against illicit traffic in narcotic drugs and psychotropic substances. *Marine Policy*, 15(3), 183-192.
- Gonzalez-Pinto, J. (2007). Interdiction of narcotics in international waters. *U. Miami Int'l & Comp. L. Rev.*, 15, 443.
- Gök, A. (2017). Uluslararası Hukuka Göre Devletlerin Açık Denizlerde Müdahale Yetkileri: Mavi Marmara Olayı. *Journal of International Social Research*, 10(51). 280-288.
- Guilfoyle, D. (2009). *Shipping Interdiction and the Law of the Sea* (No. 63). Cambridge University Press.
- Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü (2003). *Kaçakçılıkla Mücadele Daire Başkanlığı (KAM) Uyuşturucu ve Kimyasal Maddeler*, Ankara.
- Ha, T. V. (2011). Contemporary Trends In Vessel Boarding: An Overview. *The United Nations – The Nippon Foundation of Japan Fellowship Programme, 2010 – 2011*.
- Hanson, G., Venturelli, P., & Fleckenstein, A. (2009). *Drugs and society*. Jones & Bartlett Publishers.

- Harney, S. M. (2017). *By Land, Sea, or Air A Comparative Analysis of Cartel Smuggling Strategies*. [Master's Thesis, Naval Postgraduate School]. Defence Technical Information Center. <https://apps.dtic.mil/sti/citations/AD1046400>
- Howard, T. (2003). *Heroin*, Drug Education Library.
- INCB (2012). *Contribution of the International Narcotics Control Board to the high-level review of the implementation by Member States of the Political Declaration and Plan of Action on International Cooperation towards an Integrated and Balanced Strategy to Counter the World Drug Problem*.
- INCB. (2016). *Report of the International Narcotics Control Board for 2016*. UNITED NATIONS PUBLICATION Sales No. E.17.XI.1.
- INCB. (2018). *Report of the International Narcotics Control Board for 2018*. UNITED NATIONS PUBLICATION Sales No. E.19.XI.2.
- Ismail, S., & Jaafar, N. (2015). Drug Smuggling in Malaysia-Our Recent Case Files. *Malaysian Journal of Forensic Sciences*, 5(1), 44-47.
- Italy seizes 20 tons of hashish hidden in ship fuel tanks*. Erişim Tarihi: 21.06.2021. <https://www.dw.com/en/italy-seizes-20-tons-of-hashish-hidden-in-ship-fuel-tanks/a-45018092>.
- Italy Uncovers Massive Load of Hash in Ship's Fuel Tanks* (2018, 9 Ağustos). Erişim Tarihi: 24.06.2021. <https://gcaptain.com/italy-uncovers-massive-load-of-hash-in-ships-fuel-tanks/>.
- Jayan, P. A. (2013). Jurisdictional Waters Delimitation: India's Exclusive Economic Zone (Eez) in *Mv Enrica Lexie* Case. *NALSAR Law Review*, 7(1), 103-119.
- Jenner, M. S. (2011). International drug trafficking: A global problem with a domestic solution. *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 18(2), 901-927.
- Kapıkule'de 1 milyon liralık elektronik sigara ve güneş gözlüğü ele geçirildi (2019, 15 Nisan). *Anadolu Ajansı*. Erişim Tarihi: 21.06.2021. <https://www.ntv.com.tr/turkiye/cumhuriyet-tarihinin-en-buyuk-uyusturucu-operasyonu-5-ton-toz-esrar,20hj88u0eUeigLpTCdJN-Q>.
- Kar, D., & Spanjers, J. (2017). Transnational crime and the developing world. *Washington: Global Financial Integrity*. Retrieved on May, 30, 2019.
- Karch, S. B. (Ed.). (1987). *Drug abuse handbook*. CRC press.
- Kenney, M. C. (2003). Intelligence games: Comparing the intelligence capabilities of law enforcement agencies and drug trafficking enterprises. *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, 16(2), 212-243.
- Klein, N. (2011). *Maritime Security and the Law of the Sea*. Oxford University Press.
- Kramek, J. E. (2000). Bilateral maritime counter-drug and immigrant interdiction agreements: is this the world of the future. *U. Miami Inter-Am. L. Rev.*, 31, 121-161.
- Kraska, J., & Pedrozo, R. (2013). *International maritime security law*. Martinus Nijhoff Publishers.

- Kuran, S. (2014). *Uluslararası Deniz Hukuku*. Beta Basım Yayım.
- Manfredi, C. (2018). The fight against drug trafficking in the Mediterranean.
- McNicholas, M.A. & Draughon, G.R. (2016). Drug Smuggling via Maritime Cargo, Containers, and Vessels. McNicholas, M. A. (Ed.), *In: Maritime security: an introduction*. Butterworth-Heinemann.
- Moureau, G. (2017). *The legal framework in order to fight against drug trafficking at sea: A critical analysis*. [Master Of Science in Maritime Science Master Dissertation. Universiteit Gent.]
- Mueller, G. O. (2001). Transnational crime: Definitions and concepts. In Williams, P., & Vlassis, D. (Eds.), *Combating transnational crime: concepts, activities and responses*. London: Frank Cass Publishers, 13-21.
- Nas, S. (2012). Emniyet ve Güvenlik Sözcükleri Üzerine Bir Çalışma. *Denizcilik Dergisi*, 60, 18-22.
- Natarajan, M. (Ed.). (2019). *International and Transnational Crime and Justice*. Cambridge University Press.
- National Institute on Drug Abuse. (2020). *DrugFacts. MDMA (Ecstasy/Molly)*.
- Newburn, T. (2017). *Criminology*, Third Edition. Routledge, London.
- Okur, D. A. (2011). Uluslararası Hukukta Devletlerin Açık Denizde Bulunan Gemilere Müdahale Yetkisi. *Uluslararası Deniz Hukuku'nda Kıyı Devletinin Gemilere El Koyma Yetkisinin Sınırları Sempozyumu*, 143.
- Organization of American States. (2013). *The Drug Problem in The Americas: Studies. Production and Supply of Drugs, Pharmaceuticals, and Chemical Precursors*.
- Otto, L. (Ed.). (2020). *Global Challenges in Maritime Security: An Introduction*. Springer Nature.
- Öner, M.Z. (2014). Drug Trafficking As a Transnational Crime. *Law & Justice Review*, Year:5, Issue:9, December 2014. 55-126.
- Özmen, Ö. (2009). *Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları*. [Bahçeşehir Üniversitesi, Doktora Tezi].
- Öztürk, C. (2016). Açık Denizlerde Düzen ve Güvenlik. *Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, 1(1), 112-132.
- Papastavridis, E. D. (2014). Crimes at sea: A law of the sea perspective. *Centre for Studies and Research in International Law and International Relations Series*, 15, 13. doi: 10.1163/1875-8096_pplcdu_ej.9789004268050.ch01.
- Parisis, I. (2015). The Maritime Dimension of European Security: Strategies, Initiatives, Synergies. *The Fletcher School-The Constantine Karamanlis Chair*.
- Pazarcı, H. (1989). *Uluslararası Hukuk Dersleri II. Kitap*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

- Phillips, M., & Kuhns, J. (2018). Illicit Drug Trafficking. Reichel, P. & Randa, R.(Eds.), In: *Transnational Crime And Global Security*, 3-22.
- Record Drug Seizure By The French Navy In The Gulf Of Guinea (2021, 22 Mart). *Naval News Staff*. Erişim Tarihi: 24.06.2021. <https://www.navalnews.com/naval-news/2021/03/record-drug-seizure-by-the-french-navy-in-the-gulf-of-guinea/>
- Reuter, P. (2014). Drug Markets and Organised Crime. Paoli, L. (Ed.), *The Oxford handbook of organized crime*. Oxford University Press, USA. 359-380.
- Rexed, B., Edmondson, K., Khan, I., & Samsom, R. J. (1984). *Guidelines for the control of narcotic and psychotropic substances: in the context of the international treaties*.
- Roach, J. A. (2004). Initiatives to enhance maritime security at sea. *Marine Policy*, 28(1), 41-66.
- Rojas-Sanchez, D., Rivera-Paez, S., & Afanador, G. (2020). Submersibles and Drug Trafficking. In *Maritime Security: Counter-Terrorism Lessons from Maritime Piracy and Narcotics Interdiction* (pp. 47-57). IOS Press.
- Room, R., & Reuter, P. (2012). How well do international drug conventions protect public health?. *The Lancet*, 379(9810), 84-91.
- Sahil Güvenlik Komutanlığı (2016). Albatros Harekatı. *İdarecinin Sesi Dergisi*, 170, 77-79.
- Schkvarkin, E. (2020, 28 Nisan). *Offshore supply ship with 4 tons of cocaine intercepted in the Atlantic video*. Erişim Tarihi: 24.06.2021. <http://www.maritimebulletin.net/2020/04/28/offshore-supply-ship-with-4-tons-of-cocaine-intercepted-in-the-atlantic-video/>.
- Seymen, C. (2010). *1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesine Göre Deniz Alanlarının Sınıflandırılması: Açık Deniz Rejimi*. [Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi].
- Sezer, Ö. (2010). *Uyuşturucu Kaçakçılığının Uluslararası İlişkilere Etkisi Üzerine Bir Çalışma* [Yüksek Lisan Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Sharma, P. K. (2020). Heroin Drug: Production, Chemistry, Effects and Analysis. *Academic Journal of Forensic Sciences*, 3 (1), 26–30.
- Shaw, M. N. (2018). *Uluslararası Hukuk*. (İ. Kaya, Çeviri Ed.). Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Sinai, J. (2004). Future trends in worldwide maritime terrorism. *Connections*, 3(1), 49-66.
- Stewart, D. P. (2020). Internationalizing the War on Drugs: The UN Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances. *Denver Journal of International Law & Policy*, 18(3), 5.
- Syrgios, A. M. (2006). Developments On The Interdiction Of Vessels On The High Seas. Strati, A., Gavouneli, M., & Skourtos, N. (Eds.). In *Unresolved Issues and New Challenges to the Law of the Sea*, Martinus Nijhoff Publishers 2006, pp. 149-201.
- Şahin, K. (2020) Deniz Güvenliği. *Güvenlik Yazıları Serisi*, No. 52, Ekim 2020. <https://trguvenlikportali.com/wp->

Erişim Tarihi: 22.06.2021. <https://www.egm.gov.tr/uluslararasi-sularda-duzenlenen-buyuk-operasyon-ile-uyusturucu-sebekesi-cokertildi#>.

UN General Assembly (2008). *Oceans and the Law of the Sea*. Report of the Secretary General'. A, 63, 63).

Unal, M. (2009). Application of situational crime prevention to cross-border heroin trafficking in Turkey [Doctoral dissertation, University of Cincinnati].

UNODC (2008a). *A Century of International Drug Control*. October. Sales No.09.XI.18.

UNODC (2008b) *World Drug Report*. United Nations Publication Sales No. E.08.XI.1 978-92-1-148229-4.

UNODC (2010). *The globalization of crime: A transnational organized crime threat assessment*. United Nations Publications.

UNODC (2012). *World Drug Report* (United Nations publication, Sales No. E.12.XI.1).

UNODC (2013). *World Drug Report* (United Nations publication, Sales No. E.13.XI.6).

UNODC (2019a). *World Drug Report Booklet 4 Stimulants*. (United Nations publication, Sales No. E.19.XI.8).

UNODC (2019b). *Maritime Crime: A manual for Criminal Justice Practitioners*. Global Maritime Crime Programme. Vienna.

UNODC (2019c). *World Drug Report 2019 Booklet 5 Cannabis and Hallucinogens* (United Nations publication, Sales No. E.19.XI.8).

UNODC (2020a). *World Drug Report 2020 Booklet 1* (United Nations publication, Sales No. E.20.XI.6).

UNODC (2020b). *World Drug Report 2020 Booklet 2* (United Nations publication, Sales No. E.20.XI.6).

UNODC (2020c). *World Drug Report 2020 Booklet 3* (United Nations publication, Sales No. E.20.XI.6).

UNODC (2020d). *World Drug Report 2020 Booklet 5* (United Nations publication, Sales No. E.20.XI.6).

UNODC, *Early Warning Advisory on New Psychoactive Substances*. Erişim Tarihi: 10.05.2021, <https://www.unodc.org/LSS/Page/NPS/Use>.

UNODC, *Drug Trafficking*. Erişim Tarihi: 05.02.2021, <https://www.unodc.org/unodc/en/drug-trafficking/index.html#:~:text=Drug%20trafficking%20is%20a%20global,subject%20to%20drug%20prohibition%20laws>.

UNODC, *International public law and transnational law*. Erişim Tarihi: 17.11.2020. <https://www.unodc.org/e4j/en/firearms/module-5/key-issues/international-public-law-and-transnational->

[law.html#:~:text=International%20criminal%20law%20stricto%20sensu,international%20concern'%20or%20so%2Dcalled.](#)

UNODC, *This day in history: The Shanghai Opium Commission*, 1909. Erişim Tarihi:17.11.2020. <https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/this-day-in-history-the-shanghai-opium-commission-1909.html>.

Van Der Kruit, P. J. (2007). *Maritime drug interdiction in international law* [Doctoral dissertation, Utrecht University].

Volskaya, A. (2014). *States rights and obligations in case of illegal drug trafficking by the sea* [Master's thesis, UiT Norges arktiske universitet].

Walker P. ve Wood E. (2003). *Narcotics*, Drug Education Library.

Walker P. ve Wood E. (2004). *Stimulants*, Drug Education Library.

WCO (2017). *World Customs Organization Illicit Trade Report*.

WCO (2019). *Enforcement and Compliance*. World Customs Organization Illicit Trade Report.

WHO (2016). *WHO's role, mandate and activities to counter the world drug problem: A public health perspective*.

Williams, P. (1994). Transnational criminal organizations and international security. *Survival*, 36(1), 96-113.

Wright, A. (2006). *Organised Crime*. Willan Publishing.

ÖZGEÇMİŞ

1.1 Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : AYHAN, Murat Erdem
 Uyuğu :
 Doğum Tarihi ve Yeri :
 Medeni Hali : Bekar
 Telefon :
 Faks : -
 E-posta :

1.2 Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet yılı
Yüksek lisans	Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi	2021
Lisans	Amasya Üniversitesi	2019

İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
Eylül 2019- Mart 2020	Çankaya Belediyesi Halk Eğitim Merkezi	Ücretli Usta Eğitici

1.3 Yabancı Diller

İngilizce (iyi seviye)
 Rusça (Orta Seviye)
 Almanca (Temel Seviye)

1.4 Yayınlar

Ayhan, M. E. (2021) Deniz Yoluyla Uyuşturucu Kaçakçılığında Kullanılan Narko-Denizaltılar Üzerine Bir İnceleme. *Güvenlik Bilimleri Dergisi* (Hakem Onayı Almış Basım Aşamasında)

Hobiler

Enstrüman, Spor, Yabancı diller

JSGA'lı, Her Zaman Yurt, Ulus ve Cumhuriyete
Aşk ve Sadakatle Bağlı Tevazu, Fedakârlık ve Feragat
Örneğidir